

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského na příkladu vybraných ústavů
sociální péče v letech 1948-1989

The Sisters of Mercy of St. Borromeo on example selected institutions of
social care 1948-1989

Josef Pavlíček

Vedoucí práce: Mgr. Dušan Foltýn
Studijní program: Učitelství pro střední školy
Studijní obor: N Dějepis – Základy společenských věd

Odevzdáním této diplomové práce na téma Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského na příkladu vybraných ústavů sociální péče v letech 1948-1989 potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 12. července 2021

Rád bych srdečně poděkoval panu Mgr. Dušanu Foltýnovi za vedení této diplomové práce a za rady při konzultacích.

Dále bych rád poděkoval sestře M. Fidelis Sedlákové z Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského za rady a pomoc při hledání pramenů v Archivu Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze.

Poděkování rovněž patří kolegyni bohemistce za závěrečné přehlédnutí textu.

V neposlední řadě bych také rád poděkoval své rodině a přátelům za pomoc a podporu.

ABSTRAKT

Práce Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského na příkladu vybraných ústavů sociální péče v letech 1948-1989 je zaměřena na tři ústavy sociální péče pro mentálně postižené, ve kterých v době komunistického režimu pracovaly Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského. Cílem práce je nejen z dostupných primárních pramenů sestavit historii a vývoj tří zkoumaných ústavů sociální péče, ale také zjištěné informace v závěru analyzovat a komparovat. V závěrečné analýze pak sleduji především počátky jednotlivých ústavů, dále životy sester a chovanců ve všech zkoumaných ústavech a v závěru se věnuji ukončení působení řeholnic v jednotlivých ústavech. Prvním ze zkoumaných míst je Ústav sociální péče v Hrabicích, kde řeholnice působily od roku 1949 do roku 1989. Druhý ze zkoumaných ústavů se nacházel v letech 1953 až 1983 v obci Komorní Lhotka. Třetí zkoumaný ústav ležel v městečku Česká Kamenice a zde sestry pracovaly od roku 1953 do roku 1980. Všechny tři ústavy spojuje jejich poloha, nacházely se v odlehlých místech či v oblastech, kde nebyla silná náboženská komunita. Počátky jednotlivých ústavů a komunit sester se sice dosti lišily, jedním ze spojujících prvků je však útlak režimu v 50. letech. Život sester i chovanců se v ústavech začal trochu zlepšovat od druhé poloviny 50. let. Konec působení řeholnic ve všech zkoumaných ústavech nastal v 80. letech, jedním z důvodů bylo postupné stárnutí řeholnic v Kongregaci a nemožnost přijímat oficiálně novicky v předchozím období.

KLÍČOVÁ SLOVA

Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského, katolická charita, ošetrovatelství, ústav sociální péče, Komorní Lhotka, Hrabice, Česká Kamenice

ABSTRACT

The thesis *The Sisters of Mercy of St. Borromeo* on example selected institutions of social care 1948-1989 is focused at three institutions of social care for mentally handicapped persons, in which The Sisters of Mercy of St. Borromeo worked during the communist régime. The aim of the work is not only to compile the history and development of the three researched institutes of social care from the available primary sources but also to analyze and compare the information found in the conclusion. In the final analysis, we follow mainly the beginnings of individual institutes, then the lives of sisters and inmates in all examined institutes, and in the end we focus on the termination of the work of nuns in individual institutes. The first of the examined places is the institute of social care in Hrabice, where nuns worked from 1949 to 1989. The second of the researched institutes was located in the years 1953 to 1983 in the village of Komorní Lhotka. The third research institute was located in the town of Česká Kamenice, where nurses worked there from 1953 to 1980. All three constitutions are connected by their position, they were located in remote places or in places where there was no strong religious community. Although the beginnings of individual institutes and communities of nurses were completely different, one of the connecting elements is the oppression of the regime in the 1950s. The lives of nurses and inmates in institutions have started to improve a bit since the second half of the 1950s. The end of the nuns' work in all the institutes examined occurred in the 1980s, one of the reasons being the gradual aging of nuns in the Congregation and the inability to officially accept novices in the previous period.

KEYWORDS

The Sisters of Mercy of St. Borromeo, catholic charity, nursing care, institution of social care, Komorní Lhotka, Hrabice, Česká Kamenice

Obsah

Úvod.....	8
1. Rozbor pramenů a literatury.....	9
2. Dějiny Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského	12
3. Dějiny katolických řeholních řádů a kongregací v Československu v letech 1948 až 1989 se zvláštním zřetelem ke Kongregaci Milosrdných sester sv. Karla Boromejského	14
3. 1. Období let 1948 až 1960.....	14
3. 1. 1. Procesy s církevními představiteli	15
3. 1. 2. Perzekuce řeholních řádů a kongregací	15
3. 1. 3. Řeholnice v nemocnicích a ústavech	16
3. 2. Období let 1960 až 1989.....	17
4. Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského v Hrabicích.....	19
4. 1. Stručná historie obce Hrabice	19
4. 2. Sirotčinec a ústav v Hrabicích v letech 1918 až 1949	19
4. 3. Rok 1949 a 50. léta	21
4. 4. 60. léta	25
4. 5. 70. léta	30
4. 6. 80. léta	34
4. 7. Poslední rok v Hrabicích	38
5. Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského v Komorní Lhotce	40
5. 1. Stručná historie obce Komorní Lhotka.....	40
5. 2. Období filiálky v Českém Těšíně	43
5. 3. 50. léta	47
5. 4. 60. léta	50
5. 5. 70. léta	51
5. 6. 80. léta	56
5. 7. Konec ústavu v Komorní Lhotce	58
6. Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského v České Kamenici	60
6. 1. Stručná historie obce Česká Kamenice	60
6. 2. Slezský domov sv. Karla Boromejského pro slabomyslné a duševně choré děti ve Vidnavě.....	62
6. 2. 1. Působení Milosrdných sester ve Vidnavě v letech 1868 až 1946	62
6. 2. 2. Nové poslání boromejek ve Vidnavě	63
6. 2. 3. Internační klášter a Charitní domov ve Vidnavě	64
6. 3. Opavské intermezzo	66

6. 4. Ústav v České Kamenici.....	67
6. 4. 1. 50. léta.....	67
6. 4. 2. 60. léta.....	68
6. 4. 3. 70. léta.....	70
6. 4. 4. Poslední rok v České Kamenici	74
7. Analýza a porovnání vývoje ve zkoumaných ústavech.....	77
7. 1. Počátky zkoumaných ústavů	77
7. 2. Život sester a chovanců v ústavech	79
7. 2. 1. Duchovní život sester.....	79
7. 2. 2. Práce v ústavech.....	80
7. 2. 3. Chovanci	82
7. 2. 4. Zařízení ústavů.....	82
7. 2. 5. Kultura, výlety a dovolené	83
7. 2. 6. Život sester a chovanců v průběhu let.....	84
7. 3. Porovnání ukončení působení sester v jednotlivých ústavech.....	84
Závěr.....	86
Seznam použitých informačních zdrojů	87
Prameny	87
Literatura	90
Kvalifikační práce.....	93
Internetové zdroje	94
Videa.....	95
Seznam textových příloh	96
Textové přílohy	97
Seznam obrazových příloh	98
Obrazové přílohy.....	99

Úvod

Práce *Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského na příkladu vybraných ústavů sociální péče v letech 1948-1989*, jak již samotný název napovídá, se věnuje řeholnicím a ústavům sociální péče pro mentálně postižené v období komunistického režimu v Československu. Pokud se vysloví pojmy řeholnice a období let 1948 až 1989, patrně si v této souvislosti většina lidí vybaví témata jako rušení klášterů, útlak řeholnic v 50. letech, ilegální přijímání nových členek do řádů a kongregací a s tím spojený tajný život v řeholi, jenž byl spojen například se zákazem nosit veřejně řeholní hábit. Tato témata byla několikrát od roku 1989 předmětem zkoumání a možná právě proto jsou nejznámější. Často se však zapomíná, že mnohé řeholnice, které byly členkami řádů a kongregací před rokem 1950, včetně Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, byly nuceny v období komunistického režimu k těžké práci v domovech důchodců, léčebnách pro infekčně nemocné a v ústavech pro mentálně postižené s možností působit v těchto institucích v řeholním hábitu. A právě poslední jmenovaná instituce se stala předmětem mého bádání.

Pro tuto práci byly záměrně vybrány tři ústavy sociální péče pro mentálně postižené, ve kterých Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského v období komunistického režimu pracovaly. Nejdéle boromejky působily v ústavu v Hrabicích, které se nachází v jižních Čechách v podhůří Šumavy. Pracovaly a žily zde od roku 1949 do roku 1989, tedy prakticky po celou dobu trvání komunistického režimu. Od roku 1953 do roku 1983 působily boromejky v ústavu v Komorní Lhotce, jež leží ve Slezsku nedaleko Českého Těšína. Poslední ze zkoumaných ústavů se nachází v České Kamenici v severních Čechách, kde Milosrdné sestry pracovaly od roku 1953 do roku 1980.

Cílem práce je zmapovat na základě dostupných primárních pramenů historii a vývoj tří zkoumaných ústavů. Následující kapitoly jsou věnovány snaze sledovat kromě samotného vývoje ústavů a životů v nich i prehistorii komunit sester. V závěru práce jsou získané informace zanalyzovány a porovnány. Závěrečná analýza je rozčleněna do tří okruhů, kterými jsou počátky jednotlivých ústavů, život sester a chovanců v ústavech a ukončení působení sester v jednotlivých ústavech. V teoretické části práce jsou informace z oblasti dějin každodennosti.

1. Rozbor pramenů a literatury

Život a působení řeholnic ve veřejném prostoru v letech 1948 až 1989 je poměrně široké téma, přesto se jím dosud zabývalo jen několik historiků a mnohá témata dokonce stále čekají na otevření. Práce je z tohoto důvodu postavena především na primárních pramenech. Důležitým místem pro výzkum se stal Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, jenž sídlí v mateřinci Kongregace v domě sv. Notburgy na Malé Straně v Praze.

Stěžejním primárním pramenem jsou kroniky jednotlivých filiálních domů. Tyto kroniky byly psány mnohdy s určitým časovým odstupem, a to především v prvních letech ústavů, což se odráží v jejich pojetí. Například z kroniky filiálky v Komorní Lhotce je z roku 1955 dochovaná pouze jediná zmínka¹, z kroniky filiálky v České Kamenici se dokonce mezi lety 1955 až 1963 nedochoval jediný zápis.² Naopak ze 70. a 80. let jsou v kronikách zapsány často detailní popisy jednotlivých dní. Přes určitou tendenčnost, jež v sobě nese prakticky každý primární narativní pramen, poskytují filiální kroniky popisné informace ze života sester v ústavech sociální péče, čímž jsou tyto kroniky jedinečné. Autorství filiálních kronik není možné ve většině případů určit, jména sester, které je sepisovaly, se nedochovala.

K dispozici máme filiální kroniku z Hrabic, kterou lze pracovně rozdělit na několik částí podle časových úseků. První část poskytuje informace z let 1949, kdy sestry do Hrabic přišly, až 1967. Tato část je psána na psacím stroji. Na zcela odlišném psacím stroji (podle stylu písma) byla napsána část druhá, která popisuje události z let 1968 až 1970. Obě patrně vznikly v 60. letech vzhledem k určité stručnosti některých pasáží, především v první části. Třetí část je psána rukou a popisuje léta 1971 až 1974. Čtvrtá část je psána podle odlišného písma jinou sestrou a věnuje se událostem z let 1975 až 1988. V listopadu 1988 převzala psaní kroniky opět jiná sestra, která zapisovala události až do září 1989. Tuto část patrně psala jedna z posledních tří sester, které Hrabice 4. září 1989 opustily.

Filiální kronika k ústavu sociální péče v Komorní Lhotce má dva díly. Každý lze opět rozdělit na části podle typu písma. První část prvního dílu popisuje prehistorii komunity a období od roku 1953 do roku 1957, tuto část kroniky psaly pravděpodobně dvě sestry. Druhá část prvního dílu popisuje velmi stručně události z let 1957 až 1972 a s jistotou lze napsat, že tato část vznikla až v roce 1972, jelikož sestra kronikářka v úvodní pasáži hodnotí patnáctileté

¹ Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze (dále jen Archiv SCB), Kronika filiálky Milosrdných sester sv. Karla Boromejského albrechtické provincie v Českém Těšíně a od 9. 9. 1953 v Komorní Lhotce 1 (dále jen Kronika Komorní Lhotka 1), b. p.

² Archiv SCB, Kronika Česká Kamenice, b. p.

období. Poslední část prvního dílu se věnuje rokům 1972 až 1978, zápisy z těchto let jsou velmi detailní. Druhý díl kroniky popisuje události z let 1979 až 1983, opět velmi detailně. Je zcela jisté, že kroniku od roku 1972 (s výjimkou popisu předchozích let) psala jediná sestra. Oba díly jsou psány rukou.

Kronika k filiálce v České Kamenici se začala psát pravděpodobně až v polovině 60. let. Ačkoliv se filiálka v České Kamenici nacházela od roku 1953, první zmínka v kamenické kronice je až z roku 1964. Výjimkou je závěrečný dodatek, který byl patrně sepsán až na samém konci působení sester v České Kamenici. Na kronice se zřejmě podílely dvě sestry, přičemž v letech 1974–1980 kroniku sepisovala sestra M. Brigita Sikorová. Události z druhé poloviny 70. let jsou psány opět velmi detailně. Tato kronika je rovněž psána rukou.

Prehistorii kamenické komunity i její počátky v České Kamenici lze sledovat v kronice filiálky ve Vidnavě, kde sestry původně působily v domově pro postiženou mládež. Tato kronika poskytuje informace o událostech z let 1946 až 1954, a to včetně popisu počátků působení Milosrdných sester ve Vidnavě. Tato kronika byla sepsána podle předlohy, kterou byla kronika boromejek z Města Albrechtic, těžko však soudit, kdy přesně k sepsání došlo.

Oporou pro filiální kroniky jsou i tzv. celokongregační kroniky, ve kterých sestra kronikářka při příležitosti odchodu sester z konkrétních filiálek sepisovala i stručnou historii působení sester v jednotlivých ústavech. Základem pro tento zápis se staly patrně kroniky filiálních domů, jelikož tyto řádky mají většinou kompilační charakter. Pro účel této práce jsou významné především pasáže, které se věnují konci zkoumaných filiálek.

Z archivu Kongregace využívám rovněž některé dochované prameny institucionálního původu, konkrétně úřední listiny či stanovy ústavů. Opomenout nelze ani osobní korespondenci řeholnic či fotografie z jednotlivých ústavů, z nichž některé jsou představeny v příloze. Fotografie se ovšem zachovaly často bez popisu, což ztěžuje práci s tímto typem pramene. K dispozici jsou také některé nekrology sester či parte. Většina z těchto materiálů je součástí filiálních kronik, které tak prakticky tvoří samostatný archivní fond.

Dalšími zdroji informací jsou pamětní knihy či kroniky národních výborů ze státních okresních archivů, přičemž použité informace jsou sice marginální, přesto mohou ukázat některé klíčové momenty. Tyto materiály jsou vesměs k dispozici online.

V práci měla být podle původní představy také využita metoda orální historie. Vzhledem k nastalé koronavirové situaci ji však nešlo využít. Obdobně nebyla využita možnost

více nahlédnout do některých fondů v okresních archivech. Lze zmínit například fond ÚSP Hrabice, který se nachází ve Státním okresním archivu Prachatic. ³ Tyto materiály lze zkoumat v případném dalším bádání.

Odborné literatury vážící se přímo ke zvolenému tématu není mnoho. Sekundární literatura tedy hraje v této práci spíše doplňkovou roli, přesto nelze opomenout některé práce. Jedná se především o sborník *Ženské řehole za komunismu (1948-1989)*, který byl vydán v roce 2005 a skládá se z mnoha odborných i neodborných článků historiků a řeholnic. Pro účel této práce využiji například studii Vojtěcha Vlčka *Procesy s řeholnicemi v 50. letech*.⁴ Dále lze použít některé publikace, které se věnovaly katolické církvi v letech 1948 až 1989, jmenovitě práci Stanislava Balíka a Jiřího Hanuše *Katolická církev v Československu 1945-1989*⁵ či neodbornou, a přesto velmi důležitou, třídičnou práci Václava Vaška *Dům na skále*,⁶ ve které autor věnoval značnou pozornost právě řeholnicím. Oporou pro tuto práci jsou také práce místních historiků a badatelů, kupříkladu studie Martina Packy *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v čs. Slezsku a na severní Moravě v letech 1948-1953*⁷ či některé absolventské práce jako například diplomová práce Ilony Kaftanové *Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v období 1945 - 1989 s přihlédnutím k Praze*.⁸

³ Aplikace MVČR, in: aplikace.mvcr.cz [online], ©2021 [cit. 2021-06-02], dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/archivni-fondy-cr/VysledkyHLEDANI.aspx?stranka=1&id=2221050101307#2221050101307>.

⁴ Vojtěch VLČEK, *Procesy s řeholnicemi v 50. letech*, in: *Ženské řehole za komunismu (1948-1989)*, Olomouc 2005, s. 59-91.

⁵ Stanislav BALÍK – Jiří HANUŠ, *Katolická církev v Československu 1945-1989*, Brno 2012.

⁶ Václav VAŠKO, *Dům na skále 1. Církev zkoušená : 1945 - začátek 1950*, Kostelní Vydří 2004.

⁷ Martin PACKA, *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v čs. Slezsku a na severní Moravě v letech 1948-1953*, Časopis Slezského zemského muzea 55, 2006, č. 1, s. 71 – 91.

⁸ Ilona KAFTANOVÁ, *Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v období 1945 - 1989 s přihlédnutím k Praze*, diplomová práce obhájená na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy, Praha 2013.

2. Dějiny Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského

Pro práci věnovanou Kongregaci Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v období let 1948 až 1989 v Československu je nutné nejdříve alespoň ve stručnosti představit historii této kongregace.

Počátky Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, či zkráceně boromejek, se pojí s rokem 1652, kdy byl v Nancy ve Francii na počest zesnulého advokáta Josefa Chauvenela založen „Dům milosrdenství“, kde začalo pomáhat nemocným a chudým několik žen, kterým se záhy začalo říkat milosrdné sestry. Touto fundací vznikl základ pro Kongregaci Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, která byla definitivně ustanovena v roce 1679. Postupem času vzniklo také několik autonomních větví Kongregace (např. pražská). Sestry se v průběhu let staly ošetrovatelkami a pečovatelkami v nemocnicích, sirotčincích, domovech důchodců, ústavech pro mentálně postižené atd.⁹ Patronem Kongregace byl určen svatý Karel Boromejský, který žil v 16. století a působil jako milánský arcibiskup.¹⁰

Život Milosrdných sester svatého Karla Boromejského se řídí tzv. Konstitucemi, které v sobě spojují zejména důraz na lásku, milost, asketickou mírnost a vysoké mravní požadavky.¹¹ Oděv sester tvoří jednoduchý černý hábit se závojem, při práci pak řeholnice používají hábit bílý.¹²

Do Čech přišly první boromejky 28. října 1837, byly jimi čtyři dívky z Českých Budějovic, které v roce 1834 nastoupily do noviciátu v Nancy. Prvním působištěm se pro nově přichozí sestry stal Klárův Ústav slepých. Zahájily tím tak činnost pražské větve, ze které se o několik let později oddělila tzv. třebnická větev, nazvaná podle mateřince v Třebnici v tehdy pruské části Slezska. Obě větve měly podíl na vzniku filiálek na území Čech, Moravy a Slezska, ve kterých řeholnice žily a pracovaly. Patří mezi ně například mateřinec a nemocnice u sv. Karla Boromejského pod Petřínem, které vznikly v roce 1843 a boromejky zde působí dodnes. Dalším místem působení boromejek je také ženská trestnice v Řepích, kde sestry působily od konce 50. let 19. století. Z Moravy pak za zmínku stojí mimo jiné filiálka v Moravských Budějovicích, ze Slezska například filiálka ve Vidnavě, které bude věnováno více prostoru

⁹ Dušan FOLTÝN a kolektiv, *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005, s. 62-63, Dušan FOLTÝN – Petr SOMMER – Pavel VLČEK, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, s. 113; Lucie PÍTELKOVÁ, *Charitativní působení pražské Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Čechách do roku 1950*, diplomová práce obhájená na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, Praha 2008, s. 9.

¹⁰ Vera SCHAUBER - Hanns Michael SCHINDLER, *Rok se svatými*, Kostelní Vydří 1997, s. 567.

¹¹ Mirjam HRUDNÍKOVÁ, *Řeholní život v českých zemích. Řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice*, Kostelní Vydří 1997, s. 182.

¹² Luděk JIRASKO, *Církevní řády a kongregace v zemích českých*, Praha 1991, s. 129.

v následujících řádcích. Klíčovou osobností Kongregace ve 20. století byla Vojtěcha Antonie Hasmandová. V České republice na počátku 21. století existovalo v rámci Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského 15 komunit.¹³

¹³ D. FOLTÝN – P. SOMMER – P. VLČEK, *Encyklopedie českých klášterů*, s. 113; D. FOLTÝN a kolektiv, *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, s. 62-63; I. KAFTANOVÁ, *Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v období 1945 - 1989 s přihlédnutím k Praze*, s. 26; L. PITELKOVÁ, *Charitativní působení pražské Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Čechách do roku 1950*, s. 9.

3. Dějiny katolických řeholních řádů a kongregací v Československu v letech 1948 až 1989 se zvláštním zřetelem ke Kongregaci Milosrdných sester sv. Karla Boromejského

Dějiny katolické církve v Československu v letech 1948 až 1989 byly již několikrát zpracovány v různých odborných publikacích či studiích, proto je v této kapitole kladen důraz především na zkoumanou Kongregaci Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, nelze však samozřejmě opomenout některé klíčové momenty katolické církve, řeholních řádů a kongregací v tomto období.

3. 1. Období let 1948 až 1960

Na začátku této kapitoly je vhodné zmínit několik čísel. Při sčítání lidu v roce 1950 žilo v Československé republice 6 792 046 římských katolíků z celkového počtu 8 896 133 obyvatel¹⁴, což rozhodně nebylo zanedbatelné množství. Dále v roce 1948 žilo pouze v Čechách 3081 řeholnic ve 243 klášterech či řeholních domech.¹⁵ Celkově pak v Československu v roce 1948 působilo 12 095 řeholnic.¹⁶ Šedesát jedna těchto řeholních domů patřilo v tomto roce Kongregaci Milosrdných sester sv. Karla Boromejského.¹⁷

Právě do této situace přišly únorové události roku 1948, po kterých se začalo mnohé měnit. Jestliže do této doby se například v tisku připomínaly 50. narozeniny generální představené Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského M. Bohumily Langrové a se vzpomínkou byla vyzdvihována i její statečnost,¹⁸ zakrátko se o ní začalo hovořit v souvislosti s pojmem velezrada.¹⁹ Nejen katolická církev se tak stala nepřitelem režimu, který se postupně snažil církev zdiskreditovat a zlikvidovat. Tvrzení Klementa Gottwalda, že bude nutné církvi zasadit zdrcující ránu, jenom potvrzuje nastalou situaci.²⁰ Hlavním orgánem, který se zabýval církví v první polovině 50. let, se stal v roce 1949 Státní úřad pro věci církevní.²¹

¹⁴ Český statistický úřad, in: czso.cz [online], ©2021 [cit. 2021-06-10], dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20548149/4032130118.pdf/e161cf74-4650-424c-b276-154bdcd6ec31?version=1.0>.

¹⁵ Zdeněk BOHÁČ, *Atlas církevních dějin českých zemí 1918-1999*, Kostelní Vydří 1999, s. 72.

¹⁶ Karel KAPLAN, *Stát a církev v Československu v letech 1948–1953*, Brno 1993, s. 6.

¹⁷ Václav VAŠKO, *Neumlčená: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*, Praha 1990, s. 196.

¹⁸ *Životní jubileum statečné řeholnice S. M. B. Langrové*, in: Lidová demokracie, r. 2, č. 275, Praha 1946, s. 4.

¹⁹ I. KAFTANOVÁ, *Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v období 1945 - 1989 s přihlédnutím k Praze*, s. 65.

²⁰ Václav VAŠKO, *Přehled a charakteristika církevních procesů padesátých let*, in: Církevní procesy padesátých let, Kostelní Vydří 2002, s. 15.

²¹ K. KAPLAN, *Stát a církev v Československu v letech 1948–1953*, s. 96.

3. 1. 1. Procesy s církevními představiteli

Koncem 40. let začala doba procesů s tzv. nepřáteli režimu, mezi které byli zařazeni i mnozí představitelé kléru. Soudnictví po únoru 1948 doznalo změn, podle vrcholných představitelů státu již nebyla nutná jeho nezávislost a vykonstruovaným procesům tak nic nebránilo.²² Jedním z prvních velkých procesů, které byly zaměřeny proti církvi, se stal tzv. Proces „Machalka a spol.“, ve kterém bylo 10 představitelů různých mužských řeholních řádů odsouzeno k vězení. Rozsudek byl vynesena v dubnu 1950 krátce před Akcí K, o které se ještě v následujících řádcích zmíním.²³

V 50. letech proběhlo mnoho dalších procesů, ve kterých byli odsouzeni nejen kněží a řeholníci, ale také řeholnice. Jedním z nich byl proces s knězem Otou Mádrem z června 1952, ve kterém došlo k odsouzení k dvaceti letům vězení generální představené Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského Bohumily Langrové.²⁴ Dalším byl například proces „Jarolímek a spol.“, který proběhl v září 1953. V tomto procesu bylo odsouzeno dokonce 8 řeholnic, mezi kterými se nacházela i budoucí generální představená Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského Vojtěcha Hasmandová, jež byla odsouzena k osmi letům vězení.²⁵ Poslední odsouzenou boromejkou se stala tehdejší generální vikářka Kongregace Theofora Kmoníčková, její proces proběhl v roce 1959.²⁶ Důvody k odsouzení sester byly různé, častou příčinou účasti řeholnic v procesech bylo poskytnutí pomoci některému z hledaných kněží či řeholníků.²⁷

Celkově bylo v procesech odsouzeno 101 sester k úhrnnému trestu více jak 352 let²⁸, zřejmě se tak jednalo o dvě až tři procenta z celkového počtu řeholnic.²⁹

3. 1. 2. Perzekuce řeholních řádů a kongregací

Již v Biskupském memorandu z ledna 1949, které bylo adresováno prezidentu Klementu Gottwaldovi, bylo mimo jiné žádáno o odstranění diskriminace kněží, řeholníků a řeholnic.³⁰ Nejtěžší časy pro duchovenstvo však teprve měly nastat. K likvidaci všech řeholníků a řeholnic ovšem nemohlo dojít pomocí politických procesů, proto zhruba od první poloviny roku 1949

²² V. VAŠKO, *Přehled a charakteristika církevních procesů padesátých let*, s. 11.

²³ S. BALÍK – J. HANUŠ, *Katolická církev v Československu 1945-1989*, s. 158.

²⁴ Tamtéž, s. 201.

²⁵ V. VLČEK, *Procesy s řeholnicemi v 50. letech*, s. 69.

²⁶ Václav VAŠKO, *Dům na skále 2. Církev bojující : 1950 - květen 1960*, Kostelní Vydří 2007, s. 152.

²⁷ V. VLČEK, *Procesy s řeholnicemi v 50. letech*, s. 66.

²⁸ S. BALÍK – J. HANUŠ, *Katolická církev v Československu 1945-1989*, s. 182.

²⁹ V. VLČEK, *Procesy s řeholnicemi v 50. letech*, s. 91.

³⁰ V. VAŠKO, *Dům na skále 1*, s. 98-99.

docházelo k vytváření plánu, který měl kláštery a řeholní domy zlikvidovat. Záměr byl jasný, řeholníci měli být ze svých klášterů převezeni do tzv. internačních a centralizačních klášterů.³¹ Proces „Machalka a spol.“ měl pak veřejnosti pouze potvrdit, že takové jednání s řeholníky je správné. V polovině dubna 1950 se tak uskutečnila první etapa plánu, jež byla nazvána Akce K. Druhá etapa proběhla koncem dubna téhož roku. Celkově bylo do sběrných klášterů během Akce K Státní bezpečností násilně převezeno 2376 řeholníků.³² Internačních klášterů bylo několik, lze zmínit například klášter Želiv, který se stal neblaze neprosulým.³³

Výsledky Akce K podpořily plány na Akci Ř, která měla zlikvidovat ženské kláštery a řeholní domy. Ministr obrany Alexej Čepička dokonce naléhal na brzké uskutečnění tohoto plánu kvůli zisku klášterů pro potřeby armády.³⁴ Akce Ř se uskutečnila ve třech etapách na konci srpna a v září roku 1950 v podobných obrysech jako Akce K, přesto se s řeholnicemi jednalo o něco lépe než s řeholníky.³⁵ Internačními místy se pro řeholnice staly například příhraniční kláštery v Broumově či Hejnicích. Sestry zde rozhodně netrávily svůj čas v modlitbách, ale byly nuceny pracovat v továrnách či v jednotných zemědělských družstvech.³⁶ Do internačních klášterů bylo svezeno během roku 1950 více jak 4000 řeholnic.³⁷ Do Akce Ř nebyly zahrnuty sestry, které pracovaly v nemocnicích či ústavech.³⁸

Úplnou a definitivní likvidaci řádů a kongregací měla přinést tzv. Akce B. Vzhledem ke změně poměrů v roce 1953 se sice neuskutečnila,³⁹ perzekuce však neskončila. Řeholníci i řeholnice byli pod neustálým dohledem, který zajišťovali okresní církevní tajemníci.⁴⁰ Přímý dohled v ženských řeholních domech pak vykonávaly tzv. zmocněnkyně.⁴¹

3. 1. 3. Řeholnice v nemocnicích a ústavech

Jak již bylo napsáno, do Akce Ř nebyly zahrnuty sestry, které pracovaly v nemocnicích a ústavech, tyto řeholnice však nebyly žádným způsobem šetřeny. Od 1. ledna 1949 došlo k zestátnění všech církevních nemocnic, pro pracující řeholnice se alespoň zatím nic

³¹ S. BALÍK – J. HANUŠ, *Katolická církev v Československu 1945-1989*, s. 158-159.

³² K. KAPLAN, *Stát a církev v Československu v letech 1948–1953*, s. 120.

³³ Vojtěch VLČEK, *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*, Olomouc 2004, s. 98.

³⁴ K. KAPLAN, *Stát a církev v Československu v letech 1948–1953*, s. 121.

³⁵ V. VAŠKO, *Dům na skále 2*, s. 143.

³⁶ S. BALÍK – J. HANUŠ, *Katolická církev v Československu 1945-1989*, s. 179.

³⁷ K. KAPLAN, *Stát a církev v Československu v letech 1948–1953*, s. 121

³⁸ Tamtéž, s. 383.

³⁹ S. BALÍK – J. HANUŠ, *Katolická církev v Československu 1945-1989*, s. 181.

⁴⁰ Zdeněk DEMEL, *Pod dohledem církevních tajemníků. Omezování činnosti katolické církve v Československu 1945-1989 na příkladu jihočeského regionu*, Brno 2008, s. 50.

⁴¹ Lenka SVOBODOVÁ, *Akce „ŽK“*. Nucené migrace řeholnic z moci světské, in: *Nucené migrace v českých zemích ve 20. století*, Praha 2018, s. 292.

neměnilo.⁴² Od 50. let však docházelo k postupnému snižování počtu řeholnic ve všech typech nemocnic, do konce roku 1956 měl být počet řeholnic v nemocnicích snížen až o čtyřicet procent.⁴³ Poslední nemocnice, kde pracovaly boromejky, se nacházely například v Českém Brodu či Kutné Hoře, které opustily sestry v roce 1959.⁴⁴ Rok 1962 pak přinesl definitivní odchod posledních řeholnic z nemocnic.⁴⁵ Jedinou možností řeholnic se tak na dlouhou dobu stala práce v domovech důchodců, v ústavech pro fyzicky a mentálně postižené a v léčebnách infekčně nemocných.⁴⁶

V 50. letech vykonávala správu nad ústavy, kde řeholnice pracovaly, Česká katolická charita, jež vznikla v roce 1949; ač jménem a zčásti i působením odkazovala k dřívějším diecézním charitám, veškerá činnost této organizace byla samozřejmě podřízena státu.⁴⁷ V roce 1951 se nacházelo pod správou České katolické charity 113 ústavů, ve kterých pracovalo 909 řeholnic.⁴⁸ Roku 1960 převzaly správu ústavů, kde pracovaly řeholnice, národní výbory, ale pod správou České katolické charity zůstaly i nadále charitní domovy, ve kterých žily staré a nemocné sestry.⁴⁹

3. 2. Období let 1960 až 1989

V 60. letech došlo ke zlepšení podmínek v oblasti materiální stránky života řeholnic, což ale neznamenal zlepšení podmínek v oblasti duchovního života. Pouze dozvuky Pražského jara přinesly naději na změnu, v letech 1969 až 1971 stát diskutoval nad otázkou právní existence řeholních řádů, bohužel však nedošlo ke kýženým změnám v právním systému.⁵⁰ Přicházející změnu poměrů nastínil až rok 1988, kdy bylo po dlouhých letech dovoleno opět oficiálně přijímat do ženských řádů a kongregací nové členky.⁵¹ Před tím docházelo k přijímání nových sester do řádů a kongregací tajně a ilegálně pod hrozbou vězení.

⁴² I. KAFTANOVÁ, *Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v období 1945 - 1989 s přihlédnutím k Praze*, s. 48.

⁴³ K. KAPLAN, *Stát a církev v Československu v letech 1948–1953*, s. 167.

⁴⁴ Anna MACOURKOVÁ, *Ve jménu zákona otevřete klauzuru. Pronásledování Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v 50. letech 20. století*, Paměť a dějiny 6, 2012, č. 3, s. 60; Kateřina ŠTROFOVÁ, *Nemocnice jako místo vztahu komunistického režimu a římskokatolické církve po únoru 1948. Zdravotnická péče a duchovní činnost Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v nemocnici v Českém Brodě a zásahy okresního církevního tajemníka do jejich činnosti (1948-1959)*, bakalářská práce obhájená na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, Praha 2020, s. 86.

⁴⁵ Petr TESAŘ, *Ženské řehole v období totality*, in: *Ženské řehole za komunismu (1948-1989)*, Olomouc 2005, s. 40.

⁴⁶ A. MACOURKOVÁ, *Ve jménu zákona otevřete klauzuru*, s. 60.

⁴⁷ Ilona TŮMOVÁ, *Dějiny České katolické charity do roku 1960*, bakalářská práce obhájená na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, Praha 2016, s. 22.

⁴⁸ Tamtéž, s. 30.

⁴⁹ Tamtéž, s. 27.

⁵⁰ P. TESAŘ, *Ženské řehole v období totality*, s. 42, 52.

⁵¹ S. BALÍK – J. HANUŠ, *Katolická církev v Československu 1945-1989*, s. 191.

V Kongregaci Milosrdných sester sv. Karla Boromejského se stala hlavní iniciátorkou ilegálního přijímání nových sester Matka Vojtěcha Hasmandová a noviciát probíhal v tzv. domečcích ve velkých městech.⁵²

V neděli 12. listopadu 1989 došlo ve svatopetrské bazilice ve Vatikánu ke kanonizaci Anežky Přemyslovny papežem Janem Pavlem II., které se z Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského účastnilo 42 československých sester. Krátce po návratu řeholnic z Říma vypukla Sametová revoluce, jež odstartovala změny, které nejen řádům a kongregacím přinesly po dlouhé době opět svobodu.⁵³

⁵² Zasvěcení. Boromejky, in: [ceskatelevize.cz/porady](https://www.ceskatelevize.cz/porady/10213629490-zasveceni/209562213000004-boromejky/) [online], ©1996-2021 [cit. 2021-06-14], dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10213629490-zasveceni/209562213000004-boromejky/>, 16:10.

⁵³ Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 114-116, 119.

4. Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského v Hrabicích

4. 1. Stručná historie obce Hrabice

Vesnička Hrabice, německy Rabitz, se nachází v jižních Čechách v šumavském podhůří. Že se jedná o oblast na dohled od Šumavy, svědčí i fakt, že Hrabice leží ve výšce 805 metrů nad mořem.⁵⁴ Obec se nachází severoseverozápadně od města Vimperk, jehož jsou Hrabice od 70. let 20. století součástí.⁵⁵ První zmínku o Hrabicích lze nalézt v pramenech z roku 1359.⁵⁶ Historik Josef Vítězslav Šimák soudil, že vesnice podél říčky Volyňky, včetně Hrabic, vznikly již ve 12. či 13. století.⁵⁷ V letech 1869 až 1930 vzrostl počet obyvatel v Hrabicích ze 199 na 355.⁵⁸ V roce 1950 zde žilo již jen 172 obyvatel,⁵⁹ jednalo se však o běžný pokles obyvatel v této oblasti kvůli odsunu Němců. V roce 1964 měla obec již přibližně 390 obyvatel, jak autorka pamětní knihy poznamenala, bylo to právě díky chovancům z ústavu pro mentálně postižené.⁶⁰ V 60. letech 20. století většina místních obyvatel pracovala na zdejším státním statku.⁶¹ V obci se dodnes nachází malá kaple.⁶²

První řeholnice, které začaly v této obci působit, byly Milosrdné sestry sv. Kříže; vedly zde v období tzv. první republiky sirotčinec.⁶³ Následující podkapitola je věnována tomuto sirotčinci, jelikož jeho historie souvisí s pozdějším ústavem pro mentálně postižené.

4. 2. Sirotčinec a ústav v Hrabicích v letech 1918 až 1949

Dějiny sirotčince v Hrabicích jsou spojeny s rodinou Steinbrenerů. Vimperský rodák Johann Steinbrener starší založil 1. ledna 1855 ve Vimperku, který je od vrcholného středověku spjat s knihtiskem, malou tiskařskou dílnu. Brzy se ze skromné dílny stal velký podnik, již roku 1890 firma zaměstnávala 400 lidí.⁶⁴ První světová válka se výrazně dotkla i vimperské tiskárny,

⁵⁴ Zdeňka ŘEZNÍČKOVÁ – Přemysl ŘEZNÍČEK, *Místopis*, in: Šumava. Příroda, historie, život, Praha 2003, s. 56.

⁵⁵ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VIII. díl: V-Ž*, Praha 2011, s. 276.

⁵⁶ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. Díl I. A-H*, Praha 1954, s. 735.

⁵⁷ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *České dějiny. Díl I. Část 5. Středověká kolonisace v zemích českých*, Praha 1938, s. 1044.

⁵⁸ Růžena RŮŽKOVÁ – Josef ŠKRÁBAL, *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005*, Praha 2006, s. 240.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Státní okresní archiv Prachatice, Pamětní kniha Místního národního výboru Hrabice, s. 7, [online], [cit. 2021-03-18], dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/172/1>.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Michal VALENČÍK, *Poškozené a zničené památky na Šumavě*, in: Šumava. Příroda, historie, život, Praha 2003, s. 479.

⁶³ Jaroslav KADLEC, *Českobudějovická diecéze*, České Budějovice 1995, s. 103.

⁶⁴ Václav HRÁCH, *Tiskárna ve Vimperku*, in: Šumava. Příroda, historie, život, Praha 2003, s. 640-641.

protože na frontě zahynulo několik lidí z podniku, včetně vnuka zakladatele tiskárny.⁶⁵ Snad sama válečná zkušenost se ztrátou člena rodiny vedla majitele tiskárny k založení sirotčince pro děti, které ve válce ztratily rodiče. V posledním roce první světové války Johann a Rupert Steinbrenerovi nechali v Hrabicích u Vimperka přebudovat selský dvůr na místo, které mělo sloužit osiřelým dětem.⁶⁶ K pozemkům sirotčince začaly náležet také hospodářské budovy a dvě nedaleké usedlosti „Drozdí dvůr“ a „Radost“, kde vznikla zotavovna pro děti ze sirotčince.⁶⁷

Hrabický sirotčinec s názvem „Anenský dvůr“ pro zhruba 50 až 60 dětí pak majitelé roku 1918 údajně předali českobudějovickému spolku Serafinské dílo lásky na záchranu mládeže československé.⁶⁸ Ve stejném roce však sirotčinec od spolku či již od samotných majitelů převzaly Milosrdné sestry sv. Kříže, které se o děti začaly starat.⁶⁹ Hrabická komunita ve 30. letech čítala zhruba 10 řeholnic.⁷⁰ V období druhé světové války byl sirotčinec zrušen, sestry vyhnány a budova začala sloužit jiným účelům, patrně pro Hitlerjugend.⁷¹

Po válce se Milosrdné sestry sv. Kříže do Hrabic nevrátily a v hlavní budově byl místo sirotčince roku 1946 zřízen ústav pro mentálně postižené, o které začaly pečovat Školské sestry sv. Františka. Stalo se tak na žádost katolické Charity.⁷² Ještě před příchodem Školských sester sv. Františka byla provedena ze strany Charity⁷³ inventarizace majetku, který spadl pod budovu bývalého sirotčince, a ve zprávě z února 1946 je uvedeno, že v hospodářských budovách se nacházelo mnoho dobytka.⁷⁴ Budova bývalého sirotčince byla v dobrém stavu, vnitřní inventář budovy byl ovšem na konci války rozkraden.⁷⁵ Zařízení bylo však doplněno a Školské sestry sv. Františka vedly ústav v Hrabicích až do listopadu 1949, kdy byly vystřídány Milosrdnými sestrami sv. Karla Boromejského.⁷⁶

⁶⁵ Tamtéž, s. 641.

⁶⁶ Tamtéž, s. 642.

⁶⁷ Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 97.

⁶⁸ Johann STEINBRENER, *J. Steinbrener ve Vimperku 75 let. 1855-1930 : památné listy*, Vimperk 1930, s. 30.

⁶⁹ Ivana ZAVADILOVÁ, *První světová válka a péče o sirotky v Jihočeském regionu*, bakalářská práce obhájená na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 2017, s. 31

⁷⁰ Z. BOHÁČ, *Atlas církevních dějin českých zemí 1918-1999*, s. 73.

⁷¹ Archiv SCB, Kronika Hrabice, s. 2.

⁷² Hana VLASÁKOVÁ, *Charitativní, sociální a zdravotní činnost řeholnic v době komunismu na příkladu Kongregace Školských sester III. řeholního řádu sv. Františka*, diplomová práce obhájená na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 2008, s. 32.

⁷³ Pravděpodobně se jednalo o Diecézní charitu v Českých Budějovicích.

⁷⁴ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 98.

4. 3. Rok 1949 a 50. léta

Jak již bylo v úvodu zmíněno, pokud hovoříme o konkrétním ústavu a komunitě, je nutné alespoň zčásti nastínit místa, odkud sestry do zkoumané filiálky přišly. V případě komunity v Hrabicích se jednalo o klášter v Řepích u Prahy, který si veřejnost nejvíce spojuje s Václavem Babinským. Ten zde sestrám po odpykání trestu dělal zahradníka.⁷⁷ Ovšem dějiny řepské filiálky nejsou omezeny pouze na napraveného loupežníka. Sestry přišly do Řep v roce 1858 a přesunuly sem nalezinec, jednalo se však o provizorní místa, která později nahradila nová budova s kostelem sv. Rodiny postavená v letech 1859 až 1862.⁷⁸ Od roku 1865 se v řepské filiálce nacházela ženská trestnice, která zde vydržela až do listopadu 1948.⁷⁹ Péče o vězněné vyžadovala určitá pravidla, sestry například musely skládat dozorecké zkoušky u příslušných úřadů.⁸⁰

K 1. lednu 1949 byl v místě bývalé ženské trestnice zřízen ústav pro oligofreniky, jehož kapacita měla být zhruba 250 chovanců. Blízkost Prahy ovšem pro ústav, který vedly řeholnice, nebyla pro nový režim příhodná, proto byl v roce 1949 zrušen a z budovy se stalo výcvikové středisko pro dozorce.⁸¹ Chovanci a některé sestry byli rozmístěni do jiných ústavů, část sester v Řepích zůstala a byla jim ponechána malá část budovy, kde se nacházela klauzura. V září 1950 musely sestry klášter opustit, a tak po necelých 100 let pobyt boromejek v Řepích, alespoň prozatím, skočil.⁸²

Tento přesun se však nedotknul čtyř sester, které odešly o necelý rok dříve do Hrabic. Dne 2. listopadu 1949 ve 13 hodin sestry M. Marka, M. Adilie, M. Donalda a M. Viktima nastoupily v Řepích do osobního auta, které je odvezlo do nového působiště. Doprovázelo je také jedno nákladní auto, které vezlo několik nezbytných věcí.⁸³ Do Hrabic sestry přijely zhruba v pět hodin, o hodinu dříve na místo také dorazila sestra M. Ulrika a sestra asistentka M. Běla Gojová, jež se stala nakrátko první představenou.⁸⁴ Obě sestry přijely z Českých Budějovic, kde boromejky pracovaly v místní nemocnici již od poloviny 19. století a odkud poslední

⁷⁷ L. PITELKOVÁ, *Charitativní působení pražské Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Čechách do roku 1950*, s. 108.

⁷⁸ D. FOLTÝN – P. SOMMER – P. VLČEK, *Encyklopedie českých klášterů*, s. 606.

⁷⁹ L. PITELKOVÁ, *Charitativní působení pražské Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Čechách do roku 1950*, s. 96, 101.

⁸⁰ I. KAFTANOVÁ, *Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v období 1945 - 1989 s přihlédnutím k Praze*, s. 47.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² L. PITELKOVÁ, *Charitativní působení pražské Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Čechách do roku 1950*, s. 101.

⁸³ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

⁸⁴ Tamtéž.

řeholnice odešly v roce 1956.⁸⁵ Kromě nemocnice sestry vedly v Českých Budějovicích také sirotčinec, školu či azyl pro seniory, odkud na začátku roku 1950 přišla do Hrabic další českobudějovická sestra.⁸⁶ Zřejmě se jednalo o sestru M. Vojtěšku či M. Kanutu, které do ústavu přišly podle záznamů z kroniky v roce 1950.⁸⁷

Ačkoliv Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského přijely do Hrabic již 2. listopadu 1949, veškeré oficiality byly uskutečněny až v následujících dnech a měsících. Dne 4. listopadu bylo potvrzeno biskupem Diecéze českobudějovické zřízení filiálky v Hrabicích.⁸⁸ Dne 10. listopadu požádala generální představená Bohumila Langrová Českou katolickou charitu o sjednání dohody o podmínkách mezi Českou katolickou charitou a sestrami v Hrabicích⁸⁹ a 28. listopadu pak požádala Státní úřad pro věci církevní o schválení potvrzení biskupa ze 4. listopadu.⁹⁰ Státní úřad pro věci církevní se zřízením filiálky souhlasil 31. března 1950⁹¹ a na základě toho potvrzení zaslal 18. dubna 1950 svůj souhlas se zřízením filiálky i Krajský národní výbor v Českých Budějovicích⁹², 24. dubna 1950 zaslala svůj souhlas také Česká katolická charita.⁹³ Na tomto příkladu je velmi dobře vidět hierarchie tehdejšího systému řešení církevních záležitostí.

Dalšího dne po příjezdu prvních boromejek do Hrabic odešlo definitivně šest Školských sester sv. Františka do jiného působiště. V prvních dnech bylo nutné šetřit vodou, v ústavní spíži bylo pouze několik sklenic jablečných povidel a budova ústavu nebyla zcela vybavena, ale řeholnice si přivezly z dřívějších působišť například hrnce, košťata či zásoby jídla.⁹⁴ Hospodářská situace ústavu na začátku nebyla špatná, sestry měly k dispozici domácí zvířata a ovocný sad.⁹⁵ U příležitosti svátku sv. Karla Boromejského uspořádaly sestry 4. listopadu slavnostní oběd, jenž se skládal z uzeného a bábovky. Zhruba týden po příjezdu prvních boromejek do Hrabic dorazila z charitního domu ve Sloupnici u Litomyšle sestra M. Placidie Gabrielová, která ve funkci představené vystřídala sestru asistentku M. Bělu.⁹⁶ V počátcích

⁸⁵ Kristýna AMBROŽOVÁ, *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Českých Budějovicích. Příběh černobílého květu města*, diplomová práce obhájená na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, Praha 2014, s. 35.

⁸⁶ Tamtéž, s. 103.

⁸⁷ Archiv SCB, Kronika Hrabice, s. 4.

⁸⁸ Archiv SCB, Kronika Hrabice, Dopis přijatý od Biskupského ordinariátu v Českých Budějovicích ze 4. 11. 1949.

⁸⁹ Archiv SCB, Kronika Hrabice, Dopis adresovaný Ústředí České katolické charity z 10. 11. 1949.

⁹⁰ Archiv SCB, Kronika Hrabice, Dopis adresovaný Ústředí České katolické charity z 28. 11. 1949.

⁹¹ Archiv SCB, Kronika Hrabice, Dopis přijatý od Státního úřadu pro věci církevní z 31. 3. 1950.

⁹² Archiv SCB, Kronika Hrabice, Dopis přijatý od Krajského národního výboru z 18. 4. 1950.

⁹³ Archiv SCB, Kronika Hrabice, Dopis přijatý od České katolické charity z 24. 4. 1950.

⁹⁴ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

⁹⁵ Archiv SCB, Kronika Hrabice, Výroční zpráva za rok 1949.

⁹⁶ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

musely sestry poznávat také 30 chovanců, přičemž během listopadu jim přibýlo na starost dalších 12, kteří pocházeli z Řep, odkud přijely i první čtyři boromejky.⁹⁷

Na začátku 50. let žilo v Hrabicích asi 9 řeholnic a asi 48 chovanců,⁹⁸ jejich počty se však postupně zvyšovaly. Chovanci byli především mentálně i fyzicky postižení občané, a to s různým stupněm handicapu i v různém věku.⁹⁹ Jak lze vyčíst z kronik, práce s chovanci byla velmi těžká a na některé z nich sestry ani nestačily, tito chovanci byli nakonec přesunuti do jiných ústavů.¹⁰⁰ V kronikách je také například vyjádřena obava nad možným požárem budovy a především nad případnou evakuací chovanců, která by nemusela šťastně skončit.¹⁰¹ Někteří chovanci však sestrám při různé práci pomáhali. Později jsou také v kronikách zmíněna tři oddělení, do nichž byli pravděpodobně chovanci rozděleni podle stupně postižení. Vedoucím ústavu byl v 50. letech dr. Rudolf Schwarz, kromě něj měly sestry k dispozici hospodáře p. Klimeše, údržbáře p. Nováka¹⁰² a lékaře z Vimperka MUDr. Horu.¹⁰³ V prvním desetiletí boromejek v Hrabicích se zde také vystřídalo sedm duchovních, kteří sestrám sloužili mše v ústavní kapli. Prvním z nich byl františkán otec Felix Veselý, který ale brzy zemřel. Po něm přišli postupně otec Svoboda, otec Zvánovec, otec Soukup, otec Chudáček a nakonec otec Květoslav Bukovský, který v Hrabicích zůstal do konce 80. let.¹⁰⁴

50. léta v Hrabicích se nesla ve znamení různých oprav a vybavování budovy. V roce 1952 ústav obdržel pračku, proběhla výmalba kaple či se na místo zavedla kanalizace. Na jejím výkopu se podíleli i chovanci, kteří však bohužel nejprve začali kopat krumpáči do zdi. V tomto roce bylo v ústavu již 50 chovanců, některé sestry odešly do jiných filiálek a jiné zase přišly, což se často dělo i letech následujících. V prvních letech sestry většinou odcházely do velmi vzdálených míst, například do Frýdlantu nad Ostravicí nebo Určic na Hané.¹⁰⁵

Na podzim se ústavu silně dotknuly politické procesy, 31. října 1952 byla zatčena představená M. Placidie Gabrielová.¹⁰⁶ O necelý rok později mezi 17. a 19. září proběhl na Krajském soudu v Českých Budějovicích proces se skupinou Antonín Jarolímek a spol., jejíž

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Archiv SCB, Kronika Hrabice, Výroční zprava za rok 1949.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 8.

¹⁰² Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 98.

¹⁰³ Archiv SCB, Kronika Hrabice, Výroční zprava za rok 1949.

¹⁰⁴ Archiv SCB, Kronika Hrabice, s. 8, b. p.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 5.

¹⁰⁶ Assumpta SCHILDBERGEROVÁ, *Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského*, in: *Ženské řehole za komunismu (1948-1989)*, Olomouc 2005, s. 229.

součástí se stala i sestra M. Placidie. Jejím rozsudkem bylo odnětí svobody na 3 roky za velezradu, během procesu bylo odsouzeno i dalších 7 řeholnic včetně M. Vojtěchy Hasmandové.¹⁰⁷ Hlavními figurami procesu byli především kněží českobudějovické diecéze z okruhu biskupa Josefa Hloucha, nejpřísnější verdikt (13 let vězení) byl vyřknut nad Antonínem Jarolínkem, který byl tajným generálním vikářem.¹⁰⁸ Do procesu byl však přiřčen také františkán Rudolf Janča, který byl odsouzen k devíti letům vězení.¹⁰⁹ Po Akci K v dubnu 1950 se skrýval, úkryt mu poskytli nejprve příbuzní, poté boromejky v Praze a následně v Prachaticích. Právě tam sloužil bohoslužby a tajně dojížděl také do Hrabic, kde sestrám vedl exercicie. V září 1952 byl ovšem zatčen.¹¹⁰ Zřejmě tak vzhledem z příslušnosti filiálek, kde Rudolf Janča pobýval, k českobudějovické diecézi, byly řeholnice včetně Janči odsouzeny právě v procesu se skupinou Antonín Jarolínek a spol.¹¹¹ M. Placidie Gabrielová pobývala nejprve ve věznici v Českých Budějovicích, poté v Písku a nakonec v Pardubicích, propuštěna byla přesně tři roky po zatčení. Do Hrabic se již nevrátila, zemřela 20. ledna 1973 v Charitním domě ve Vidnavě v nedožitých 74 letech.¹¹² Roli představené v Hrabicích převzala po zatčení sestry M. Placidie sestra M. Vojtěška.¹¹³

V březnu 1954 byl do Hrabic zaslán Českou katolickou charitou Domácí řád ústavu a pokyny k životu v něm.¹¹⁴ V Domácím řádu byl zanesen především důraz na hygienu a zdraví chovanců. V létě roku 1956 musely Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského definitivně ukončit svou práci v nemocnici v Českých Budějovicích, generální vikářka kongregace M. Theofora Kmoníčková proto některé ze sester poslala do Hrabic a právě tyto sestry byly posledními, které opouštěly českobudějovickou nemocnici.¹¹⁵ Téhož roku získala hrabická filiálka novou představenou, stala se jí sestra M. Trankvilla. Kromě toho byla v tomto roce u ústavu postavena nová studna, na jejíž stavbě se podíleli i někteří chovanci, dále proběhlo několik různých akcí jako dožínky či mikulášská besídka, sestry a chovanci také vyjeli na zámek Hluboká.¹¹⁶

¹⁰⁷ V. VLČEK, *Procesy s řeholnicemi v 50. letech*, s. 69.

¹⁰⁸ S. BALÍK – J. HANUŠ, *Katolická církev v Československu 1945-1989*, s. 116.

¹⁰⁹ V. VLČEK, *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*, s. 184.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 389.

¹¹¹ V. VAŠKO, *Dům na skále 2*, s. 147.

¹¹² A. SCHILDBERGEROVÁ, *Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského*, s. 229.

¹¹³ Archiv SCB, Kronika Hrabice, s. 5.

¹¹⁴ Archiv SCB, Kronika Hrabice, Dopis přijatý od České katolické charity z 20. 3. 1954.

¹¹⁵ K. AMBROŽOVÁ, *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Českých Budějovicích*, s. 107.

¹¹⁶ Archiv SCB, Kronika Hrabice, s. 6.

Roku 1957 pokračovaly stavební úpravy, z velkého dormitáře se po přestavbách stala pracovna sester, koupelna a umývárna, došlo také k úpravám v zahradách, byl zřízen například skleník. Představená M. Trankvilla se pravděpodobně v tomto roce nervově zhroutila, proto byla v srpnu vystřídána sestrou M. Dagmar.¹¹⁷ Ze života chovanců stojí za zmínku událost, kdy se dva z nich při pastvě krávy ztratili na celou noc, protože jim zvíře uteklo. Ačkoliv bylo vše ohlášeno SNB, chovanci se ráno objevili. Z toho případu je zaznamenán i trest, který sestry těmto chovancům udělily, dotyční nesměli opustit načas své lůžko.¹¹⁸ V roce 1958 přibýly do ústavu dvě sestry z Velehradu, v Hrabicích tak pracovalo již 20 řeholnic.¹¹⁹

Na začátku roku 1959 prožívala podle kronik nejen hrabická komunita zatčení generální vikářky kongregace M. Theofory Kmoníčkové, mimo této smutné události zažíval ústav v Hrabicích další stavební úpravy. Dvě sestry odešly do charitního domu v Hradišti u Znojma, naopak v květnu do Hrabic přijely tři sestry, které musely opustit nemocnici v Mělníku. Na konci roku byla práce boromejek v nemocnicích definitivně ukončena, do Hrabic přišly sestry z nemocnic v Českém Brodu, Kutné Hoře a Slaném. Na konci roku 1959 se tak v Hrabicích nacházelo 25 sester. Toho roku byla poničena úroda ústavní zahrady květnovým krupobitím. Ale i v tomto roce se sestry a někteří chovanci vypravili autobusem na výlet, tentokrát se jednalo o hrad Zvíkov a poutní místo Svatá Hora, sestry se také vydaly na návštěvu do charitního domu v Hradišti. Dále bylo pro chovance zakoupeno maňáskové divadlo.¹²⁰

4. 4. 60. léta

Šedesátá léta byla v Hrabicích ve znamení dokončování stavebních úprav a zisku nových věcí, od 1. ledna 1960 přestal ústav spadat pod správu České katolické charity, správa všech ústavů sociální péče přešla pod okresní národní výbory. Došlo také ke změně v názvu ústavu z původního Zaopatřovacího ústavu pro smyslově vadné Hrabice¹²¹ na „Ústav sociální péče“. ¹²² Začátkem roku 1960 v ústavu žilo 75 chovanců, jedna ze sester odešla do charitního domu v Hradišti a počet řeholnic se tak snížil na 24. V březnu získaly sestry M. Bernarda a M. Prokopa řidičský průkaz, ústav měl automobil k dispozici již od roku 1957,¹²³ sestry s řidičským oprávněním začaly auto využívat především k cestám do Vimperka. V ústavu se začala budovat nová žehlárna, sestry také získaly novou pračku. V tomto roce také jeden

¹¹⁷ Tamtéž, s. 7.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 8.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Tamtéž, s. 11- 13; Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 99.

¹²¹ I. TŮMOVÁ, *Dějiny České katolické charity do roku 1960*, s. 27.

¹²² Archiv SCB, Kronika Hrabice, s. 14.

¹²³ Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 101.

z chovanců po návratu od rodiny onemocněl tyfem, sestry i chovanci byli podrobeni očkování a nemoc se tedy nerozšířila. V roce 1960 se ústav vydal na výlet do Prahy.¹²⁴

V roce 1961 bylo do hlavní budovy ústavu zavedeno ústřední topení, práce byly dokončeny na Velikonoce. Vzhledem k tomu, že se jednalo o bývalý selský dvůr, na hlavním pozemku byly i hospodářské budovy, které se nacházely ve špatném stavu, proto se začaly v tomto roce opravovat. Před Velikonocemi odešla jedna ze sester do civilu, na začátku prosince pak další sestra odjela do charitního domu v Hradišti, naopak z České Kamenice přišla sestra M. Assumpta. Sestry a chovanci se v roce 1961 vypravili na Lipno.¹²⁵

Na začátku roku 1962 se sestry i chovanci nakazili chřipkou. V únoru pak došlo málem k velkému neštěstí, ve skleníku vypuknul požár, ale sestry oheň uhasily a došlo tak pouze k materiálním škodám. Během tohoto roku se zakoupilo do ústavu mnoho rozličného zařízení, například gramorádio, televize, šicí stroj, nové matrace do ložnic chovanců či zubařské křeslo s elektrickou zubní vrtačkou do ošetrovny atd. Byl také zapojen nový bojler a s ním postavena i nová koupelna se čtyřmi vanami, dalšími úpravami prošly některé místnosti či zahrada. Tentokrát byl podniknut výlet na Domažlicko, zpestřením života v ústavu byly tzv. dožínky, během kterých sestry připravily pro chovance stánky s občerstvením, hračkami apod. Koncem léta slavila kongregace 125 let od příchodu boromejek do Čech, a tak se sestry, nejen z Hrabic, vydaly do mateřince v Hradišti u Znojma, kde se konalo setkání sester a výstava k výročí. V prosinci jedna sestra odešla natrvalo do charitního domu v Hradišti a koncem roku měly odejít dvě sestry do nové filiálky v Kůsově-Staších, k tomu však nakonec nedošlo.¹²⁶

Roku 1963 sestry sledovaly pokračování Druhého vatikánského koncilu, který byl zahájen v říjnu roku 1962, zvolení papeže Pavla VI. či blahorečení prachatického rodáka Jana Nepomuka Neumanna. V březnu odjely dvě sestry na trvalý odpočinek do Vidnavy, v prosinci dvě mladší sestry odešly do Šternberka a do Moravských Budějovic. Úřady také v tomto roce požadovaly snížení počtu sester v Hrabicích, ale situace se nakonec vyřešila tím, že sestry začaly pracovat na poloviční úvazek. V červenci některé sestry z Hrabic, Strakonice a Prachatic vyjely autobusem na Moravu, kde navštívily domov důchodců ve Frýdlantu, jenž slavil 25 let svého trvání, dále například Svatý Hostýn a Velehrad, kde sestry uctily Cyrila a Metoděje. Na příkaz úřadů bylo téhož roku zrušeno hospodářství, dobytek sestry musely odevzdat Státnímu statku v Hrabicích, hospodářské budovy byly v následujících letech přestavěny. Z roku 1963 je

¹²⁴ Archiv SCB, Kronika Hrabice, s. 14.

¹²⁵ Tamtéž, s. 17.

¹²⁶ Archiv SCB, Kronika Hrabice, s. 17- 23.

také zaznamenána vizitace, která proběhla v říjnu a byla vedena generální představenou a sestrou vikářkou. Zajímavým počinem sester v tomto roce byla oprava kaple na hrabické návsi. Do budovy ústavu v roce 1963 přibyla například lednice či elektrická trouba, chovanci měli radost z fotoaparátu.¹²⁷

Na začátku roku 1964 odešla jedna ze sester na léčení do psychiatrické léčebny. Na jaře byly na pozemku ústavu hledány prameny, jelikož studna při suchých letech často ztrácela vodu. V létě se někteří chovanci nakazili infekční žloutenkou, po ukončení karantény se na podzim ústav vydal na Třeboňsko. Některé sestry z Hrabic navštívily v červenci filiálku ve Filipově, cestou se zastavily například v někdejším klášteře v Doksanech či v Terezíně, a v září se vypravily navštívit novou filiálku v Leontýně, přičemž na této cestě sestry viděly Svatou Horu či Karlštejn. V říjnu navštívila Hrabice znovu generální představená. Sestry během roku opět sledovaly Druhý vatikánský koncil či cesty papeže Pavla VI. na poutní místa.¹²⁸

Významnou událostí počátku roku 1965 bylo pro všechny československé katolíky jmenování Josefa Berana kardinálem a jeho odchod do Říma, což sledovaly i sestry v Hrabicích. V tomto roce odešla do důchodu sestra M. Marka, která byla jednou z prvních sester, které přišly do Hrabic. Do ústavu byly proto přijaty dvě civilní pracovnice, které začaly pracovat v kanceláři. Liturgické změny, které byly ustanoveny na Druhém vatikánském koncilu, se dotkly samozřejmě i ústavní kaple, jež byla brzy přestavěna. V září proběhla v Hrabicích opět vizitace. Podobně jako v letech minulých přijely i v tomto roce do Hrabic některé sestry z městských filiálek na pracovní dovolenou. Na začátku listopadu dorazila do ústavu v Hrabicích delegace z Japonska, sestry se však nemohly s Japonci potkat, návštěvu provázeli tajemníci z ONV a vedoucí ústavu, který před příjezdem delegace raději odstranil z některých místností krucifixy.¹²⁹ Dne 14. prosince přišel do ústavu telegram, aby si sestry v mototechně v Českých Budějovicích vyzvedly nové auto značky Škoda 1202.¹³⁰

Ve věku 65 let zemřela 17. ledna 1966 v Charitním domově v Hradišti sestra M. Marka, pohřeb se konal o dva dny později.¹³¹ Sestra M. Marka zažila počátky ústavu v Hrabicích i postupné zlepšování životní úrovně v něm, v posledních letech pracovala sestra M. Marka v prádelně ústavu.¹³² Na konci ledna jely dvě sestry do ústavu v Oseku u Strakonice, kde

¹²⁷ Tamtéž, s. 24, 29, 30, 34, 37.

¹²⁸ Tamtéž, s. 39 - 45.

¹²⁹ Tamtéž, s. 48, 49, 54, 55.

¹³⁰ Tamtéž, s. 57.

¹³¹ Archiv SCB, Kronika Hrabice, Parte sestry M. Marky Švestkové.

¹³² Archiv SCB, Kronika Hrabice, Posmrtná vzpomínka na sestru Marii Marku – Annu Švestkovou z Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, s. 1-7.

podstoupily pracovní školení, v březnu se pak dvě jiné sestry účastnily zdravotnického školení v Brně. V létě se někteří chovanci a sestry vypravili do Kutné Hory a na nedalekou Šumavu ke Klostermannově chatě. Dále také chovanci pod vedením sester nacvičili pohádku Sůl nad zlato. V listopadu se pak některé sestry vydaly do Prahy, kde se nečekaně setkaly s Františkem Tomáškem. Na konci téhož měsíce došlo nejen v Hrabicích ke změnám v řeholním životě sester, které souvisely s Druhým vatikánským koncilem, podobně jako ke změně řeholního hábitu. Již v této době jej sestry šily, k čemuž dostaly od vedení Kongregace pokyny. Vánoční svátky tak sestry oslavily naposledy ve starém řeholním hábitu.¹³³

Dne 8. ledna 1967 došlo nejen ve filiálce v Hrabicích k tzv. dni převláčky.¹³⁴ Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského odložily staré řeholní roucho, které nosily více než 300 let, a oblékly nový hábit, jenž byl praktičtější a pohodlnější. V únoru se chovanec Jan K. nakazil infekční žloutenkou, sestry i chovanci tak museli opět dodržovat karanténu. Na začátku března odešly dvě sestry do charitních domovů, jedna z nich skončila v Hradišti, druhá ve Vidnavě. Za tyto řeholnice nebyla poskytnuta náhrada, proto sestry od této doby mohly opět pracovat na celý úvazek. Dále v tomto roce přibyli dva chovanci na invalidních vozíčkách a jeden z chovanců zemřel. Na jaře se vydalo několik sester autem do Řep, aby zde upravily hroby boromejek. Sestry a někteří chovanci navštívili 10. června Prahu a Lidice.¹³⁵ Z července 1967 se dochovala situační zpráva Okresního národního výboru v Prachaticích, která pojednává zčásti o hrabickém ústavu. Podle zprávy se v tomto roce nacházelo v Hrabicích 15 řeholnic, představená filiálky M. Dagmar byla dělnického původu a měla podle úředníků kladný vztah ke státnímu zřízení. Pozornost ve zprávě byla věnována jistému lesníkovi z Lipky, který do Hrabic k sestrám docházel a podle úředníků měl sestrám nosit tajné zprávy. Představená však vše vyloučila a v kronice filiálky o tom není žádná zmínka.¹³⁶ Úsměvnou částí zprávy je odpověď otce Bukovského na otázku, jak se cítí po zdravotní stránce. Úředníci řekl: „*Mám-li mluvit pravdu, když žiju 10 let mezi blázný, tak blázním taky.*“¹³⁷ A když se ho úřednice zeptala, zda to samé platí i o řeholnicích, odpověděl: „*Ty jsou tu zrovna tak dlouho, a proto mám-li být upřímný, blázněji taky.*“¹³⁸ Je však pravděpodobné, že své sdělení nemyslel zcela vážně a pouze žertoval. Kromě návštěvy úředníků z Okresního národního výboru v Prachaticích navštívila filiálku v říjnu opět generální představená a provedla zde vizitaci. Mimo běžné i nečekané

¹³³ Archiv SCB, Kronika Hrabice, s. 63- 68.

¹³⁴ Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 101.

¹³⁵ Archiv SCB, Kronika Hrabice, s. 74, 80, 81.

¹³⁶ Z. DEMEL, *Pod dohledem církevních tajemníků*, s. 249 - 250.

¹³⁷ Tamtéž, s. 251.

¹³⁸ Tamtéž.

události si sestry v tomto roce připomínaly například 50. výročí od Zjevení Panny Marie ve Fátimě. Došlo také k výměně některých civilních pracovníků. V tomto roce odešel do penze p. Klimeš, novým hospodářem a údržbářem se v prosinci stal Vojtěch Kohout. Jednalo se o duchovního bez státního souhlasu, který před příchodem do Hrabic pracoval na pile ve Vimperku. Později mu bylo dovoleno zastupovat otce Bukovského v jeho nepřítomnosti. Do jiného působiště odešel ústavní lékař MUDr. Boček a na jeho místo nastoupil MUDr. Šinkora, který byl později vystřídán MUDr. Burdou.¹³⁹

Rok 1968 začal případem infekční žloutenky jednoho z chovanců, nemoc se nerozšířila. Dne 19. dubna přišla do hrabické komunity z domova důchodců v Plavči u Znojma nová představená M. Anuntiata Pokorná, M. Dagmar Lorencová přešla do filiálky ve Šluknově. Ve stejné době byla přeložena jedna sestra do ústavu v Podlesí, náhradou za ni se stala sestra, která přišla ze Šluknova. Pražské jaro se dotklo i hrabické filiálky, 9. června se sestry z Hrabic účastnily návratu Josefa Hloucha do čela Diecéze českobudějovické. Vizitace vedená generální představenou proběhla ve filiálce 2. července. Dne 21. srpna 1968 zasáhla nejen sestry v Hrabicích internace vojsk států Varšavské smlouvy. Na podzim se v ústavu objevila opět infekční žloutenka. Dne 5. prosince se konala v ústavu mikulášská besídka, role svatého Mikuláše se ujal p. Kohout. V tomto roce zemřeli v ústavu tři chovanci a p. Fiedler, jenž vykonával funkci účetního v ústavní kanceláři, místo opustil.¹⁴⁰

K 1. lednu 1969 byla přijata do ústavní kanceláře nová účetní pí Šartnerová. Představená filiálky se 12. ledna účastnila katechetického kurzu v Hradišti. V květnu se sestry dozvěděly o smrti kardinála Josefa Berana, který ještě před nedávnem poslal sestrám do Hrabic odpověď na přání k Vánocům 1968. V květnu se účastnily dvě sestry duchovních cvičení v Hradišti a dvě dívky z Hrabic začaly chodit k představené M. Anuntiatě na náboženství. V červnu se v ústavu u jednoho chovance objevila opět žloutenka, který komplikacím spojeným s rakovinou v nemocnici ve Strakonici podleh, jednalo se o třetího zesnulého chovance v tomto roce. V srpnu odešla jedna sestra do Charitního domu v Hradišti a některé sestry se účastnily duchovních cvičení. Při této příležitosti byly svědky obláčky tří novicек, jednalo se o druhou obláčku po dvaceti letech. Dne 21. září navštívil Hrabice u příležitosti biřmování biskup Josef Hlouch, doprovázel ho sekretář biskupa diecéze Miroslav Vlk. Tato událost byla pozdvižením pro široké okolí. V říjnu se v ústavu konala každoroční událost oslavy dožíněk a ústav navštívila generální představená boromejek z Polska. Rovněž na podzim se představená M. Anuntiata

¹³⁹ Archiv SCB, Kronika Hrabice, s. 76, 81.

¹⁴⁰ Tamtéž.

účastnila kurzu pro představené v Mariánských Lázních. V prosinci odjela sestra M. Viola na lázeňskou léčbu do Karlových Varů, kde pobývala u místních boromejek. Oslava vánočních svátků se nesla ve stejném duchu jako v letech předchozích, sestry uspořádaly vánoční divadélko a chovance obdarovaly bohatou nadílkou, 25. prosince se však v ústavu objevila chřipka. Prosinec roku 1969 přinesl nejen do Hrabic velmi tuhou zimu a mnoho sněhu, několik dní do ústavu vozily zásoby traktory Státního statku. Nastupující normalizaci začaly sestry pociťovat i ve filiálce v Hrabicích, v zápisech z toho roku sestra kronikářka vyjádřila obavu nad ohrožováním víry,¹⁴¹ patrně z tohoto důvodu začal otec Bukovský poskytovat sestrám hodiny náboženství.¹⁴²

4. 5. 70. léta

Rok 1970 přinesl nejen sestrám v Hrabicích svolání generální kapituly do Hradiště u Znojma, na níž měla být zvolena nová generální představená Kongregace. První část události se uskutečnila v červenci, za všechny boromejky z jižních Čech, včetně Hrabic, se jí účastnila sestra z Kúsova.¹⁴³ Generální představenou byla zvolena sestra M. Vojtěcha Hasmandová.¹⁴⁴ Během roku se také některé sestry z Hrabic vydaly do Hradiště na duchovní cvičení, která začala vést nová generální představená, jež slíbila, že brzy navštíví všechny filiálky. Do Hrabic přijela jmenovaná poprvé již v září, kdy zde opět pobývaly některé sestry z jiných filiálek na dovolené. Na podzim odjela představená filiálky na léčení do Konstantinových Lázní a jedna z řeholnic absolvovala sanitární kurz. V listopadu se konala v Hradišti druhá část generální kapituly, během které se projednaly nové Konstituce.¹⁴⁵

V lednu 1971 odešla jedna sestra do filiálky v Novém Jičíně a do Hrabic přišla sestra ze Strakonic. Dne 4. února se v ústavu konala schůze s úředníky z ONV, na které se projednala výměna starších chovanců za mladší, kteří budou schopni práce. Tři sestry v tomto roce obdržely první důchod, v ústavu však i nadále zůstaly pracovat. Na prahu léta a na podzim došlo k výměně několika sester mezi filiálkami a k 1. červenci odešla do filiálky ve Sloupnici představená M. Anuntiata, na jejíž místo nastoupila sestra M. Jitka Kolářová ze Šternberka. V listopadu přišla do filiálky nová síla, jednalo se o kandidátku do Kongregace, a ve stejném měsíci odešel z ústavu jeho vedoucí dr. Schwarz, na jehož místo nastoupil p. Michal Desat'. Na

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 102.

¹⁴³ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

¹⁴⁴ Jiří HANUŠ, *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*, Brno 2005, s. 48.

¹⁴⁵ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

začátku zimy ústav trápil nedostatek vody, která sem proto musela být dovážena.¹⁴⁶ Zcela nezvyklou událostí bylo, když sestry obdržely v říjnu pohled od generální představené, která pobývala u spolusester boromejek v Nancy.¹⁴⁷

Roku 1972 došlo k výměně některého zařízení ústavu, do jídelny byly pořízeny například nové židle, nábytek byl také vyměněn v pokojích sester, došlo k úpravě místnosti pro návštěvy chovanců, zřízena byla také nová dílna. V červnu opustila Hrabice sestra M. Donalda, která zde byla téměř 23 let, zbytek života dožila ve filiálce v Prachaticích. Jednalo se o poslední sestru, která do Hrabic přišla 2. listopadu 1949. V létě sestry i chovanci absolvovali výlet do zoologické zahrady ve Dvoře Králové nad Labem. Některé sestry z Hrabic v průběhu roku odjely na duchovní cvičení, sestry z jiných filiálek zase pobývaly v Hrabicích na pracovní dovolené. I v tomto roce došlo k tradiční události, kterou byly říjnové dožínky, naopak zcela netradiční událostí byla velká oslava svátku všech Josefů. Jednou z nejsmutnější zpráv, které sestry obdržely v roce 1972, bylo oznámení o úmrtí biskupa Josefa Hloucha, některé sestry z hrabické filiálky se poté účastnily jeho pohřbu.¹⁴⁸

V únoru 1973 navštívila filiálku generální představená, jedna ze sester odjela do lázní a dvě sestry na duchovní dovolenou. Ve stejné době obdržel ústav novou televizi, na které sestry mohly zachytit i rakouské vysílání. V březnu se v ústavu konal masopust, při kterém chovanci zahráli divadelní hru, repliky se učili z úst sester, jelikož číst většina chovanců neuměla. Na jaře odjely dvě sestry na školení do Hradiště a představená do lázní. V květnu se v některých pokojích ústavu malovalo a sestry vyměnily starou pračku za novou, došlo také k úpravám na zahradě. Na jaře do Hrabic přivezli dva chovance, ale mladší, kteří by byli schopni práce, nepřibývali, jak se slibovalo na schůzi na začátku roku 1971. Podle sestry kronikářky byly mnohé sestry velmi vyčerpané. V létě si tak některé z nich jely odpočinout do jiných filiálek, naopak sestry z jiných ústavů přijely na dovolenou do Hrabic, podobně jako i v letech minulých i příštích. Taktéž v létě proběhla oprava ústavní kaple, dokončena byla v polovině září, do svatostánku přibýly například nové elektrické varhany. V červenci se sestry a někteří chovanci vypravili na výlet do Brna, kde navštívili zoologickou zahradu. V srpnu odešla další sestra do Charitního domu ve Vidnavě, sestra kronikářka při této příležitosti vyjádřila obavu nad budoucím osudem sester a chovanců. Na začátku října postihlo nejen ústav v Hrabicích velké such a opět bylo nutné vodu dovážet, naopak příjemnou událostí podzimu byly tradiční dožínky.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ Archiv SCB, Kronika Hrabice, Pohled přijatý od Matky Vojtěchy z 8. října 1971.

¹⁴⁸ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

Těsně před vánočními svátky navštívila Hrabice generální představená Matka Vojtěcha a slíbila, že doplní jejich komunitu.¹⁴⁹

Na začátku ledna 1974 generální představená svůj slib splnila a do Hrabic dorazila sestra M. Anastasia, práce však nebylo, jelikož chovanci stárli a bylo nutné jim poskytovat větší péči. Například sestry, které byly již v důchodu, pracovaly i přes poloviční úvazek 8 hodin denně. V únoru byl vydán zákaz účasti chovanců na bohoslužbách v ústavních kaplích, sestry ji však chovancům v této filiálce nezakazovaly. Před Velikonoci přijela z Prachatic sestra M. Brigita, aby rozšířila hrabickou komunitu. Na jaře pobývala představená M. Jitka opět v lázních a některé sestry odjely na krátkou dovolenou do Hradiště. V neděli 12. května dorazila do Hrabic osmnáctičlenná delegace z Ministerstva zdravotnictví, která v ústavu provedla kontrolu. Sestry byly za svou práci pochváleny. Také v květnu získal ústav v Hrabicích druhé auto, se kterým se dvě sestry vydaly v červnu na dovolenou do Hradiště. V červenci odjelo několik sester na dovolenou k příbuzným a v srpnu se přítomné sestry i chovanci u příležitosti svátku Nanebevzetí Panny Marie účastnili pouti, během které proběhla bohoslužba v hrabické kapli. V letních měsících došlo také k dalším menším opravám budovy, proběhly například natěračské práce. Letní výlet s chovanci byl tentokrát realizován ve Znojmě. Tradiční dožínky se tentokrát konaly 28. září. V období Dušiček se někteří chovanci a sestry vydali na hřbitov do Vimperka, kde byli pochovaní mnozí obyvatelé ústavu. V listopadu do Hrabic opět zavítala generální představená a do ústavu přibyl jeden mladší chovanec, který byl schopen práce. I v roce 1974 došlo k výměně sester mezi filiálkami či odchodu sester do charitních domů, jedna z nich odešla do Komorní Lhotky, v listopadu sestra M. Klementa odešla ze zdravotních důvodů do civilu, v ústavu však nadále zůstala a snažila se vypomáhat.¹⁵⁰

Svatý rok 1975 začal přijetím čtyř mladších chovanců, kteří byli schopni pracovat. K 1. březnu skončily sestry ve filiálce v Prachaticích, a tak některé z nich přišly do Hrabic. V květnu odjela představená do Hradiště, aby řešila věčný problém, kterým byl hrozící nedostatek sester. Tento rok mělo odejít do důchodu dokonce 8 sester a 2 sestry už více jak 5 let přesluhovaly jako důchodkyně. Do Hrabic toto léto nedorazila žádná ze sester na dovolenou kvůli zakazu úředníků z ONV. V listopadu do Hrabic zavítala na vizitaci generální představená. Sestry z Hrabic se staraly nejen o ústavní chovance, ale od tohoto roku také o některé fary v okolí, samozřejmostí byla péče o hroby sester v Řepích, Českých Budějovicích a Prachaticích. I v roce 1975 došlo opět na opravy, tentokrát se vyměnilo vodovodní potrubí, ústav také obdržel

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ Tamtéž.

k dispozici nový automobil Škoda 1203 a s ním i řidiče p. Toušla. Zpestřením života chovanců se v roce 1975 stala například velikonoční nadílka.¹⁵¹

Začátkem roku 1976 došlo znovu ke změně v názvu ústavu, jelikož začal spadat pod ústav v Prachaticích. Jednalo se o „Okresní ústav sociálních služeb Prachatic – ÚSP Hrabice“. Sestry kvůli této změně musely vyplnit dotazníky a opět žádaly o mladší sestry. Dne 19. ledna odešla jedna ze sester z ústavu kvůli neshodě s vedoucím, počet se tedy snížil na 17 řeholnic. V dubnu odešel z ústavu otec Kohout, ujal se farnosti v Horní Plané. Oproti létu roku 1975 přijelo tohoto roku opět několik sester do Hrabic na dovolenou, stalo se tak na dovolení vedoucího ústavu. Branné cvičení s plynovými maskami proběhlo v ústavu 18. října a 22. října se pak sestry zúčastnily v hrabické hospodě voleb do zastupitelských orgánů. V prosinci nastoupil do ústavu nový řidič, kterým se stal syn vedoucího, a p. Toušl se začal starat o kotelnu.¹⁵²

V lednu 1977 byli chovanci očkováni proti chřipce. Duchovní správce sester otec Bukovský 11. února oslavil 70. narozeniny a sestry i chovanci si pro něj připravili vystoupení. 18. června přišla zpráva o skonu otce Kohouta. Jeho pohřbu se účastnili hrabičtí chovanci i většina sester, které Hrabicemi prošly.¹⁵³ Červen ovšem přinesl i dobré události, 19. června byl papežem Pavlem VI. v Římě svatořečen Jan Nepomuk Neumann, rodák z nedalekých Prachatic.¹⁵⁴ Sestry v Hrabicích tuto událost poslouchaly na tranzistorovém radiu, odpoledne téhož dne jely některé sestry do Prachatic k hrobu matky nového světce, aby uctily jejich památku. V průběhu června si nejen hrabické sestry připomínaly 325. výročí od založení Kongregace. Dne 8. srpna se zjistila nákaza infekční žloutenkou u sestry M. Brigity, která byla proto převezena na infekční oddělení do nemocnice ve Strakonici, kde se léčila až do konce října. Čtyři dny po zjištění výskytu infekční žloutenky bylo celé osazenstvo ústavu proti této nemoci naočkováno. Od 1. října nastoupily do starobního důchodu dvě sestry, jedna z nich odjela do Charitního domu v Městě Albrechtice. V listopadu byla v některých místnostech ústavu vyměněna podlahová krytina a do prádelny byla pořízena automatická pračka. V tomto roce se nekonala v Hrabicích besídka se svatým Mikulášem, Vánoce však proběhly

¹⁵¹ Tamtéž;

Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 104.

¹⁵² Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.;

Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 105.

¹⁵³ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

¹⁵⁴ V. SCHAUBER – H. M. SCHINDLER, *Rok se svatými*, s. 7.

v podobném rytmu jako v letech předchozích. Ani v roce 1977 se ústavu nevyhýbala smrt, v průběhu roku zemřelo šest chovanců.¹⁵⁵

Na počátku roku 1978 odešla jedna ze sester důchodkyň do Charitního domu v Městě Albrechtice, náhradou byla poskytnuta sestra z jiné filiálky. V dubnu přijel navštívit sestry kapitulní vikář a správce Diecéze českobudějovické Josef Kavale. V prosinci byla ve filiálce provedena vizitace. Během roku 1978 zažil svět úmrtí papeže Pavla VI., zvolení a následnou smrt papeže Jana Pavla I. a říjnové zvolení nového papeže, kterým se stal Jan Pavel II. Sestry v Hrabicích všechny tyto události sledovaly.¹⁵⁶

V únoru 1979 byly v ústavu dokončeny opětovné natěračské práce, na kterých se začalo v létě minulého roku. Generální představená Matka Vojtěcha navštívila Hrabice 10. května a během její návštěvy přišla z Hradiště čerstvá zpráva o úmrtí bývalé generální představené Bohumily Langrové.¹⁵⁷ Její pohřeb se konal 15. května,¹⁵⁸ účast sester z Hrabic byla samozřejmostí. Na konci května navštívil ústav dětský divadelní soubor, který chovancům zahrál představení. V červenci se sestry a chovanci vypravili na zámek Konopiště. Na začátku prosince navštívila ústav opět generální představená. Během roku sledovaly sestry například cesty Jana Pavla II.¹⁵⁹ Tak skončila 70. léta. Ústav v Hrabicích byl zasažen normalizací prostřednictvím několika různých zákazů či příkazů, přesto se však sestry i ostatní pracovníci ústavu starali o klidný život chovanců.

4. 6. 80. léta

Dne 6. ledna 1980 se konal v ústavu tradiční tříkrálový průvod, v únoru pak masopustní ples. Před Velikonocemi se několik chovanců a sester nakazilo chřipkou, svátky jara však probíhaly poklidně jako v letech předchozích. Na jaře do hrabické filiálky dorazila generální představená a několik chovanců bylo posláno do psychiatrické léčebny ve Lnářích. Z důvodu údajného nedostatku nafty pro autobus, nemohli sestry a chovanci vyjet na větší výlet, proto byl tentokrát výlet realizován v blízkém okolí. Sedm chovanců a tři sestry jeli vlakem k Boubínskému pralesu, jindy se vyjelo na nedaleký Javorník. V srpnu se sestry i někteří chovanci opět zúčastnili již tradiční pouti v Hrabicích. Každoroční dožínky se tentokrát konaly 14. září. Na konci září opustila Hrabice představená M. Jitka, která odjela do severočeské

¹⁵⁵ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Archiv SCB, Kronika Hrabice, Parte Matky M. Bohumily Langrové.

¹⁵⁹ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

filiálky v Jiřikově, 1. října přijela z Hradiště do Hrabic sestra M. Petra Šillerová a stala se novou představenou. V říjnu získaly sestry v Hrabicích definitivní podobu nových Konstitucí. I v roce 1980 sledovaly sestry cesty Jana Pavla II.¹⁶⁰

Nový rok 1981 začal v Hrabicích bohatou sněhovou nadílkou, kterou si chovanci užívali. V únoru navštívil ústav vikář Josef Kavale a na začátku března generální představená. Matka Vojtěcha se do filiálky v Hrabicích vrátila 5. května a provedla zde vizitaci. V polovině května došlo ke svěcení kříže hrabické Kalvárie, při této příležitosti sestry nachystaly malou oslavu. Během příprav se řeholnice dozvěděly o nepodařeném atentátu na Jana Pavla II. V létě 1981 se opět konaly tradiční velké výlety, tentokrát sestry a chovanci navštívili hrad Karlštejn, vodní nádrž Lipno a cisterciácký klášter ve Vyšším Brodě. V tomto roce odešel do penze vedoucí ústavu p. Michal Desat' a novým vedoucím se stal p. Kovařík, který byl přivítán na zářijových Dožínkách. Dne 4. listopadu přibyla do ústavní kaple socha svatého Karla Boromejského, stalo se tak u příležitosti jeho svátku.¹⁶¹

V lednu 1982 začaly v budově ústavu velké opravy, došlo například k výměně elektrického zařízení a do všech místností byla zavedena i teplá voda. I přes probíhající opravy se konal v únoru masopustní ples a také oslava 75. narozenin otce Bukovského. Na začátku března se pět sester z Hrabic účastnilo v Českých Budějovicích kněžského svěcení, jednalo se o poměrně vzácnou událost vzhledem k dané době. U příležitosti svátku představené M. Petry se v Hrabicích zastavil 29. června kapitulní vikář Josef Kavale. V létě došlo k opravě interiéru hrabické kaple a 15. srpna se konalo její znovuvysvěcení, kterého se účastnily i Milosrdné sestry. Podobně jako v letech předchozích došlo i tento rok na tradiční akce, dožínky byly tentokrát obohaceny večerním táborákem.¹⁶²

Na začátku roku 1983, jenž byl ve znamení mimořádného svatého roku, se v hrabické komunitě nacházelo 20 sester. V lednu proběhlo v ústavní jídelně zapojení nové myčky. V dubnu dostaly sestry k dispozici nové auto značky Lada. V červnu se sestry a někteří chovanci vydali na výlet do Třeboně k rybníku Rožmberk, cestou navštívili zámek Hluboká. V září se ústav vydal na výlet na zámek Kratochvíle a na vrch Lomec.¹⁶³ Zajímavou událostí

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Tamtéž;

Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 105.

¹⁶² Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.;

Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 106.

¹⁶³ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

roku 1983 bylo 50. výročí kněžského svěcení otce Bukovského, při této příležitosti se v ústavu hrála divadelní hra o svatém Janovi Nepomuku Neumannovi.¹⁶⁴

Rok 1984 přinesl administrativní připojení hrabického ústavu ke Krajskému ústavu sociální péče v Černovicích. Na Hromnice 1984 vyhlásil papež Jan Pavel II. světový den řeholních osob, tento den si proto sestry v Hrabicích připomínaly. Dne 25. března oslavila 70. narozeniny generální představená M. Vojtěcha Hasmandová a od sester z Hrabic obdržela ke svému jubileu rozličné ruční výrobky. Na konci června se v hrabické komunitě konala malá oslava svátku představené. V létě obyvatelé ústavu navštívili například Český Krumlov, Boubínský prales či zoologickou zahradu v Ohradě u Hluboké. Zápis filiální kroniky z poloviny srpna 1984 mimo jiné poskytuje detailní popis každoroční pouti k příležitosti svátku Nanebevzetí Panny Marie. Hrabické pouti se účastnily kromě sester a chovanců také mnozí věřící ze širokého okolí. Během této tradiční události byla v hrabické kapli otcem Bukovským odsloužena bohoslužba, poté se účastníci pouti přesunuli na dvůr hrabického ústavu, kde byly k dispozici stánky s občerstvením a různými výrobky. Samozřejmě ani chovanci nepřišli zkrátka, sestry jim podle chování rozdaly barevné papírky, za které mohli ve stáncích nakupovat.¹⁶⁵ Koncem srpna přijela do ústavu stavební komise, která začala vyjednávat přístavbu ústavní budovy a stavbu nových bytovek pro pracovníky ústavu.¹⁶⁶ V druhé polovině září vyrazila vlakem generální představená Matka Vojtěcha se sestrou vikářkou M. Inviolatou do Francie na zasedání federace Milosrdných sester svatého Karla Boromejského.¹⁶⁷ Hrabické sestry i otec Bukovský obdrželi z Francie od Matky Vojtěchy pohledy.¹⁶⁸ Krátce po návratu z Francie se Matka Vojtěcha dostavila do Hrabic na vizitaci.¹⁶⁹

První měsíce roku 1985 přinesly kromě všedního života i naplnění neblahých představ sester.¹⁷⁰ V sobotu 2. února během večerní modlitby sester došlo k požáru střechy budovy ústavu. Sestry a vedoucí ústavu rychle evakovali chovance z budovy a požár byl brzy uhašen díky včasnému zásahu požárníků a lidí z okolí. Oheň se vznítil pravděpodobně kvůli vadnému komínu.¹⁷¹ V červnu vyjeli chovanci a sestry na výlet do Prahy, kde navštívili Hradčany, Karlův most, Petřín, zoologickou zahradu a letiště v Ruzyni. Dalším letním výletem byla cesta do

¹⁶⁴ Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 106.

¹⁶⁵ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

¹⁶⁶ Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 106.

¹⁶⁷ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

¹⁶⁸ Archiv SCB, Kronika Hrabice, Pohled přijatý od Matky Vojtěchy z 28. 9. 1984.

¹⁶⁹ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 106-107.

Sušice a Kašperských Hor, které se účastnili především imobilní chovanci.¹⁷² Významnou událostí roku tohoto roku byla Národní pouť na Velehradě u příležitosti 1100. výročí smrti svatého Metoděje, které se sice sestry neúčastnily, ale do Velehradu se během léta vypravily Metodějovu památku uctít.¹⁷³ I v roce 1985 došlo v Hrabicích na tradiční akce a události.¹⁷⁴

Před Velikonocemi 1986 se do ústavu dostala opět chřipka, nakazilo se zhruba 14 chovanců. V létě se ústav vydal například do Českých Budějovic na agrární veletrh Země živitelka. Kromě každoročních oslav svátků a tradičních akcí se konala oslava 60. narozenin představené M. Petry, při této příležitosti zahráli chovanci pod vedením sester pohádku Dlouhý, Široký a Bystrozraký.¹⁷⁵

V roce 1987 se v ústavu konaly oslavy hned několika jubileí. Dne 11. února oslavil 80. narozeniny otec Květoslav Bukovský, při této příležitosti se konala mše, kterou celebroidlo devět duchovních a účastnil se jí i vikář Josef Kavale. Také tento rok proběhlo 150. výročí od příchodu prvních Milosrdných sester sv. Karla Boromejského do Čech. Sestry z Hrabic se proto vydaly na cestu po stopách prvních boromejek. V Českých Budějovicích během ústavního zájezdu na výstavu ručních prací jihočeských ústavů sociální péče navštívily hostinec, kde údajně sestry spaly první noc v Čechách. Rok 1987 přinesl další nástup několika sester do penze, tentokrát již nebylo možné přemístit sestry z jiných filiálce a poprvé tak byla k chovancům přijata civilní zdravotní sestra. Ústav také získal civilního kuchaře, jelikož sestra, která kuchyni vedla, musela ze zdravotních důvodů odejít.¹⁷⁶ V červnu se uskutečnila v hrabické filiálce vizitace vedená Matkou Vojtěchou. V létě ústav navštívil například Tábor a poutní místo Klokoty. Během roku se samozřejmě uskutečnily i tradiční události a akce.¹⁷⁷

Začátkem roku 1988 zemřela v Hradišti u Znojma generální představená Matka Vojtěcha Hasmandová. Jejího pohřbu se účastnila většina sester z celé Kongregace. Pár dní před jejím skolem Matku Vojtěchu navštívila hrabická představená M. Petra, která do Charitního domu v Hradišti odvážela z Hrabic několik sester. Jednalo se o další sestry, za které Kongregace neměla náhradu, do ústavu proto byly přijaty další civilní zdravotní sestry. Řeholnice musely přesunout svůj refektář, z něhož se stala jídelna pro civilní zaměstnance. Vzhledem k tomu, že pracující řeholnice rapidně ubývaly i v charitních domovech, začalo se

¹⁷² Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

¹⁷³ Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 107.

¹⁷⁴ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 107 - 108.

¹⁷⁷ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

jednat o postupném odchodu sester ze státních ústavů do služby v nich.¹⁷⁸ V průběhu letních měsíců navštívili chovanci se sestrami například zámek Rožmberk. V listopadu se pět řeholnic z Hrabic vypravilo se zájezdem Červeného kříže do Prahy, kde zhlédly Smetanovu operu Tajemství v Národním divadle, před představením ještě sestry navštívily na Národní třídě kostel sv. Voršily. V prosinci oslavila komunita v Hrabicích naposledy Vánoce.¹⁷⁹

4. 7. Poslední rok v Hrabicích

Rok 1989 byl rokem četných změn a jednou z těch méně známých byl definitivní odchod Milosrdných sester z Hrabic. Poslední rok v Hrabicích začal odjezdem dvou sester do charitních domovů ve Vidnavě a v Městě Albrechtice. V Hrabicích tak zůstalo už jen 10 řeholnic. Dne 14. ledna odvezly sestry do Hradiště vánoční výzdobu, jelikož generální představená sestry ujistila, že Vánoce 1989 v Hrabicích trávit již nebudou. Během ledna a února zemřelo 6 chovanců, za tak krátkou dobu se podle sestry kronikářky jednalo o vysoký počet. Šlo například o chovance, kterému bylo 99 let, nebo o mladého Antonína P., o kterého se 17 let starala jeho babička. Ačkoliv smrt k ústavu patřila, poslední rok přinesl patrně dávku sentimentu, což vyplývá i z posledních řádků filiální kroniky. Na konci března oslavily sestry v Hrabicích naposledy Velikonoce a po svátcích odjela již třetí sestra v tomto roce do jiné filiálky, tentokrát se jednalo o ústav v Jiřikově.¹⁸⁰ V dubnu všech 9 zbylých sester podalo výpověď k 1. červenci 1989. Krátce na to přijel do Hrabic ředitel černovického ústavu p. Jenša, který sestrám výpovědi rozmlouval. Poté se vydal do Hradiště za generální představenou, se kterou se nakonec domluvil na odchodu sester z Hrabic k 1. září 1989.¹⁸¹

Dne 1. června nastoupila do Hrabic pí Turková a stala se staniční sestrou; 17. června se řeholnice z Hrabic zúčastnily v Prachaticích slavnostních bohoslužeb k počtě svatého Jana Nepomuka Neumanna. Během června se sestry a chovanci vydali na zámek Červená Lhota, cestou navštívili Hlubokou a Třeboň, kde zhlédli rybník Svět a Schwarzenberskou hrobku. Do Hradiště 1. července odjela jedna ze sester a za dva dny ji následoval otec Květoslav Bukovský, který byl duchovním správcem hrabických sester po celá tři desetiletí. S jeho odchodem došlo v hrabické komunitě ke změnám, v ústavní kapli se konaly bohoslužby pouze třikrát týdně, a to vždy ráno o půl šesté. Sestry jinak podle svých služeb v ústavu dojížděly na mše do kostelů ve Vimperku, Bohumilicích, Svaté Máří a do kaple filiálky v Kúsově. Na přelomu července a

¹⁷⁸ Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 108.

¹⁷⁹ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 109.

srpna opustily ústav další tři sestry, odjely do Hradiště, Města Albrechtic a Vidnavy, v Hrabcích tak zůstalo posledních 5 řeholnic. Na začátku srpna poskytly sestry finanční prostředky na novou dlažbu hrabické návesní kaple, v polovině měsíce byly práce hotové, a tak se sestry mohly 20. srpna naposledy zúčastnit tradiční bohoslužby u příležitosti svátku Nanebevzetí Panny Marie. Při této příležitosti poprosily řeholnice vimperského děkana, aby každé pondělí sloužil v hrabické kapli mše.¹⁸²

Na konci srpna nastaly poslední dny řeholnic v Hrabcích. Dne 29. srpna dorazil do Hrabic ředitel černovického ústavu p. Jenša, se sestrami se rozloučil a rozvázal s nimi pracovní poměr. Dalšího dne odjely do Hradiště dvě sestry a v ústavu tak zůstala jen představená M. Petra Šillerová, sestra M. Brigita Čechová a sestra M. Noemi Nekudová. Poslední bohoslužba se konala v ústavní kapli 31. srpna ráno a sloužil ji otec Jan Fatka z farnosti v Záboří. Po skončení mše se zařízení ústavní kaple předalo do okolních kostelů, sochu svatého Karla Boromejského sestry 2. září dovezly na diecézi do Litoměřic a po návratu do Hrabic se sestry začaly chystat k definitivnímu odjezdu. 4. září 1989 o páté hodině ranní se sestry účastnily poslední bohoslužby, jež se konala v návesní kapli, sloužil ji otec Jan Preisler z farnosti ve Čkyni. Ještě toho rána dorazil stěhovací vůz, na který byly naloženy poslední zbytky věcí sester, poté do vozu nastoupila sestra M. Brigita a odjela s ním do Hradiště. Nakonec se představená M. Petra a sestra M. Noemi s ústavem definitivně rozloučily a odjely osobním automobilem Lada do Města Albrechtic.¹⁸³ S odjezdem posledních dvou sester skončilo bezmála čtyřicetileté působení Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Hrabcích.

Ústav sociální péče fungoval v Hrabcích do srpna 2007, kdy byl přesunut do objektu bývalé ozdravovny, jež se nachází v obci Javorník. V tehdejší zprávě však nebylo vyloučeno, že se ústav do Hrabic časem vrátí.¹⁸⁴

¹⁸² Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.;
Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 109.

¹⁸³ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.;
Archiv SCB, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 - 1989, s. 109-110.

¹⁸⁴ Ústav sociální péče v Hrabcích opustili jeho obyvatelé, in: prachaticky.denik.cz [online], ©2021 [cit. 2021-03-21], dostupné z: https://prachaticky.denik.cz/zpravy_region/pt_ustav_socialni_pece20070823.html.

5. Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského v Komorní Lhotce

5. 1. Stručná historie obce Komorní Lhotka

„Po letech jsem přišel zpátky; ticho v noci jak zběh špatný zas jsem stanul pod Godulou.“¹⁸⁵ Tak zní verše slezského patriota a básníka Petra Bezruče, které pochází z básně *Ligotka Kameralna* z jeho jediné básnické sbírky *Slezské písně*.¹⁸⁶ Tento polský název, jenž Petr Bezruč využil pro jednu ze svých básní, patří vesnici Komorní Lhotka, které bude věnována následující podkapitola. Právě do Komorní Lhotky totiž přišly v roce 1953 Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského a svou filiálku zde vedly 30 let.

Komorní Lhotka leží ve Slezsku mezi Frýdkem-Místkem a Českým Těšínem v podhůří Beskyd. Blízko obce se nachází vrcholky již zmíněné Goduly či možná známější Kyčery, o níž se možná zpívá v jedné z lidových písní. Nutno však podotknout, že název Kyčera je v Beskydech oblíbený, jelikož se jedná o valašský název pro strmý vrch, jež je zalesněný.¹⁸⁷ První zmínka o Komorní Lhotce pochází až z roku 1455, v pramenech ji nalezneme pod názvem Bučkova Lhota.¹⁸⁸ Časem získala přívlastek Komorní, stalo se tak po roce 1483, kdy vesnice připadla Těšínské knížecí komoře.¹⁸⁹ V roce 1920 se z dosavadní Ligotky Kameralny stala oficiálně Komorní Lhotka.¹⁹⁰

Před třicetiletou válkou se jednalo o jednu z největších vesnic, které spadaly do Těšínské knížecí komory, kterou měli od roku 1653 ve vlastnictví samotní Habsburkové.¹⁹¹ Po pádu habsburské monarchie a sporu Československa a Polska o Těšínsko připadla Komorní Lhotka spolu se západní částí Těšínska Československé republice, v krátkém období mezi lety 1938-1945 obec spadala pod Polsko a poté pod Německo.¹⁹² Zájem Polska o Těšínsko ovšem nebyl náhodný, Poláci zde vždy žili. V průběhu staletí se Komorní Lhotka stala velkou polskou obcí, Češi se podle pramenů ve vesnici objevili až okolo roku 1900, nicméně již v období tzv. první republiky zde žila početná česká menšina, v roce 1930 to bylo 370 Čechů z celkových 1066

¹⁸⁵ Petr BEZRUČ, *Slezské písně*, Brno 2003, s. 62.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 168.

¹⁸⁷ Irena CICHÁ, *Beskydské gruně za Olzou a Vislou*, Bystřice 2011, s. 26.

¹⁸⁸ Ladislav HOSÁK – Rudolf ŠRÁMEK, *Místní jména na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1970-1980, s. 523.

¹⁸⁹ Státní okresní archiv Frýdek-Místek (dále jen SOKa Frýdek Místek), Kronika Komorní Lhotka - 1. díl, s. 8, [online], [cit. 2021-03-01], dostupné z:

https://digi.archives.cz/da/Zoomify.action?xid=FC242BAEDDD44E1D815C8DAD4D6B77E5&entityType=10048&entityRef=%28%5En%29%28%28%28localArchiv%2C%5En%2Chot_%29%28unidata%29%29%28910627%29%29&scanIndex=0.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 76.

¹⁹¹ Mečislav BORÁK – Jan GAWRECKI, *Nástin dějin Těšínska*, Praha 1992, s. 38, 45.

¹⁹² Tamtéž, s. 85, 102, 107.

obyvatel.¹⁹³ V roce 1950, tedy těsně před příchodem Milosrdných sester, měla Komorní Lhotka 206 domů a 1063 obyvatel.¹⁹⁴

Obec dodnes disponuje třemi kostely – jedním evangelickým a dvěma katolickými, ačkoliv zde vždy převládali evangelíci. Již před třicetiletou válkou se jednalo o území, kde evangelíci zapustili své kořeny, a tak na Těšínsku existovalo 49 evangelických kostelů, ale po roce 1653 však byly evangelické kostely zavřeny a bohoslužby zakázány.¹⁹⁵ Evangelíci z Komorní Lhotky se ovšem začali tajně scházet v lesích pod Godulou.¹⁹⁶ Změna přišla v roce 1781, kdy Josef II. vyhlásil Toleranční patent. Krátce po jeho vyhlášení vznikl v obci oficiální evangelický sbor spolu s již zmíněným kostelem.¹⁹⁷ Chrám byl postaven v klasicistní podobě samozřejmě bez věže, ta přibyla v roce 1850. S kostelem vznikla také evangelická škola.¹⁹⁸ Výraznou osobností sboru byl například pastor Karol Kulisz, jenž pobýval v Komorní Lhotce v letech 1908-1919, pořádal zde studentské konference, přičemž mezi účastníky byl údajně i Edvard Beneš či Alice Masaryková; pastor Kulisz zahynul v koncentračním táboře v Buchenwaldu v roce 1940.¹⁹⁹

Katolický kostel Božského Srdce Páně v Komorní Lhotce byl postaven v 80. letech 19. století v novogotickém slohu na přání místních katolíků.²⁰⁰ Třetí svatostánek neleží přímo v obci, nachází se v lesích pod horou Prašivou zhruba 5 kilometrů od Komorní Lhotky, přesto tento malý chrám nelze opomenout. Jedná se o dřevěný katolický kostel sv. Antonína Paduánského, který byl postaven v druhé polovině 17. století, a každoročně se zde v neděli po

¹⁹³ Josef BARTOŠ – Jindřich SCHULZ – Miloš TRAPL, *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Sv. 15. Okresy: Frýdek-Místek, Český Těšín*, Olomouc 2000, s. 142.

¹⁹⁴ Tamtéž.

¹⁹⁵ SOKA Frýdek Místek, Kronika Komorní Lhotka - 1. díl, s. 23, [online], [cit. 2021-03-01], dostupné z: https://digi.archives.cz/da/Zoomify.action?xid=FC242BAEDDD44E1D815C8DAD4D6B77E5&entityType=10048&entityRef=%28%5En%29%28%28%28localArchiv%2C%5En%2Chot_%29%28unidata%29%29%28910627%29%29&scanIndex=0.

¹⁹⁶ Tamtéž.

¹⁹⁷ Zdeněk R. NEŠPOR, *S čím se evangelíci nechlubí. Neprobádané stránky dějin českých protestantských církví v 19. a na počátku 20. století*, in: *Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*, Brno 2010, s. 61.

¹⁹⁸ SOKA Frýdek Místek, Kronika Komorní Lhotka - 1. díl, s. 29, 37, [online], [cit. 2021-03-01], dostupné z: https://digi.archives.cz/da/Zoomify.action?xid=FC242BAEDDD44E1D815C8DAD4D6B77E5&entityType=10048&entityRef=%28%5En%29%28%28%28localArchiv%2C%5En%2Chot_%29%28unidata%29%29%28910627%29%29&scanIndex=0.

¹⁹⁹ Pavel ŠOPÁK a kolektiv, *Znamení vertikál. Církevní a náboženský život českého Slezska od středověku po první světovou válku*, Opava 2013, s. 380.

²⁰⁰ SOKA Frýdek Místek, Kronika Komorní Lhotka - 1. díl, s. 29, 37, [online], [cit. 2021-03-01], dostupné z: https://digi.archives.cz/da/Zoomify.action?xid=FC242BAEDDD44E1D815C8DAD4D6B77E5&entityType=10048&entityRef=%28%5En%29%28%28%28localArchiv%2C%5En%2Chot_%29%28unidata%29%29%28910627%29%29&scanIndex=0.

13. červnu koná pout'.²⁰¹ Římských katolíků v Komorní Lhotce nikdy nebylo mnoho, v roce 1950 jich zde žilo 275.²⁰²

V Komorní Lhotce se od druhé poloviny 19. století nachází malé bylinné lázně a již ve svých počátcích se staly oblíbenými v širokého okolí.²⁰³ Ve vesnici mají také svou tradici ústavy sociální péče různých podob, což je pro tento text velmi podstatné. Nejstarší zařízení sociální péče, které v Komorní Lhotce vzniklo, byl chudobinec a stalo se tak před první světovou válkou. Chudobinec přibližně pro 15 lidí vznikl na popud evangelické církve a jeho obyvatelé byli živi především z darů obyvatel obce.²⁰⁴ Komorní Lhotka však potřebovala větší útulek pro nemajetné, proto byl v obci roku 1917 na podnět pastora Kulisze postaven nový chudobinec s názvem „Betezda – Dům milosrdenství“, o 18 let později pak vznikl druhý chudobinec s názvem „Sarepta“. ²⁰⁵ Postupem času se osazení chudobinců měnilo, budovy začaly obývat především starší osoby či postižené děti, v roce 1950 pobývalo v obou budovách 81 starých a nemocných lidí.²⁰⁶ V obci se v období první republiky nacházela zotavovna České srdce pro děti z Vítkovic, o té však bude více napsáno později.

²⁰¹ Tamtéž, s. 63;

Bohumil SAMEK a kolektiv, *Umělecké památky Moravy a Slezska*, Praha 1999, s. 563.

²⁰² SOkA Frýdek Místek, *Kronika Komorní Lhotka* - 1. díl, s. 70, [online], [cit. 2021-03-01], dostupné z: https://digi.archives.cz/da/Zoomify.action?xid=FC242BAEDDD44E1D815C8DAD4D6B77E5&entityType=10048&entityRef=%28%5En%29%28%28%28localArchiv%2C%5En%2Chot_%29%28unidata%29%29%28910627%29%29&scanIndex=0.

²⁰³ Tamtéž, s. 61;

J. BARTOŠ – J. SCHULZ – M. TRAPL, *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960*, s. 142.

²⁰⁴ Bohumil ŠTĚPÁN, *Přehled růstu péče o přestárlé osoby v ústavech sociální péče ve Frýdku Místku za léta 1945 až 1965*, Těšínsko. Vlastivědný časopis 9, 1966, č. 2, s. 37.

²⁰⁵ SOkA Frýdek Místek, *Kronika Komorní Lhotka* - 1. díl, s. 84-85, [online], [cit. 2021-03-01], dostupné z: https://digi.archives.cz/da/Zoomify.action?xid=FC242BAEDDD44E1D815C8DAD4D6B77E5&entityType=10048&entityRef=%28%5En%29%28%28%28localArchiv%2C%5En%2Chot_%29%28unidata%29%29%28910627%29%29&scanIndex=0.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 144.

5. 2. Období filiálky v Českém Těšíně

Příchod Milosrdných sester sv. Karla Boromejského do Komorní Lhotky spadá do roku 1953, než se však bude možné věnovat samotnému příchodu do oné obce v Podbeskydích, je nutné vyjasnit, odkud sestry přišly a jaké jsou jejich kořeny. Do roku 1918 existoval na území Rakouska-Uherska v Těšíně provinční dům třebnické větve Kongregace. Zlom nastal po první světové válce, kdy historická část města s provinčním domem připadla Polsku, takže situaci bylo nutné vyřešit pro československou stranu. V roce 1923 byla proto zřízena nová provincie, jejíž sídlo se nacházelo v Městě Albrechticích.²⁰⁷ V Městě Albrechticích vznikl později také charitní domov pro staré a nemocné řeholnice.²⁰⁸

Kromě provinčního domu měly Milosrdné sestry v Těšíně také filiálku, která byla založena v roce 1904 jako ozdravovna pro sestry.²⁰⁹ Ta se však nacházela na české straně Těšína, proto byla po rozdělení těšínské provincie přiřazena pod albrechtickou provincii. Dům sv. Jana, jak se ozdravovně říkalo, vedla matka představená M. Corona.²¹⁰ Druhá světová válka se dotkla i domu sv. Jana, 8. března 1942 tak generální představená z Třebnice, provinční představená z Města Albrechtic i místní představená M. Corona podlehly nátlaku německého vyhrožování a sestry dům opustily.²¹¹

Po osvobození v roce 1945 byl dům boromejkám vrácen a po mnohých opravách v letech 1945 až 1946 zde byl zřízen internát pro studenty, povolení pro jeho provozování bylo získáno 7. ledna 1947. V internátu žili nejprve chlapci i dívky, od začátku školního roku 1947/1948 pak pouze dívky. Kromě internátu se sestry staraly o malé hospodářství, které k budově přiléhalo, k dispozici měly jednu krávu a drůbež.²¹²

Představená M. Corona se do Těšína po válce nevrátila, po roce 1945 se rozbořeného domu ujala představená M. Terezie Křístková, ta byla v létě 1946 vystřídána novou představenou M. Fides Dvorskou.²¹³ Významnou poválečnou událostí bylo přiřazení albrechtické provincie k pražské kongregaci, stalo se tak v roce 1946.²¹⁴ Na podzim roku 1947 proběhla ve filiálce v Českém Těšíně vizitace vedená provinciální představenou M. Klementou

²⁰⁷ D. FOLTÝN a kolektiv, *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, s. 63.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 421.

²⁰⁹ Eliška KRÁTKÁ, *Ženské řády a kongregace 20. a 21. století v českých zemích. Správa a fungování ženských řádů na příkladu Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského*, disertační práce obhájená na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, Brno 2008, s. 174.

²¹⁰ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka I, b. p.

²¹¹ Tamtéž.

²¹² Tamtéž.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ D. FOLTÝN a kolektiv, *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, s. 63.

Soukupovou; téhož roku poskytlo ministerstvo²¹⁵ finanční pomoc na vybavení internátu, peněžní prostředky daroval i apoštolský administrátor²¹⁶ dr. František Onderek.²¹⁷

Únorové události roku 1948 se filiálky v Českém Těšíně nijak nedotkly, naopak sestry měly jiné starosti, protože na počátku roku řešily převzetí některých věcí z filiálky v Ostravě a v únoru pak menší nespecifikovaný konflikt s Charitou, který však provinční představená urovnala.²¹⁸ Významnou událostí roku 1948 pro těšínskou filiálku byla žádost provinciální představené o zřízení ústavu pro přestárlé v dosavadním internátu, Zemský národní výbor v Brně žádost schválil a předal žádost k přezkoumání budovy ONV v Českém Těšíně.²¹⁹ V lednu 1949 vznikla zdravotní komise, která budovu přezkoumala a navrhla nutné stavební úpravy pro fungování ústavu, budova záhy začala sloužit novému poslání. Z kronik vyplývá, že sestry vstupovaly do roku 1949 s optimismem, avšak tento rok byl posledním klidným rokem nejen v těšínské filiálce.²²⁰

Rok 1950 přinesl perzekuci řeholních řádů, určité změny se začaly pomalu dotýkat i těšínské filiálky. Sestry začaly mít pocit, že o jejich budovu v Českém Těšíně je vyvíjen určitý zájem.²²¹ Lze se právem domnívat, že zásadní roli v tomto případě nehrál zájem úřadů či státu o budovu, nýbrž nutná potřeba přesunout sestry z města na odlehlejší místo. Podle okresního církevního tajemníka v Českém Těšíně byly sestry vnímány jako nepřátelské vůči lidově-demokratickému zřízení a jejich jednání podle něj tomu i nasvědčovalo.²²²

První snaha o odchod boromejek z Českého Těšína se uskutečnila již v roce 1951. Zcela nenadále odvezla dvě nákladní auta 4 sestry, několik chovank ústavu a část nábytku do Kravař nedaleko Opavy. Právě zde se nacházel ústav pro přestárlé, do kterého se měly sestry i chovanky přesunout. Vedoucí kravařského ústavu je odmítla pustit do budovy, jedna ze sester se proto rychle vydala do Města Albrechtic k provinciální představené, která se následujícího dne spojila s KNV v Ostravě a domluvila návrat do Českého Těšína. Sestry i chovanky se tak opravdu mohly vrátit zpátky. Kromě této anabáze proběhly v roce 1951 v těšínském ústavu především různé slavnosti, které byly považovány za vydařené.²²³

²¹⁵ Patrně Ministerstvo školství a osvěty.

²¹⁶ Apoštolská administratura českotěšínská existovala v letech 1947-1978.

²¹⁷ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

²¹⁸ Tamtéž.

²¹⁹ Archiv SCB, Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983, s. 175.

²²⁰ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

²²¹ Tamtéž.

²²² M. PACKA, *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v čs. Slezsku a na severní Moravě v letech 1948-1953*, s. 74.

²²³ Tamtéž;

Celý rok 1952 probíhal v těšínské filiálce klidně, až na konci roku sestry opět začaly slýchat o přestěhování jejich ústavu, tentokrát pod horu Kyčeru do obce Komorní Lhotka. Od úřadů však zatím nepřicházela žádná oficiální zpráva o stěhování, k sestrám pouze přicházely neoficiální zvěsti o tom, že se jedna z budov v Komorní Lhotce opravuje a ústav by se tam měl zanedlouho přesunout. Sestry se tak patrně ptaly na různých místech a různých lidí, jak to v Komorní Lhotce vypadá a co je to za budovu, do které by se měly brzy přestěhovat. Odpovědi je mírně znepokojily, protože se dozvěděly, že se jedná o dřevěnou lesní chatu na samotě, která sloužila jako letní byt továrníka a poté jako ozdravovna pro děti. Dále také zjistily, že v místě chaty byl vždy nedostatek vody. Po tomto znepokojujícím zjištění sestry nečekaly na to, až je zase na příkaz úřadů naloží na nákladní auta a odvezou do neznáma, rozhodly se proto, že se do Komorní Lhotky na případný budoucí ústav pojedou podívat.²²⁴

V průběhu března 1953 se sestry vydaly obhlédnout objekt, kam se měly nastěhovat. Dojely patrně vlakem z Českého Těšína do Hnojníku a poté pokračovaly pěšky přes hodinu do obce Komorní Lhotka k úpatí hory Kyčery, kde se nacházel budoucí objekt ústavu. Že se jednalo o podhorskou oblast, je přesvědčovalo i počasí, z Českého Těšína vyjely za hezkého jarního dne a Komorní Lhotka je přivítala sněžením a nízkými teplotami. Když sestry došly v závěších k cíli cesty, našly již zmíněnou dřevěnou chatu.²²⁵

Nyní je nutné zmínit historii objektu, jehož vznik je spojen s těšínským podnikatelem Karlem Prochaskou. Rodina Prochasků vlastnila od začátku 19. století v Těšíně tiskárnu, ze které se postupem času stal velký podnik. Karl Prochaska se narodil v roce 1829 a byl tak ze třetí generace, jež tiskárnu vedla. Jeho zásluhou se podnik rozšířil o velké nakladatelství a stal se jedním z největších a nejmodernějších v celé rakouské monarchii, za což byl Karl Prochaska v roce 1893 odměněn Řádem Františka Josefa a stal se i čestným občanem Těšína.²²⁶ V Komorní Lhotce Karl Prochaska zakoupil od místních shořelou chalupu a několik pozemků na úpatí hory Kyčery a nechal si zde postavit²²⁷ od stavitele Jedka vilu na letní pobyt.²²⁸

Archiv SCB, Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983, s. 175-6.

²²⁴ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

²²⁵ Tamtéž.

²²⁶ Milan MYŠKA, *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny XX. století*, Ostrava 2003, s. 358-9.

²²⁷ Vznik lesní chaty Karla Prochasky se liší, v kronice obce Komorní Lhotce nalezneme rok 1895, kronika boromejek zasazuje vznik chaty do let 1878-1885, místní badatelé vznik zasazují již do roku 1875.

²²⁸ SOKA Frýdek Místek, Kronika Komorní Lhotka - 1. díl, s. 71, [online], [cit. 2021-03-01], dostupné z: https://digi.archives.cz/da/Zoomify.action?xid=FC242BAEDDD44E1D815C8DAD4D6B77E5&entityType=10048&entityRef=%28%5En%29%28%28localArchiv%2C%5En%2Chot_%29%28unidata%29%29%28910627%29%29&scanIndex=0.

Prochaskové zde údajně přijímali i vzácné zahraniční návštěvy.²²⁹ Lesní chatu užíval Karl Prochaska až do roku 1906, kdy zemřel.²³⁰ Po jeho smrti Prochaskovi synové odprodali objekt spolku křesťanských studentů ve Vídni, prodej vily zprostředkoval patrně páter Karol Kulisz.²³¹ Spolek vilu využíval k rekreaci zřejmě až do roku 1920, kdy ji prodal spolku České srdce Vítkovice. Předseda spolku udělal z chaty zotavovnu pro děti z Vítkovic, z Prochaskovy vily se tak stala „Zotavovna České srdce“.²³² V roce 1930 byla blízko vily postavena menší stavba, která sloužila jako jídelna.²³³ V období let 1939 až 1945, kdy Komorní Lhotka spadala pod Německou říši, se ve vile nacházelo místo pro školení mistrů z Horního Slezska. Němci vilu i její okolí patřičně uzpůsobili chodu školicího střediska, bylo zde zavedeno elektrické osvětlení, ústřední topení a také tu byl zaveden například vodovod. Přímo u budovy vily byl také postaven nový pavilon, který sloužil pro ubytování mistrů. Na konci války byl v budovách ubytován oddíl SS.²³⁴ V dubnu 1945 Němci místo opustili, nechali zde však Prochaskovu vilu v zachovalém stavu i s celým novým inventářem. V roce 1946 připadla vila podniku Vítkovické železárny a z budovy se opět stala zotavovna pro děti. V září 1948 zde podnik zřídil politickou školu pro své zaměstnance, v letních měsících vila stále fungovala jako rekreační místo pro děti. Na rekreaci v Prochaskově vile byly děti naposledy v létě roku 1951, ubytováno zde bylo 100 dětí z celé Ostravy.²³⁵ Nebylo však divu, že se děti do Prochaskovy vily na rekreaci již nikdy nevrátily, stav budovy se totiž za několik let razantně proměnil.

Jak tedy dopadla první návštěva sester v Komorní Lhotce? Lesní chatu hlídali staří manželé, kteří patrně přebývali v budově ze třicátých let, jež dříve sloužila jako jídelna. Manželé sestrám objekt s ochotou ukázali. Sestry při prohlídce viděly prohnílou a rozpadající se budovu, velké místnosti chaty byly podepřeny sloupy, jelikož statika budovy byla zřejmě narušena, stěny se přímo bortily, jak popisuje jedna ze sester v kronice filiálky v Komorní

²²⁹ I. CICHÁ, *Beskydské gruně za Olzou a Vislou*, s. 26.

²³⁰ M. MYŠKA, *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny XX. století*, s. 359.

²³¹ SOKA Frýdek Místek, *Kronika Komorní Lhotka - 1. díl*, s. 71, [online], [cit. 2021-03-01], dostupné z: https://digi.archives.cz/da/Zoomify.action?xid=FC242BAEDDD44E1D815C8DAD4D6B77E5&entityType=10048&entityRef=%28%5En%29%28%28%28localArchiv%2C%5En%2Chot_%29%28unidata%29%29%28910627%29%29&scanIndex=0.

²³² Tamtéž.

²³³ Archiv SCB, *Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983*, s. 176.

²³⁴ SOKA Frýdek Místek, *Kronika Komorní Lhotka - 1. díl*, s. 71-72, [online], [cit. 2021-03-01], dostupné z: https://digi.archives.cz/da/Zoomify.action?xid=FC242BAEDDD44E1D815C8DAD4D6B77E5&entityType=10048&entityRef=%28%5En%29%28%28%28localArchiv%2C%5En%2Chot_%29%28unidata%29%29%28910627%29%29&scanIndex=0.

²³⁵ Tamtéž, s. 72.

Lhotce.²³⁶ Podle tvrzení manželů budově hrozilo zhroucení.²³⁷ Z někdejší honosné vily zámožného podnikatele se stala ruina, které hrozil zánik.

Sestry se proto vracely zpátky do Českého Těšína s myšlenkou, že přestěhování ústavu do Komorní Lhotky nebude možné, jelikož budova zamýšleného ústavu je v dezolátním stavu a případná oprava vily by byla náročná. Úřady však měly zcela jiný názor. Brzy se Prochaskova vila začala opravovat, některé stěny bylo nutné vybourat, aby stavba držela pohromadě, jiné místnosti v objektu se jen vymalovaly.²³⁸ Jednalo se pouze o nutné opravy, aby budova mohla sloužit novému účelu a nezřítla se.²³⁹

5. 3. 50. léta

Na začátku září přišel do těšínské filiálky úřední dopis z ONV v Českém Těšíně, ve kterém stálo, že se sestry s ústavem musí přestěhovat do Komorní Lhotky, naopak žádná zpráva o stěhování nepřišla z ústředí České katolické charity, proto sestry stěhování zamítly do té doby, než Charita vše potvrdí. ONV v Českém Těšíně se proto rychle s ústředím České katolické charity spojil a zajistil, aby ústředí sestrám stěhování potvrdilo. Do Českého Těšína proto ústředí vyslalo svého zástupce dr. Šeděnkou, který sestrám sdělil, že budova byla opravená pro potřeby ústavu a pobyt v ní je vhodný v každém ročním období.²⁴⁰ Již po pěti dnech dorazilo nákladní auto, které odvezlo první část nábytku a zařízení do Komorní Lhotky.²⁴¹ Po příjezdu muži složili věci před budovu.²⁴² O dva dny později se dvě sestry vypravily do nového působiště, aby místo alespoň trochu připravily na začátek fungování ústavu. Dne 9. září 1953 se v kapli ústavu v Českém Těšíně konala poslední mše, a když bohoslužba skončila, 4 sestry a chovanky ústavu za deštivého počasí nastoupily do připraveného autobusu, který je odvezl do Komorní Lhotky.²⁴³ Smutek spojený s odchodem z Českého Těšína doprovázely nepříjemnosti, déšť totiž mezitím poškodil část nábytku, který již několik dní ležel před budovou. Na svátek Sedmibolestné Panny Marie 15. září dorazila představená M. Fides Dvorská s jednou sestrou

²³⁶ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ Tamtéž.

²³⁹ SOKA Frýdek Místek, Kronika Komorní Lhotka - 1. díl, s. 72, [online], [cit. 2021-03-01], dostupné z: https://digi.archives.cz/da/Zoomify.action?xid=FC242BAEDDD44E1D815C8DAD4D6B77E5&entityType=10048&entityRef=%28%5En%29%28%28%28localArchiv%2C%5En%2Chot_%29%28unidata%29%29%28910627%29%29&scanIndex=0.

²⁴⁰ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.;

Archiv SCB, Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983, s. 177.

²⁴¹ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

²⁴² Archiv SCB, Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983, s. 177.

²⁴³ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

z Českého Těšína, kde dokončovaly úklid budovy a sklízely úrodu ze zahrady.²⁴⁴ Všechny 8 sester tak nosilo zařízení po příkrých schodech do budovy, poničený nábytek a část věcí, které se do budovy nevešly, jelikož vila byla menší než budova v Českém Těšíně, daly do sestry do kůlny. Do budovy se nevešel nejen nábytek, ale ani všechny chovanky z ústavu v Českém Těšíně, kde jich pobývalo 51. Do lesní chaty v Komorní Lhotce se jich vešlo 36, zbývajících 15 bylo proto rozvezeno do jiných ústavů, naštěstí se tak stalo ještě před nastěhováním do Komorní Lhotky. Ovšem i 36 chovanky byl maximální limit, některé ze stařenek musely bydlet i na půdě. Z budovy se oficiálně stal „Ústav pro přestárlé České katolické charity“. Ve filiálce v Komorní Lhotce byly zpočátku, jak již bylo zmíněno, pouze ženy v pokročilém věku, které potřebovaly pomoc od druhých,²⁴⁵ záhy však přibyli i muži, a nakonec byli v ústavu především senioři s mentálním postižením.²⁴⁶ Ovšem patrně od konce 60. let byli do ústavu umisťováni i mladší lidé s mentálním či fyzickým postižením.

Když sestry vyřešily problémy s kapacitou chaty, přišel další problém, o kterém již slyšely ještě před tím, než do Komorní Lhotky přijely. V chatě došla voda. Lze si položit otázku, zda ještě krátce po nastěhování fungoval vodovod, který postavili Němci za války, či z něj voda již netekla a sestry měly zásoby vody z Českého Těšína. O tom prameny nepíší, zmiňují se však o tom, že sestry musely začít chodit pro vodu do studánky, která se nacházela v lese několik set metrů od budovy. Situace se začala ještě více komplikovat v zimě, když udeřily mrazy a napadl sníh, cesta ke studánce byla zavátá sněhem a sestry by k ní pro vodu nedošly. Obrátily se proto na Českou katolickou charitu, aby byl problém vyřešen. Ta zajistila, aby do 20. prosince bylo vše vyřešeno, ústav měl být napojen na vodovodní potrubí, které vedlo lesem. Do ústavu tak voda přitekla, ovšem v únoru 1954 udeřily velmi silné mrazy a napadlo velké množství sněhu. Voda ve vodovodním potrubí zamrzla a ústav byl opět bez vody. Vzhledem k tomu, že voda v potrubí rozmrzla až v dubnu, sestry si musely vodu obstarat opět jinak, nejprve tak vozil vodu do ústavu zemědělec z Komorní Lhotky, na jaře začaly sestry chodit pro vodu do vzdálené studně v obci. Sestry opět žádaly o pomoc Českou katolickou charitu, která zajistila napojení ústavního vodovodu na studni, jež patřila jednomu z místních. Celá operace stála 20 tisíc korun a voda již nikdy nezamrzla.²⁴⁷

²⁴⁴ Tamtéž;

Archiv SCB, Kronika MSBK díl XVI. 1981 -1 983, s. 177.

²⁴⁵ B. ŠTĚPÁN, *Přehled růstu péče o přestárlé osoby v ústavech sociální péče ve Frýdku Místku za léta 1945 až 1965*, s. 38.

²⁴⁶ I. TŮMOVÁ, *Dějiny České katolické charity do roku 1960*, Příloha práce, s. 14.

²⁴⁷ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.;

Archiv SCB, Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983, s. 178.

Ještě v roce 1954 proběhla ve filiálce vizitace, jež byla provedena provinciální představenou. Ačkoliv ústav fungoval, stále bylo nutné myslet na opravy, v některých místnostech chybělo osvětlení, jinde pro změnu dveře, při dešti do některých pokojů zatékalo, okna i dveře potřebovaly výměnu a zahrada u vily byla plná kamení, takže na pěstování zeleniny a ovoce vhodná nebyla. Sestry nečekaly, až jim úřady pomohou a samy začaly právě zahradou. Nejdříve navezly na zahradu novou hlínu a hnůj, oplotily ji a zasadily zde 130 ovocných stromů. Poté se pustily i do oprav na vile, omítnuly fasádu, opravily bránu, na kterou daly nápis „Vítáme vás“, dále opravily střechu, podlahu i okapy, natřely dveře, vymalovaly místnosti, a nakonec opatřily nové ubrusy, záclony a příkrývky na postele. Sestra, která psala filiální kroniku, zaznamenala, že ve vile vše dýchalo čistotou. Tyto opravy proběhly v letech 1956 až 1957.²⁴⁸

Můžeme si klást otázku, zda všechny tyto opravy dělaly sestry samy. Je zcela pravděpodobné, že v prvních letech se sestry musely spolehnout především na sebe, od úřadů se pomoci většinou nedočkaly, mimo zmiňovaného vodovodu. Sestrám zřejmě pomáhali místní, lze zmínit pana Strouhala se sestrou. Dále řeholnicím vypomáhal kněz Josef Weicht, který nejenže v ústavu vykonával funkci duchovního správce, ale také často zastával elektrikáře, instalatéra, údržbáře i listonoše v jedné osobě. Mimo otce Weichta v 50. letech v ústavu pracoval také p. Kašpar, který zastával funkci topiče, brzy po příchodu sester do Komorní Lhotky však onemocněl a zemřel. Sestry měly po jeho smrti velký problém, aby někoho na jeho místo získaly. Do ústavu také pravidelně docházel lékař, který se staral o zdraví chovanců.²⁴⁹

V letech 1956 až 1957 se také poprvé proměnilo osazenstvo v komunitě sester, jedna z nich odešla do Města Albrechtic. Za tuto sestru přišla náhrada, další sestra byla poslána do jiného ústavu, odkud přišla jiná sestra. Sestry se mimo primární péče o chovance staraly také o jejich kulturní vyžití, předčítaly jim z knih, pořádaly různé besídky či večírky s hudbou. Kromě toho sestry chodily do lesů, kde sbíraly nejen dřevo, ale také plody a byliny. Vše, co sestry přinesly z lesů, se zužitkovalo v ústavu. Dřevem se topilo, houby se daly na vaření do kuchyně, z lesního ovoce se udělaly zavařeniny, kompoty, vína a šťávy. Zdá se to úsměvné, ale sestry tak samy tímto hospodařením šetřily státu peníze.²⁵⁰ Život u lesa však nebyl zcela jednoduchý. Představená M. Fides Dvorská si při jednom sběru borůvek namohla nohu a nakonec si ji

²⁴⁸ Tamtéž.

²⁴⁹ Tamtéž; Archiv SCB, Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983, s. 178.

²⁵⁰ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

zlomila, dlouho se pak nemohla na nohy postavit. Několik chovanek se v 50. letech v lese ztratilo.²⁵¹

5. 4. 60. léta

K 1. lednu 1960 převzaly správu ústavů včetně Komorní Lhotky národní výbory.²⁵² Od stejného data byl ústav v Komorní Lhotce úředně spojen s domovem důchodců, který vznikl z ústavů „Betezda“ a „Sarepta“.²⁵³ V 60. letech se podařilo dokončit vybavování ústavu rozličným zařízením, chovanci tak měli k dispozici například televizi. Ústav měl také zřejmě od 60. let svého správce p. Arnošta Švehelku, který se staral o chod domu. Sestry v 60. letech založily u vily zahradu, na které pěstovaly zeleninu a květiny, zároveň pokračovaly v různých úpravách a opravách.²⁵⁴

Dne 2. července 1963 zemřela představená M. Fides Dvorská, její zdraví bylo podlomeno celkovým vyčerpáním. Její místo převzala sestra M. Zdeňka Tošanovská. O rok později zasáhla ústav opět smrt. Za patrně již velmi nemocného otce Weichta jmenovala 10. dubna 1964 Apoštolská administratura v Českém Těšíně v čele s Antonínem Veselým administrátora z Hnojníka otce Miloslava Klisze jako mimořádného zповědníka sester.²⁵⁵ Otec Weicht zemřel 29. dubna 1964 a na jeho místo nastoupil páter Antonín Duda.²⁵⁶ Ten byl 5. června Apoštolskou administraturou potvrzen jako duchovní správce sester, do té doby státní souhlas k výkonu duchovenské činnosti Antonín Duda neměl.²⁵⁷ Tento neprávem opomíjený kněz a politický vězeň se narodil v roce 1910 a stal se duchovním ve Starém Bohumíně, roku 1953 byl zatčen a odsouzen k pěti letům vězení za nápomoc při emigraci na Západ. Několik málo neověřených zdrojů tvrdí, že se v Komorní Lhotce otec Duda objevil krátce po propuštění a začal v ústavu pracovat jako údržbář.²⁵⁸ Ve filiální kronice je ovšem zmínka o Dudovi až z roku 1964, kdy zemřel otec Weicht, a o jeho funkci údržbáře před rokem 1964 není v této kronice žádná zpráva. Je možné, že v ústavu byl zaměstnán jako údržbář a fungoval pro

²⁵¹ Tamtéž.

²⁵² I. TŮMOVÁ, *Dějiny České katolické charity do roku 1960*, s. 27.

²⁵³ B. ŠTĚPÁN, *Přehled růstu péče o přestárlé osoby v ústavech sociální péče ve Frýdku Místku za léta 1945 až 1965*, s. 38.

²⁵⁴ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.;

Archiv SCB, Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983, s. 180.

²⁵⁵ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, Dopis přijatý od Apoštolské administratury v Českém Těšíně z 10. 4. 1964.

²⁵⁶ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

²⁵⁷ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, Dopis přijatý od Apoštolské administratury v Českém Těšíně z 5. 6. 1964.

²⁵⁸ Bohumín. Pamětní deska Antonínu Dudovi, in: pametnimista.usd.cas.cz [online], ©2021 [cit. 2021-03-02], dostupné z: <http://www.pametnimista.usd.cas.cz/bohumin-pametni-deska-p-antoninu-dudovi/>.

sestry jako duchovní správce podobně jako otec Jedovnický v 70. letech. Víme však, že se otec Duda mezi lety 1964 až 1967 stal administrátorem v nedalekých Dobraticích, později i administrátorem v Dobré u Frýdku-Místku.²⁵⁹ Jako řádného zpovědníka sester jej 1. prosince 1967 potvrdila Apoštolská administratura.²⁶⁰ Z filiální kroniky lze vyčíst, že otec Duda v ústavu u sester bydlel a každý den do Dobratic či do Dobré docházel, a podobně jako otec Weicht, se sestrám snažil pomáhat.²⁶¹

Dne 5. května 1968 odešla do důchodu představená M. Zdeňka Tošanovská, novou představenou v Komorní Lhotce se stala sestra M. Andresie Hečková, která byla velmi zručná, zastala tak instalatéra i elektrikáře. V roce 1968 se nacházelo v ústavu v Komorní Lhotce 7 řeholnic, 2 civilní pracovnice a 36 chovanců. Sestry se staraly o chovance natolik vzorně, že správce budovy vodil do ústavu různé návštěvy a ústav jim ukazoval. Sestry také stále chovaly slepice, králíky i kozu a pěstovaly ovoce a zeleninu na zahradě.²⁶² I v 60. letech měl ústav problémy především kvůli horské zimě, kdy cesta k ústavu zapadala sněhem, ústav byl tak odříznutý od světa a veškeré zásobování bylo nemožné. Sestry proto musely sníh každoročně samy odklízet až do roku 1970, kdy sestry požádaly Místní národní výbor v Komorní Lhotce o pomoc. Od té doby byla cesta odklízena pluhem.²⁶³

Velmi nešťastnou událost pro ústav v Komorní Lhotce přinesl rok 1969. V úterý 11. února o půl jedenácté večer zapálil mentálně postižený chovanec Karel K. hospodářský objekt, který sloužil pro uchovávání sena. Požár přeskočil na vedlejší dřevěný pavilon, kde spalo 10 chovank. Dřevěný pavilon i seník sice shořely, sestrám se však ještě před tím povedlo chovanky z hořící budovy dostat, přičemž sestra M. Ignacie si při evakuaci zlomila ruku. Řeholnice byla převezena do nemocnice a chovanec Karel K. byl odvezen do Opavy, patrně do psychiatrické léčebny.²⁶⁴

5. 5. 70. léta

Sedmdesátá léta začala dalšími změnami v komunitě sester, některé odešly do jiných ústavů, představená M. Andresie Hečková musela odejít do Města Albrechtic a na její místo

²⁵⁹ Tomáš FOLDYNA, *Kampanologický průzkum horských oblastí děkanátu Frýdek pomocí moderních technologií*, diplomová práce obhájená na Filozofické fakultě Univerzity Hradec Králové, Hradec Králové 2015, s. 39.

²⁶⁰ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, Dopis přijatý od Apoštolské administratury v Českém Těšíně z 1. 12. 1967.

²⁶¹ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

²⁶² Tamtéž.

²⁶³ Tamtéž;

Archiv SCB, Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983, s. 180.

²⁶⁴ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

přišla v srpnu 1971 sestra M. Damasie Hlisnikovská. Příchod nové představené byl spojen s poutí ve farním kostele v Hnojníku u příležitosti svátku Nanebevzetí Panny Marie. V říjnu přišel sestrám do Komorní Lhotky pohled od nové generální představené M. Vojtěchy Hasmandové, která v té době pobývala v mateřinci v Nancy.²⁶⁵ Na podzim tohoto roku se začalo na místě shořelého pavilonu se stavbou nové budovy, příchod zimy však stavbu přerušil. Také na podzim roku 1971 byly sestry na školení v Ostravě-Porubě a dostaly doporučení, aby chovanci začali hrát na Orffovy nástroje. Sestry tak učinily, pořídily nástroje a s chovanci se hra začala zkoušet, první vystoupení chovanců s Orffovými nástroji se konalo již na Mikulášskou besídku 1971.²⁶⁶

Na jaře 1972 pokračovala stavba nového pavilonu, na které se podíleli i chovanci. Jedna ze sester odešla do Města Albrechtic, za ni přišla náhradou jiná sestra, zároveň byl sestrám poslán požadavek, aby v ústavu začal působit i vychovatel, patrně kvůli postupnému příchodu mladších chovanců. Dva zájemci místo nakonec odmítli, proto se místa vychovatelky chtěla ujmout sestra M. Terezie Podružková, která pobývala jako důchodkyně ve Frýdku-Místku, to však úřady zamítly. Sestra M. Terezie přesto nastoupila jako zdravotní sestra a plnila i funkci vychovatelky, s chovanci opakovala čtení, psaní a počítání a připravovala jejich vystoupení na všelijaké akce, které se jako v předchozích letech v ústavu konaly. Kromě rozličných akcí se pořádaly i různé výlety, v tomto roce se ústav vydal kupříkladu na Svatý Hostýn či na Štrbské Pleso.²⁶⁷ Dne 10. prosince 1972 proběhla v ústavu vizitace, jež byla vedená provinciální představenou M. Alenou a sestrou vikářkou M. Darií, sestrám v Komorní Lhotce bylo dáno doporučení, aby pod návaľem těžké práce netrpěl jejich duchovní život a aby měly vždy dobré vztahy se spolupracovníky. Krátce před vánočními svátky obdržela každá ze sester výtisk nových Konstitucí a stanov Kongregace. Jednalo se o prozatímní texty. Koncem roku 1972 pracovalo v ústavu v Komorní Lhotce 8 řeholnic, 4 civilní zdravotní sestry, 1 civilní kuchařka, 2 instruktoři, 1 topič a žilo zde 39 chovanců.²⁶⁸

Další vizitace se konala v ústavu 10. ledna 1973, tentokrát vedená samotnou generální představenou M. Vojtěchou Hasmandovou. V lednu 1973 musely sestry přijmout mentálně postiženého muže Emanuela C. z Komorní Lhotky, jemuž zemřela matka, ačkoliv byl ústav zcela plný. Situace se vyřešila, když jeden z chovanců zemřel na chřipku, Emanuel C. byl tak

²⁶⁵ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, Pohled přijatý od Matky Vojtěchy z 8. října 1971.

²⁶⁶ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

²⁶⁷ Tamtéž;

Archiv SCB, Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983, s. 181.

²⁶⁸ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

řádně ubytován. V únoru sestry sledovaly v Katolických novinách průběh Mezinárodního Eucharistického kongresu v Melbourne a připravily pro chovance masopustní ples. V dubnu probíhalo v ústavu natírání dveří a oken, došlo také k nepříjemné události, kdy se sestry zamkly v kanceláři při duchovní četbě, aby je chovanci nerušili, jenže zámek sestrám zapadl, dveře tak musely násilím otevřít. V létě se sestry a chovanci vydali do Kobylé blízko Jeseníku, kde se konal Sraz důchodců severomoravského kraje, chovanci zde vystupovali s Orffovými nástroji, ústav se také vypravil na výlet do Brna a do Slavkova k Mohyle míru. Na podzim těžce onemocněl otec Duda, nejprve začal slábnout a hubnout, teprve až na opatrnou výzvu sester se objednal v adventním čase na vyšetření, které potvrdilo onemocnění jícnu. V novém roce měl nastoupit do nemocnice v Brně a také tak odjel poté, co 31. prosince odsloužil v ústavní kapli poslední bohoslužbu. Na místo duchovního správce sester v Komorní Lhotce nastoupil opět otec Klisz z hnojnické farnosti.²⁶⁹

Další z chovanců zemřel 3. ledna 1974, pohřební vůz však mohl přijet až dalšího dne ráno, proto sestry uložily zemřelého do nedokončeného pavilonu. Jiný chovanec, jenž zemřel v prosinci téhož roku, musel být po smrti uložen za mrazu na verandě, dokud nedorazil pohřební vůz. I takové situace se v ústavu občas staly, jelikož cesta k filiálce zejména v zimě nebyla jednoduchá, řeholnice i civilní personál si však musel vždy poradit. Během ledna se sestry vypravily do nemocnice U svaté Anny v Brně, kde pobýval otec Duda. Další vyšetření potvrdila rakovinu jícnu, Duda byl okamžitě operován, ale nemoc byla již v pokročilém stádiu. Na květnou neděli 7. dubna 1974 otec Duda v Komorní Lhotce zemřel. Jeho pohřeb se konal 10. dubna v kostele v Dobratčích a pochován byl do rodinného hrobu v Kostelci u Těrlicka. Rovněž v dubnu 1974 zastihla sestry další smutná zpráva, v Městě Albrechtice zemřela bývalá představená M. Zdeňka Tošanovská, na její pohřeb jeli sestry i chovanci. V říjnu zemřela v Městě Albrechtice bývalá provinciální představená M. Čestmíra, která v ústavu v Komorní Lhotce dlouho působila. Rovněž i v tomto případě se sestry a chovanci účastnili jejího pohřbu.²⁷⁰

Kromě smutných událostí, které zahrnovaly i smrt chovanců, plynul život v ústavu v roce 1974 podobně jako v předchozích letech. V ústavu se opět vystřídaly některé sestry, probíhaly různé opravy, v říjnu byla dokončena stavba nového pavilonu a také se konaly tradiční akce. Šlo například o masopust, mikulášskou besídku, každoroční venkovní smažení

²⁶⁹ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

²⁷⁰ Tamtéž;

Archiv SCB, Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983, s. 182.

vajec či tradiční besedu chovanců, jejich rodičů, příbuzných a přátel. Toto setkání probíhalo vždy v létě, chovanci pod vedením sester nachystali pro své příbuzné vystoupení. Proběhlo i několik výletů, s chovanci se tento rok jelo například do Bratislavy či do Luhačovic. Kromě akcí s chovanci pořádaly sestry v roce 1974 i jednu tajnou událost, v březnu ve filiálce slavily 60. narozeniny generální představené M. Vojtěchy Hasmandové. Sestry se také účastnily duchovní dovolené a cvičení ve Vidnavě, jako v předchozích letech, i několik mála poutí. Jednou z nich byla tradiční červnová pouť sester i některých chovanců do nedalekého kostela sv. Antonína.²⁷¹

Rok 1975, jež se nesl ve znamení Svatého roku, začal přijetím dvaceti šestiletého muže s velmi těžkým mentálním postižením. Chovanci nepomohlo ani zvyšování dávek tišících léků, byl proto převezen do psychiatrické léčebny v Opavě, kde záhy zemřel. V únoru byla zkolaudována nová stavba na místě shořelého pavilonu a vznikla v ní pracovna chovanců a sklady, v létě se pak počala stavět nová kůlna a garáž. Dne 16. dubna se začala opravovat ústavní kaple a v červnu se v ústavu malovalo. Od 31. července měly sestry nového duchovního správce, stal se jím redemptorista Bohumil Jedovnický, a ačkoliv ho úřady do funkce duchovního správce potvrdily, v ústavu byl oficiálně zaměstnán jako údržbář. Od září začali chovanci čistit ošatky na pečivo pekárny ve Frýdku-Místku, nicméně spolupráce byla ukončena o rok později. Kromě tradičních akcí a událostí ústavu se sestry a chovanci účastnili 9. května oslav k 30. výročí osvobození. V tomto roce také sestry i chovanci sledovali v televizi volbu prezidenta ČSSR, kterým se stal Gustáv Husák či spartakiádu. Proběhly také výlety, například do Olomouce, do zoologické zahrady v Lešné u Gottwaldova či do okolních hor.²⁷²

V prvních dvou měsících roku 1976 se chovanci i sestry hromadně nakazili chřipkou, jedna ze sester musela být dokonce hospitalizována v nemocnici v Třinci. Sestry se snažily podobná onemocnění léčit bylinkovými čaji, které si samy připravovaly. Čtrnáct červnových dní v ústavu netekla voda, o zásoby vody se starali i někteří chovanci. Při listopadové návštěvě ředitele spojených ÚSP v okrese bylo sestrám sděleno, aby v novostavbě, jež vznikla na místě shořelého pavilonu, vznikly pokoje pro sestry, s úpravou se proto záhy začalo. I v roce 1976 došlo k výměně personálu či odchodu některých chovanců. Dne 1. dubna odešla do Města Albrechtic představená M. Damasie Hlisnikovská, novou představenou se stala M. Bernardeta Šimíková. V ústavu proběhly v roce 1976 tradiční akce, přibyla srpnová imitace poutě, kdy

²⁷¹ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

²⁷² Tamtéž;

Archiv SCB, Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983, s. 184 - 185.

sestry chovancům nachystaly stánky s různými výrobky či cukrovinkami a miniatury kolotočů. Ústav se v létě téhož roku vydal na zájezdy například do Gottwaldova, Piešťan či na Pustevny. V říjnu se sestry účastnily voleb do zastupitelských orgánů.²⁷³

Na začátku roku 1977 pokračovaly stavební úpravy budoucích nových pokojů sester, na kterých se podíleli i někteří chovanci. Na konci února ústav získal dvě štěňata, která později sloužila k hlídání budov ústavu. V předjaří se chovanci účastnili soutěže a výstavy v Ostravě, kde předložili své ruční práce. V květnu byla dokončena přestavba, která nebyla jednoduchá, jelikož budova neměla původně sloužit jako ubytovna, ale přes to všechno se budova stala pro sestry novou klauzurou. Od srpna měly sestry vlastní automatickou pračku. Tradiční události se v ústavu opět konaly, beseda chovanců a příbuzných proběhla ve znamení pořadu Československé televize „*Zpívá celá rodina*“. V tomto roce si sestry nejen v Komorní Lhotce připomínaly 325. výročí vzniku kongregace a 140. výročí příchodu boromejek do Prahy. Církevní událostí Československé republiky roku 1977, jež se dotkla i sester v Komorní Lhotce, bylo veřejné jmenování Františka Tomáška kardinálem a na konci roku i pražským arcibiskupem.²⁷⁴

O novém pražském arcibiskupovi se sestry dozvěděly až na začátku roku 1978 z Vatikánského rozhlasu společně se zprávou o zrušení Apoštolské administratury v Českém Těšíně a připojení oblasti k olomoucké arcidiecézi. V tomto roce si sestry v Komorní Lhotce připomínaly mnohé události z české historie, konkrétně 7. dubna 630 let od založení Karlovy univerzity, 26. srpna 700 let od smrti Přemysla Otakara II. na Moravském poli, 28. října 60 let od vzniku samostatného Československého státu a 3. listopadu 60 let od stržení Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze. Z praktického života ústavu lze zmínit hubení potkanů, kteří se přemnožili, a obnově chovu drůbeže.²⁷⁵

Rok 1979 započal náhlou změnou teplot, která zapříčinila energetickou kalamitu, od 6. ledna bylo nařízeno šetření elektrickým proudem, což se dotklo i ústavu v Komorní Lhotce, ale jak zaznamenala sestra kronikářka: „*V celku se vše zvládlo.*“²⁷⁶ Dne 31. března navštívil ústav biskup Josef Vrana z olomoucké arcidiecéze.²⁷⁷ Sestry se účastnily například tradičních májových pobožností či si opět připomínaly některá výročí. Kupříkladu 1050. výročí od vraždy

²⁷³ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

²⁷⁴ Tamtéž;

Archiv SCB, Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983, s. 185.

²⁷⁵ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

²⁷⁶ Tamtéž.

²⁷⁷ Biskup Josef Vrana byl v letech 1973 až 1987 apoštolským administrátorem olomoucké arcidiecéze. Nikdy nebyl jmenován arcibiskupem.

svatého Václava. Jedna ze sester v tomto roce odešla do Města Albrechtic, jako náhrada přišla sestra z Nového Jičína, kde filiálka skončila.²⁷⁸

V období 70. let se udála ještě jedna změna, sestry již měly k dispozici automobil, který dokonce i několikrát obměnily.²⁷⁹

5. 6. 80. léta

V prvních měsících roku 1980 onemocněli chovanci i sestry chřipkou. V březnu do ústavu nastoupil nový zaměstnanec p. Oldřich Dudek, který se začal věnovat výchově a kultuře chovanců.²⁸⁰ Celokongregační událostí roku 1980 bylo zrušení albrechtické provincie k 30. dubnu, došlo tak k definitivnímu sloučení s Prahou, v Městě Albrechticích však do dnešních dní zůstal charitní domov.²⁸¹ Bývalá provinciální představená M. Alena zůstala představenou charitního domu, sestry v Komorní Lhotce tuto událost zaznamenaly.²⁸² Dne 12. července navštívil ústav africký kněz, který měl cvičit s dalšími africkými cvičenci na olympiádě v Moskvě. V Československé republice se cvičenci aklimatizovali na chladnější podnebí. Africký kněz daroval ústavu těžítka z chalcedonu a sestry mu darovaly obraz pražského jezulátka. Kromě olympiády v Moskvě sledovali v televizi chovanci i sestry pražskou spartakiádu. Během roku navštívili Vysoké Tatry, Pieniny či Rožnov pod Radhoštěm. Sestry během roku sledovaly zahraniční cesty Jana Pavla II., volbu československého prezidenta, jemuž řeholnice přály pevné zdraví, či postupně dokončovanou opravu Anežského kláštera v Praze.²⁸³

Rok 1981 byl mezinárodním rokem invalidů, což si sestry v Komorní Lhotce připomněly. Vizitace tohoto roku proběhla 9. až 10. dubna a byla vedena generální představenou M. Vojtěchou Hasmandovou. V červnu proběhly nejen v Komorní Lhotce volby do zastupitelských orgánů, o účasti sester u voleb není zpráva, ovšem je pravděpodobné, že se jich účastnily. Dne 14. října 1981 zemřela bývalá provinciální představená M. Alena, která byla již na začátku roku hospitalizovaná s infarktem, sestry z Komorní Lhotky se účastnily 21. října jejího pohřbu. V ústavu opět proběhly již několikrát zmíněné akce, v listopadu také oslavily sestry s otcem Jedovnickým jeho 70. narozeniny. Rovněž v listopadu byl do plynového sporáku

²⁷⁸ Archiv SCB, Kronika filiálky Milosrdných sester sv. Karla Boromejského albrechtické provincie v Českém Těšíně a od 9. 9. 1953 v Komorní Lhotce 2 (dále jen Kronika Komorní Lhotka 2), b. p.

²⁷⁹ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

²⁸⁰ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 2, b. p.

²⁸¹ E. KRÁTKÁ, *Ženské řády a kongregace 20. a 21. století v českých zemích*, s. 172.

²⁸² Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 2, b. p.

²⁸³ Tamtéž;

Archiv SCB, Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983, s. 187.

zaveden plyn. Do ústavu se opět dostávaly různé informace z domova i ze světa, především zpráva o nepodařeném atentátu na Jana Pavla II. sestry velmi rozrušila, v listopadu se sestry dozvěděly o smrti pátera Josefa Plojhara.²⁸⁴

Začátkem ledna nového roku se v ústavu malovalo. Dne 2. března si sestry připomněly 700. výročí od smrti Anežky Přemyslovny. V květnu se u budovy vily začalo stavět lešení, jelikož se na jednu stěnu objektu dával eternit, který měl budovu chránit před poškozováním fasády deštěm. Práce byly ukončeny v srpnu, ale lešení u budovy zůstalo pro další řemeslníky. V letních měsících podnikl ústav opět několik výletů a zájezdů, sestry i chovanci se vydali například do Slovenského ráje či ke kaštieli Betliar u Rožňavy²⁸⁵, odkud pochází jediná společná fotografie chovanců a sester, která se nachází v archivu Kongregace.²⁸⁶ V září měl ústav opět problém s vodou, lesní dělníci při kácení stromů omylem přetřali vodovodní potrubí, které vedlo k ústavu z obce, záležitost se ale rychle vyřešila. Generální představená navštívila ústav 1. října. O tři dny později, tedy 4. října, si sestry připomínaly 800 let od narození svatého Františka z Assisi v souvislosti s celosvětovými oslavami.²⁸⁷ Nutno však zmínit, že oslavy narození svatého Františka na den 4. října byly pouze symbolické a byly především spojené s jeho církevním svátkem, jelikož svatý František se narodil patrně v jiný den.²⁸⁸ Taktéž 4. října si sestry také připomínaly 400 let od úmrtí svaté Terezie z Ávily. Čtrnáct dní před začátkem vánočních svátků se v ústavu opět muselo malovat, přípravy na Vánoce však malování neohrozilo.²⁸⁹

Rok 1983 byl pro ústav v Komorní Lhotce posledním. Již v roce 1982 generální představená M. Vojtěcha Hasmandová přemýšlela nad stažením sester z Komorní Lhotky a nad jejich přesunutím do jiných ústavů. Zda nad touto úvahou přemýšlela pouze z vlastní iniciativy či již úřady generální představené sdělily svůj záměr o plánované rekonstrukci budovy, nelze zjistit. V lednu 1983 bylo sestrám sděleno, že tento rok Komorní Lhotku opustí, chovancům však sestry nic neřekly. Dne 11. května se konal zřejmě poslední výlet sester a chovanců z Komorní Lhotky, při němž navštívili Arboretum Nový Dvůr u Opavy. Poté se sestry a někteří chovanci 15. května vydali na pout' do farního kostela v Hnojníku a 19. května některé sestry

²⁸⁴ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 2, b. p.

²⁸⁵ Tamtéž.

²⁸⁶ Archiv SCB, Album Komorní Lhotka, b. p.

²⁸⁷ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 2, b. p..

²⁸⁸ Jacques LE GOFF, *Svatý František z Assisi*, Praha 2004, s. 43.

²⁸⁹ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 2, b. p.

jely do Frýdku-Místku na hřbitov, aby tam naposledy upravily hroby sester, které s nimi sloužily.²⁹⁰

5. 7. Konec ústavu v Komorní Lhotce

Dne 18. května 1983 požádalo vedení kongregace po mnohých jednáních Okresní ústředí sociálních služeb ve Frýdku-Místku o rozvázání pracovního poměru dohodou sester k 30. září 1983. Ústředí potvrdilo souhlas se žádostí 6. června. V polovině června proto bylo svoláno rodičovské sdružení ústavu, kterého se účastnily nejen příbuzní chovanců, ale také ředitel Okresního ústředí sociálních služeb a někteří úředníci z Krajského národního výboru. Sestrám i civilnímu personálu zde bylo poděkováno za jejich práci a na konci schůze bylo příbuzným sděleno, že k 30. září se ústav z důvodu rekonstrukce bude zavírat. Chovanci měli být přestěhováni do jiných ústavů, přijati byli v Třinci, ve Frýdlantu nad Ostravicí či v domově důchodců v Komorní Lhotce. Po červnovém rodičovském sdružení sestry začaly s přípravou na stěhování.²⁹¹

Jestliže byla v této kapitole věnována pozornost i různým lidem, kteří ústavu pomáhali, nelze zapomenout na evangelický sbor v Komorní Lhotce. Ačkoliv ve filiální kronice nalezneme zprávu o úsilí evangelíků ve prospěch ústavu, jenž byl veden katolickými řeholními sestrami, až v samotném závěru této kroniky, lze hovořit o dlouhodobé ekumenické spolupráci. Několikrát ročně nosili lidé ze sboru do ústavu hmotné dary a pořádali s řeholnicemi a chovanci různé akce, kde společně zpívali či mluvili o náboženských tématech. Dne 3. září 1983 se sbor přišel se sestrami a chovanci rozloučit. Jejich kapela si připravila koncert a sbor sestrám věnoval malé dárky na památku. Rovněž otec Miloslav Klisz z hnojnické farnosti s mnohými farníky se koncem září přišel se sestrami rozloučit, k této příležitosti bylo rovněž připraveno občerstvení a hudební program, ve kterém vystupoval farní pěvecký sbor. K příležitosti odchodu sester z Komorní Lhotky se údajně složila i báseň, která byla zarecitována během rozloučení. Ten den se také konala v ústavní kapli poslední bohoslužba. Následně byl otec Bohumil Jedovnický přestěhován na faru do Dobratic, kde začal vykonávat výpomocného kněze pro Dobratice a Komorní Lhotku.²⁹²

V průběhu září bylo také nutné nachystat samotné stěhování sester i zařízení ústavu. P. Nowák z evangelického sboru v Komorní Lhotce nabídl ke stěhování sester své nákladní auto

²⁹⁰ Tamtéž.

²⁹¹ Tamtéž.

²⁹² Tamtéž;

Archiv SCB, Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983, s. 190.

Škoda 1203. Každou noc tak odvážel nejprve zařízení a později i sestry do filiálek v Jiříkově, Hrabicích, Kúsově, Hradišti u Znojma a Moravských Budějovicích. Auto mělo dokonce při cestě do Jiříkova závadu, ale všechny cesty nakonec zvládlo. Poslední tři sestry opustily vilu již bývalého Ústavu sociální péče v Komorní Lhotce po závěrečném úklidu a předání budovy v sobotu 1. října 1983 ve čtyři hodiny ráno. Tak skončilo třicetileté působení Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Komorní Lhotce.²⁹³

Sestry z Komorní Lhotky našly nová působiště či odešly do charitních domovů, Prochaskova vila však slibovanou rekonstrukcí neprošla. Podle místních badatelů získal vilu po roce 1989 soukromý majitel, který ji nechal dále chátrat, budově se propadla střecha a stala se z ní ruina podobně jako na začátku 50. let.²⁹⁴ Ovšem v novém tisíciletí již žádné řeholnice, které by budovu před zkázou zachránily, nepřišly. Podle internetové stránky *prazdnedomy.cz* došlo mezi lety 2012 až 2015 k demolici zdevastované vily a následnému odklizení sutě,²⁹⁵ což si lze potvrdit z leteckých snímků či ze samotné návštěvy Komorní Lhotky, kde sestry řadu let působily.

²⁹³ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 2, b. p.

²⁹⁴ I. CICHÁ, *Beskydské gruně za Olzou a Vislou*, s. 26.

²⁹⁵ Procházková vila, in: <https://prazdnedomy.cz> [online], ©2021 [cit. 2021-03-02], dostupné z: <https://prazdnedomy.cz/domy/objekty/detail/865-prochazkova-vila?galleryType=1&do=galleryType>.

6. Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského v České Kamenici

6. 1. Stručná historie obce Česká Kamenice

Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského přišly do České Kamenice v roce 1953. Před historií této komunity opět nejdříve pár informací o místě, kde sestry řeholnice působily. Česká Kamenice či Böhmisch Kamnitz je městečko v severních Čechách, které leží na říčce Kamenici. První jistá zmínka o této obci v podhůří Lužických hor pochází z roku 1352, v tomto pramenu najdeme Českou Kamenici pod názvem Kamenycz oppidum. Prívlastek Česká se poprvé objevuje v 17. století, již ve 14. století se ale v některých pramenech v souvislosti s Českou Kamenicí vyskytl přívlastek Německá, patrně kvůli rozlišení s nedalekou Srbskou Kamenicí.²⁹⁶ Prívlastek Německá samozřejmě nebyl náhodným vzhledem k tomu, že v této oblasti žili od doby vrcholného středověku sudetští Němci. Při sčítání lidu z roku 1930 žilo v České Kamenici 4358 obyvatel, z toho 4178 z nich byli právě Němci; naproti tomu v roce 1950 žilo v České Kamenici již jen 3024 obyvatel a z toho se většina přistěhovala po roce 1945.²⁹⁷ Ačkoliv byla Česká Kamenice po staletí spíše německou, oblast se vždy nacházela na území českého státu, výjimkou je období mezi lety 1938 až 1945.

Česká Kamenice je už od středověku městem, které od 18. století leželo na zemské silnici a od konce 60. let 19. století vede do České Kamenice železnice. Ve městě se ve 30. letech 20. století nacházelo například několik továren, dva pivovary či sklářská huť.²⁹⁸ Kromě lehkého průmyslu má svou historii v České Kamenici i zdravotní a sociální péče, která sahá až do doby raného novověku. Podobně jako jiná města měla i Česká Kamenice svůj špitál, jehož počátky spadají zřejmě do 1. poloviny 16. století, později vznikl ve městě tzv. vrchnostenský špitál. Koncem 18. století vznikl ve městě chudobinec.²⁹⁹ Devatenácté století přineslo do České Kamenice mimo jiné postupné zlepšování zdravotní péče a hygieny, v roce 1871 došlo k přestavbě staršího špitálu na nemocnici, která byla na začátku 20. století nahrazena novostavbou.³⁰⁰ V průběhu 20. století začaly v České Kamenici fungovat dva dětské domovy a domov pro seniory.³⁰¹

²⁹⁶ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. Díl II. CH-L*, Praha 1949, s. 194.

²⁹⁷ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl I. A-G*, Praha 1996, s. 504.

²⁹⁸ Tamtéž, s. 507.

²⁹⁹ Emanuel POCHE a kolektiv, *Umělecké Památky Čech I*, Praha 1977, s. 195; Hana SLAVÍČKOVÁ, *Dvě století zásadních přeměn společnosti*, in: Česká Kamenice, Praha 2002, s. 209, 210; Hana SLAVÍČKOVÁ, *Od mírového stýkání k válečnému řešení*, in: Česká Kamenice, Praha 2002, s. 115.

³⁰⁰ Petr JOZA, *Rychlá cesta k průmyslovému městu*, in: Česká Kamenice, Praha 2002, s. 275, 276.

³⁰¹ František CVRČ, *Pod prapory socialismu*, in: Česká Kamenice, Praha 2002, s. 372.

Co se týče náboženského života v obci, lze napsat, že v této oblasti převládali římskí katolíci, jak vyplývá ze sčítání lidu v roce 1930.³⁰² Ve městě se nachází dva katolické chrámy, Kostel sv. Jakuba Většího pochází ze 14. století, v souvislosti s vpádem Lužičanů do města v roce 1444 byl poškozen a začátkem 17. století byl zcela přestavěn do podoby, ve které je dodnes. Barokní poutní kaple Narození Panny Marie byla postavena v letech 1736 až 1739 staviteli J. Schwarzem a J. J. Kačinkou, v následujících letech byl přistavěn ke kapli ambit. V obci bychom také našli malou výklenkovou kapli se sochou svatě panny Barbory z konce 17. století. V roce 1929 vznikl ve městě i evangelický chrám.³⁰³

Období tzv. první republiky v České Kamenici je spojeno s krátkým působením oblátů v letech 1923 až 1925, kdy byl uskutečněn pokus o založení konventu při barokní kapli.³⁰⁴ Patrně v roce 1938 byl ve městě blízko poutní kaple postaven provinciální dům jedné z ženských kongregací, ale vzhledem k tomu, že se jednalo o německé sestry, po roce 1945 odešly. Do budovy se nastěhovaly dominikánky, které zde zůstaly do roku 1948.³⁰⁵ V této době byly patrně vystřídány pěti řeholníky z Kongregace bratří těšitelů z Gethseman, kteří začali zřejmě pečovat o nedalekou poutní kapli.³⁰⁶ V roce 1950 se v Československé republice v rámci řeholního života mnohé změnilo, mezi nastalé změny lze zařadit i vznik přeškolovacího střediska v České Kamenici. Tato instituce vznikla v objektu bývalého kláštera bratří těšitelů po Akci K a sloužila jako místo pro zhruba dvouměsíční školení mladých řeholníků, které spočívalo v nátlaku k odchodu z řádů na volná místa duchovní správy. Dělo se tak pod pohrůzkou či příslibem lepšího života. V České Kamenici se vystřídali např. františkáni, dominikáni, salesiáni či jezuité, většina z nich však z řádů neodešla.³⁰⁷ Přeškolovací středisko fungovalo nepříliš úspěšně patrně do roku 1953, z budovy se pak záhy stal ústav sociální péče, který je námětem této kapitoly.³⁰⁸

³⁰² Kolektiv, *Sčítání lidu v republice Československé ze dne 1. prosince 1930. Díl I. Růst, koncentrace a hustota obyvatelstva, pohlaví, věkové rozvrstvení, rodinný stav, státní příslušnost, národnost, náboženské vyznání*, Praha 1934, s. 82.

³⁰³ E. POCHE a kolektiv, *Umělecké Památky Čech 1*, s. 195, 196.

³⁰⁴ Jaroslav MACEK, *950 let litoměřické kapituly*, Kostelní Vydří 2007, s. 199.

³⁰⁵ Archiv SCB, Kronika Česká Kamenice, b. p.

³⁰⁶ V. VLČEK, *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*, s. 54.

³⁰⁷ Tamtéž, s. 96.

³⁰⁸ F. CVRČ, *Pod prapory socialismu*, s. 348.

6. 2. Slezský domov sv. Karla Boromejského pro slabomyslné a duševně choré děti ve Vidnavě

6. 2. 1. Působení Milosrdných sester ve Vidnavě v letech 1868 až 1946

Než se však dostaneme do filiálky v České Kamenici, je opět nutné si vyjasnit osud komunity sester před příchodem do České Kamenice. Počátek je ve slezském městečku Vidnava. První zmínka v pramenech o Vidnavě pochází ze 13. století a v roce 1897 byla do města přivedena železnice. Ve Vidnavě se nachází dva katolické chrámy, a to kostel sv. Kateřiny Alexandrijské, jehož základy jsou ze 13. století, a gymnaziální kostel sv. Františka z Assisi z roku 1899. Nedaleko gymnaziálního kostela se od konce 19. století nacházel teologický seminář, který byl určen pro budoucí kněze rakouské části vratislavské diecéze, jejíž součástí byla i Vidnava.³⁰⁹ Budovu semináře obsadili v roce 1940 Němci a studenti byli přestěhováni, k definitivnímu zániku teologického semináře ve Vidnavě došlo zřejmě krátce po roce 1945.³¹⁰ Kromě teologického semináře je Vidnava již od druhé poloviny 19. století spjata s Milosrdnými sestrami sv. Karla Boromejského.

Vidnavský farář Carl Vache přišel v 60. letech 19. století s myšlenkou založit ve městě klášter, v němž by žily sestry, které by pečovaly o nemocné. Ve stejné době se také seznámil s Milosrdnými sestrami sv. Karla Boromejského v nedaleké Nyse, které v září 1868 požádal o jejich příchod do Vidnavy. Milosrdné sestry přišly do Vidnavy o měsíc později s četným vybavením do nově vzniklé filiálky. Dne 4. listopadu 1868 došlo k otevření školy, ve které boromejky vyučovaly. Škola fungovala především pro nemajetné dívky, vzdělání bylo většině poskytnuto zadarmo.³¹¹ V 80. letech 19. století vznikla větší budova školy, v roce 1899 byla postavena u kláštera nová kaple a před první světovou válkou proběhla větší přestavba kláštera, kterou došlo ke vzniku velkého areálu.³¹² Areál tak mimo filiální domov sester a první školy zahrnoval mateřskou, obecnou a měšťanskou školu, dívčí penzionát, v roce 1929 přibyla i odborná škola pro ženská povolání. Sestry poskytovaly také různé kurzy a staraly se o studenty teologického semináře. Ve 30. letech 20. století zažíval areál boromejek patrně největší slávu, v té době zde žilo 20 sester.³¹³

³⁰⁹ K. KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VIII. díl*, s. 257, 262, 263

³¹⁰ E. KRÁTKÁ, *Ženské řády a kongregace 20. a 21. století v českých zemích*, s. 175.

³¹¹ Archiv SCB, Kronika filiálky: Vidnava – Slezský domov sv. Karla Boromejského pro slabé a choromyslné děti (dále jen Kronika Vidnava), s. 1.

³¹² D. FOLTÝN a kolektiv, *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, s. 742.

³¹³ Tamtéž, s. 743;

Archiv SCB, Kronika Vidnava, s. 2.

Události roku 1939 však veškerou úspěšnost ukončily, zrušena byla obecná, měšťanská, odborná a nakonec i mateřská škola. Prostory škol byly záhy využity k jiným účelům, když byla v roce 1940 zabrána budova teologického semináře, byli jeho studenti přesunuti právě sem. Rok 1945 přinesl konec druhé světové války a také následný odsun Němců, mezi ně patřily i některé řeholnice. Poslední německé sestry odešly z Vidnavy k 1. říjnu 1946. Ve Vidnavě zůstala jediná boromejka sestra M. Irmína a ze školních budov se stalo skladiště.³¹⁴

6. 2. 2. Nové poslání boromejek ve Vidnavě

Netrvalo dlouho a řeholní život se do Vidnavy vrátil. Provinciální představená M. Klementa Soukupová rozhodla s příslušnými úřady o zřízení domova pro mentálně postižené, 28. října 1946 výše jmenovaná věnovala budoucímu domovu veškeré vidnavské nemovitosti, které patřily Kongregaci, věnování mělo jedinou podmínku, a to, že o chovance budou pečovat Milosrdné sestry.³¹⁵ Během listopadu přijelo ze zrušeného starobince ve Frývaldově do Vidnavy pět sester, které měly v domově pečovat; Sestry M. Alana, M. Balbína, M. Klaudie, M. Siegesmunda zastávaly pozice pomocného personálu, M. Vitalis Petrová se vzhledem k tomu, že byla odbornou učitelkou, stala vychovatelkou; představenou a správkyní filiálky se stala již zmíněná sestra M. Irmína Sciskolová.³¹⁶ Dne 21. prosince 1946 Rada Moravskoslezského zemského národního výboru expozitury v Ostravě oficiálně rozhodla o zřízení tohoto domova pod názvem „Slezský domov svatého Karla Boromejského pro slabomyslné a duševně choré děti ve Vidnavě“.³¹⁷

Zima roku 1947 přinesla tuhé mrazy, které se dotknuly i vidnavského ústavu.³¹⁸ Dne 2. dubna 1947 byly schváleny Moravskoslezským zemským národním výborem stanovy, kterými se život ve vidnavském ústavu řídil.³¹⁹ Ze stanov lze mnohé vyčíst, například že chovanci mohli být do ústavu umístěni jen tehdy, pokud byli kvůli svému postižení zproštěni povinné školní docházky. V ústavu se nacházely děti do šestnácti let, výjimečně až do osmnácti let, po přesáhnutí stanoveného věku byli chovanci z ústavu propuštěni. Ústav se dělil na dívčí a chlapecké oddělení. Na chovance dohlížel lékař; ošetrovatelský a vychovatelský personál musel

³¹⁴ Tamtéž.

³¹⁵ Archiv SCB, Věnovací listina ve věci Slezský domov sv. Karla Boromejského pro slabomyslné a duševně choré děti ve Vidnavě z 28. 10. 1946.

³¹⁶ Archiv SCB, Kronika Vidnava, s. 3;

Archiv SCB, Seznam personálu ústavu: Slezský domov sv. Karla Boromejského pro slabomyslné a duševně choré děti ve Vidnavě.

³¹⁷ Archiv SCB, Dopis přijatý od Moravskoslezského zemského národního výboru z 20. 3. 1947.

³¹⁸ Archiv SCB, Kronika Vidnava, s. 3.

³¹⁹ Archiv SCB, Dopis přijatý od Moravskoslezského zemského národního výboru z 2. 4. 1947.

mít patřičné vzdělání. Ošetřovné v ústavu činilo 900 Kčs za měsíc.³²⁰ Denní pořádek se skládal z následujícího programu: v 6 hodin chovanci vstávali, následovala snídane a ranní modlitba, během dopoledne se konala vzdělávací půlhodinka a chovanci manuálně pracovali, po obědě šli na vycházku, následovala svačina a po ní se chovanci opět věnovali manuální práci, po večeři došlo k tzv. krátké rekreaci, během které se mohlo chovancům například číst apod. Ve 20 hodin byla večerka.³²¹

Na jaře 1947 začali být přijímáni chovanci, prvním byl již čtyřletý chlapec. Dne 2. ledna 1948 byli do ústavu přemístováni čtyři děti z ústavu Marianum v Opavě, na nádraží v Dolní Lipové se však z jedna z chovek, devítiletá Věra B., ztratila a nalezena byla až 9. ledna v opuštěné chalupě v osadě Ramzová. Dívka bohužel zemřela.³²² Na začátku roku 1948 se ve Vidnavě nacházelo 13 chovanců.³²³

V roce 1948 opustila Vidnavu představená M. Irmína, odjela do Města Albrechtic a posléze do filiálky v Hraběšicích, funkci představené převzala sestra M. Vitalis a téhož roku přijela do filiálky ve Vidnavě sestra M. Amata ze zrušené filiálky v Ostravě a sestra M. Bona. Na konci roku se ve Vidnavě nacházelo 15 chovanců. Léta 1947 a 1948 se také nesla ve znamení různých oprav budovy či změn.³²⁴

Během roku 1949 přibýlo do ústavu opět několik dětí, dva chovanci zemřeli a někteří z ústavu odešli, na konci roku se v ústavu nacházelo 20 chovanců. V srpnu začala Česká katolická charita vyjednávat ubytování chlapců z vidnavské střední školy v areálu filiálky, zamýšlené místo pro budoucí internát bylo však ve špatném stavu. V září ovšem došlo k opravám a úpravám a budova začala sloužit zhruba padesáti studentům a čtyřem vychovatelům. Životy v ústavu a v internátu neprobíhaly zcela odděleně, studenti sestrám pomáhali, někteří ze studentů zpívali při bohoslužbách v kapli filiálky.³²⁵

6. 2. 3. Internační klášter a Charitní domov ve Vidnavě

Dne 20. září 1950 obdržely sestry zprávu, že do Vidnavy budou soustředěny sestry z filiálek, které se rušily či v nich sestry již nebyly potřebné. Bylo proto nutné ústav upravit pro

³²⁰ Archiv SCB, Stanovy ústavu Slezský domov sv. Karla Boromejského pro slabomyslné a duševně choré děti ve Vidnavě.

³²¹ Archiv SCB, Denní pořádek ústavu: Slezský domov sv. Karla Boromejského pro slabomyslné a duševně choré děti ve Vidnavě.

³²² Archiv SCB, Kronika Vidnava, s. 4;

Slabomyslná zmizela ze světa, in: Osvobozený našinec, r. 81, č. 16, Olomouc 1948, s. 4.

³²³ Archiv SCB, Kronika Vidnava, s. 4.

³²⁴ Tamtéž, s. 4, 5.

³²⁵ Tamtéž, s. 6.

nové potřeby, chovanci tak začali obývat jen dvě místnosti. Do konce roku do Vidnavy přijely sestry z Brna, Žulové, Ondřejovic, Českých Budějovic, Frýdku-Místku, Tachova, Litoměřic a ze Svaté Hory. Sestry si s sebou přivezly nábytek či hospodářská zvířata, brněnské sestry si s sebou přivezly dokonce i svého osmdesátiletého duchovního správce. Do Vidnavy také začaly nuceně během roku 1950 přijíždět některé sestry z Kongregace sester Nejsvětější Svátosti a z Kongregace Školských sester de Notre Dame, ubytovány byly v budově internátu, studenti museli místo opustit. Kromě nich byly internovány ve Vidnavě ještě dominikánky, voršílky, křížové sestry a další Školské sestry de Notre Dame, tyto řeholnice byly umístěny do budovy bývalého teologického semináře.³²⁶ Školská sestra M. Vojtěcha vzpomínala na teologický seminář jako místo, které bylo plné štěnic, od parazitů si řeholnice pomohly DDT.³²⁷ Internované sestry svůj čas netrávily rozjímáním, některé začaly pracovat v továrně či v lesní školce. I přes tato opatření fungoval ústav pro postižené děti i nadále, během roku 1950 přibýlo 7 chovanců a 2 chovanky zemřely.³²⁸

V roce 1951 úřady rozhodly o přestěhování všech internovaných sester z areálu bývalého filiálního domu do budovy teologického semináře, která se tak naplnila do posledních míst. V létě 1951 se zde nacházelo zhruba 250 sester.³²⁹ Na konci června dokonce budovu navštívila komise z ministerstva zdravotnictví, která objekt označila za nedostačující.³³⁰ Netrvalo dlouho a sestry se opět stěhovaly, během srpna 1951 byla většina z nich přesunuta do kláštera v Bílé Vodě, některé sestry, včetně boromejek, se vrátily zpět do areálu bývalého kláštera Kongregace.³³¹ Návrat některých Milosrdných sester zpět do jejich areálu byl nejspíše způsoben tím, že se na jaře 1951 rozhodlo o přestěhování ústavu postižených dětí z Vidnavy do opavského bývalého kláštera sester Řádu německých rytířů. Krajský národní výbor v Ostravě sice nejprve stěhování boromejek s ústavem do Opavy nechtěl povolit (kvůli náboženskému cítění Opavanů a patrně i z toho důvodu, že Jednotný národní výbor v Opavě chtěl budovu

³²⁶ Tamtéž, s. 7;

M. PACKA, *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v čs. Slezsku a na severní Moravě v letech 1948-1953*, s. 76.

³²⁷ Kolektiv, *Kamínky. Drobná svědectví o pronásledování křesťanů v době komunistické totality i o jejich snahách o svobodu a blaho vlasti*, Hradec Králové 2001, s. 45.

³²⁸ Archiv SCB, Kronika Vidnava, s. 7.

³²⁹ M. PACKA, *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v čs. Slezsku a na severní Moravě v letech 1948-1953*, s. 76.

³³⁰ Kateřina Ludmila HAVLOVÁ, *Českomoravská provincie Římské unie řádu sv. Voršily*, in: *Ženské řehole za komunismu (1948-1989)*, Olomouc 2005, s. 412.

³³¹ Archiv SCB, Kronika Vidnava, s. 8;

E. KRÁTKÁ, *Ženské řády a kongregace 20. a 21. století v českých zemích*, s. 179.

využít pro potřeby domova seniorů), ale nakonec bylo stěhování odsouhlaseno a uskutečnilo se 21. srpna 1951.³³²

Před popisem působení Milosrdných sester v Opavě, ještě několik málo slov o Vidnavě. V roce 1951 bylo mimo jiné rozhodnuto o zřízení Charitního domova pro sestry důchodkyně ve Vidnavě. Nejprve sestry pobývaly v budově bývalého teologického semináře v rámci internačního kláštera, následně se přesunuly, jak již bylo řečeno, do areálu bývalého kláštera. V této době se zde nacházelo zhruba 150 sester nad 60 let z různých kongregací, největší zastoupení zde měly však boromejky, kterých zde bylo 75. Ve Vidnavě byly samozřejmě také pracující sestry, které o sestry důchodkyně pečovaly.³³³ Charitní domov zůstal v areálu bývalého kláštera do 60. let, kdy byl přesunut do domů na vidnavském náměstí, někdejší filiální dům začal sloužit jiným účelům.³³⁴ Ačkoliv se Vidnava z počátku potýkala spíše s nedostatkem míst,³³⁵ postupem času začaly sestry důchodkyně ubývat, a tak byl nakonec Charitní domov ve Vidnavě 5. října roku 1995 zrušen a zbývající sestry důchodkyně byly přestěhovány do Města Albrechtic či do Hradiště u Znojma.³³⁶ Za dobu více než čtyřiceti let fungování charitního domova bylo na vidnavském hřbitově pochováno mnoho sester, poslední boromejkou, která byla ve Vidnavě pochována, se stala sestra M. Jovina Dohnalová, která zemřela 1. dubna 1995 ve věku 89 let.³³⁷

6. 3. Opavské intermezzo

V srpnu 1951 odstěhovalo 15 nákladních automobilů z Vidnavy do Opavy veškerý ústavní inventář včetně hospodářských zvířat, následně odvezl autobus sestry a chovance do nového místa, ve kterém nebyli sami. Přízemí bývalého kláštera patřilo ústavu mentálně postižených dětí, o které se staraly boromejky, a první patro bylo určeno Školským sestrám Naší Paní z Bílé Vody, které se zde staraly o mentálně postižené muže.³³⁸ Ústavní péče a život řeholnic jsou s Opavou neodmyslitelně spjatý, jako příklad stojí za zmínku ústav Marianum, kde od konce první světové války pečovaly Dcery Božské lásky o duševně nemocné děti.³³⁹ Milosrdné sestry během prvního měsíce v Opavě upravily budovu pro potřeby ústavu a

³³² M. PACKA, *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v čs. Slezsku a na severní Moravě v letech 1948-1953*, s. 75.

³³³ Tamtéž, s. 76.

³³⁴ D. FOLTÝN a kolektiv, *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, s. 743.

³³⁵ A. SCHILDBERGEROVÁ, *Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského*, s. 219.

³³⁶ E. KRÁTKÁ, *Ženské řády a kongregace 20. a 21. století v českých zemích*, s. 179.

³³⁷ Archiv SCB, Seznam zemřelých sester ve Vidnavě.

³³⁸ Archiv SCB, Kronika Vidnava, s. 8; M. PACKA, *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v čs. Slezsku a na severní Moravě v letech 1948-1953*, s. 75.

³³⁹ D. FOLTÝN a kolektiv, *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, s. 579.

poměrně snadno se sžily se Školskými sestrami, obě oddělení měla například společnou kuchyni či dvůr s malou zahradou. Co se týče běžného života v opavském ústavu, sestry chodily s dětmi často na procházku, jelikož zahrada nebyla dostatečně velká, a každý den docházel za dětmi lékař.³⁴⁰

V průběhu roku 1952 přijelo do Opavy několik sester ze zrušené filiálky v Horních Žárech, jedna ze sester zemřela, další byla odvezena do Vidnavy, kde brzy zemřela. Obě oddělení ústavu se postupně plnila, v roce 1952 se zde nacházelo 60 dětských chovanců. Přítomnost mentálně postižených mužů neměla prý na děti dobrý vliv, proto Česká katolická charita začala jednat o dalším přesunu ústavu. Podle zápisu filiální kroniky byly však sestry v Opavě celkem spokojené.³⁴¹

V březnu 1953 přibylo do opavského ústavu 8 sester ze zrušené filiálky v Moravci na Vysočině, sestry do Opavy dorazily i s veškerým nábytkem a inventářem ze zrušeného ústavu.³⁴² Na dětském oddělení se v této době nacházelo 17 pracujících sester a 56 chovanců.³⁴³ Krátce po zabydlení nových sester zaslalo ústředí České katolické charity sestrám zprávu, že ústav se bude v červenci stěhovat do České Kamenice. Týden před stěhováním odjelo 5 sester do České Kamenice, aby zde vše potřebné nachystaly. S přípravami jim zde pomáhal topič s údržbářem p. Bratrů. Budova byla podle sestry kronikářky v dobrém stavu, nicméně provoz přeškolovacího střediska se na budově údajně podepsal.³⁴⁴ Naopak z pozdějších poznámek vyplývá, že budova nebyla příliš vhodná pro provoz ústavu, sestry například neměly k dispozici účelnou prádelnu.³⁴⁵

6. 4. Ústav v České Kamenici

6. 4. 1. 50. léta

Očekávané stěhování do České Kamenice se uskutečnilo 10. července 1953. Během dne odvezla nákladní auta na opavské nádraží veškerý ústavní inventář, který byl naložen na dva vagony. Večer se chovanci a zbývající sestry s opavským působištěm i se Školskými sestrami rozloučili a sanitkami byli zavezeni na nádraží, kde nastoupili do připraveného osobního vagonu vlaku. Ten je odvezl do Bohumína, kde byl vagon s osazenstvem ústavu připojen

³⁴⁰ Archiv SCB, Kronika Vidnava, s. 8, 9.

³⁴¹ Tamtéž.

³⁴² Tamtéž.

³⁴³ M. PÁČKA, *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v čs. Slezsku a na severní Moravě v letech 1948-1953*, s. 75.

³⁴⁴ Archiv SCB, Kronika Vidnava, s. 10.

³⁴⁵ Archiv SCB, Kronika Česká Kamenice, b. p.

k nočnímu rychlíku. Cesta rychlíkem probíhala klidně, chovanci během noci spali. Odpoledne následujícího dne dorazili sestry a chovanci do Děčína, kde přestoupili na motorový osobní vlak do České Kamenice, který je dovezl do místa nového působiště. Z nádraží do budovy ústavu sestry a chovance odvezly opět sanitky a inventář přivezlo auto České katolické charity. Během prvního měsíce v České Kamenici došlo k rozmístění inventáře po budově. Sestry také rozdělily děti podle pater, v přízemí budovy se nacházelo 9 imobilních chovanců, v prvním patře byly dívky a ve druhém patře se nacházeli chlapci. První větší událostí v kamenickém ústavu se stala mikulášská besídka. Sestrám během prvního roku vypomáhal v různých činnostech i jejich duchovní správce otec Jech.³⁴⁶ Podle vzpomínek sester z pozdějších let však místní obyvatelé nevívali sestry a chovance s radostným nadšením.³⁴⁷

V roce 1954 byla kapacita ústavu rozšířena na 75 osob a došlo také k dalšímu zařizování budovy. Z tohoto roku pochází také první zmínka o výletu sester a chovanců, ústav navštívil skalní hrad ve Sloupu v Čechách, zámek ve Svojkově, kde děti obědvaly, a Křížovou cestu Modlivý Důl s lurdskou jeskyní.³⁴⁸

V průběhu 50. let se kapacita zvýšila na 92 chovanců, z nichž někteří byli ve velmi vážném stavu. Funkci představené zastávala stále sestra M. Vitalis, kamenický ústav měl také svého vedoucího, kterým byl p. Václav Černý. Již během prvních let začaly některé starší sestry odcházet do Charitního domova v Městě Albrechtice. V roce 1958 zemřela v kamenické filiálce sestra M. Alana a byla pochována na zdejším hřbitově.³⁴⁹ Mimo této události probíhala během roku 1958 výmalba ústavní kaple. Jiné sestry a děti vyjely autobusem na Liberecko, během výletu viděly libereckou radnici a zoologickou zahradu, vyjely lanovkou na Ještěd a na zpáteční cestě navštívily Jablonné v Podještědí, kde se v bazilice zastavily u hrobu blahoslavené paní Zdislavy z Lemberka, a Panskou skálu u Kamenického Šenova.³⁵⁰

6. 4. 2. 60. léta

Na začátku 60. let přišlo do České Kamenice pět sester, které do této doby pracovaly v nemocnici v Šumperku. Tento nucený přesun komunity v České Kamenici pomohl, jelikož několik starších sester tak mohlo odejít do Charitního domova v Městě Albrechtice. V roce 1964 získala kamenická komunita novou představenou, stala jí sestra M. Ludmila Knotková. Nová představená dorazila do České Kamenice 15. prosince se sestrou zastávající úřad

³⁴⁶ Archiv SCB, Kronika Vidnava, s. 10, 11.

³⁴⁷ Archiv SCB, Kronika Česká Kamenice, b. p.

³⁴⁸ Archiv SCB, Kronika Vidnava, s. 11.

³⁴⁹ Archiv SCB, Kronika Česká Kamenice, b. p.

³⁵⁰ Archiv SCB, Album Česká Kamenice, b. p.

provinční asistentky, jež musela vyjednat s vedoucím ústavu pravidla klauzury sester. Skrze klauzuru totiž chodili i civilní pracovníci, což bylo nepřípustné.³⁵¹

V březnu 1965 odjela z České Kamenice do Města Albrechtice jedna ze sester, jelikož byla vážně nemocná. Krátce na to byla další sestra hospitalizována v kamenické nemocnici, kde prodělala dvě operace, záhy se však do komunity vrátila. V ústavu se v tomto roce nacházelo 17 sester. V létě z něj odešla civilní vychovatelka, náhradou byla poskytnuta studentka dálkového studia slečna Marta Kornelová ze Šumperska. Dne 14. srpna proběhla ve filiálce v České Kamenici vizitace, která byla vedena provinciální představenou. Od poloviny září začaly sestry sloužit u dětí i noční služby. Další vizitace vedená generální představenou se měla v České Kamenici uskutečnit 30. září, z důvodu smrti jedné sestry se však uskutečnila až za 14 dní. Na podzim sestry požádaly o nového zpovědníka, jelikož komunitě nějakou dobu chyběl. Bylo jim vyhověno a v listopadu se jím stal otec Appl z Benešova nad Ploučnicí. Během roku 1965 se v České Kamenici uskutečnilo také několik oprav a úprav v budově ústavu.³⁵²

Na začátku roku 1966 plánovaly kamenické sestry duchovní dovolené, které se záhy uskutečnily v Městě Albrechtice, některé sestry si také vyřizovaly potvrzení pro cestu do Západního Německa a Rakouska (důvod již nelze dohledat), ale cesta na Západ jim byla nakonec zamítnuta. Během ledna byla přijata do ústavu nová civilní vychovatelka a uskutečnil se maškarní ples. V březnu vážně onemocněla jedna z řeholnic, byla proto operována v nemocnici, v červenci se však do České Kamenice vrátila. V květnu odešla další ze sester na odpočinek do Města Albrechtice, náhrada byla zatím pouze slíbena. Podobná situace se opakovala v létě, kdy vážně onemocněla další sestra, a proto musela být odvezena do albrechtického charitního domova. Ústavu proto byla poskytnuta další civilní vychovatelka. V říjnu byla hospitalizována další ze sester. Pozdvižením ústavního života byly v tomto roce více nespecifikované návštěvy z Kanady, Německa a Polska.³⁵³

Rok 1967 začal vcelku nešťastně, jelikož jedna ze sester onemocněla těžkým zápalem plic, sice se uzdravila, ale následky na ní nemoc zanechala. V březnu odjely tři sestry na duchovní dovolenou do Města Albrechtice, odkud se vrátila pouze jedna. Za odchozí sestry přišla náhradou jedna řeholnice. Během roku 1967 si opět tři sestry vyřizovaly potvrzení o cestě do Západního Německa, přičemž tentokrát sestra kronikářka důvod uvedla, bylo jím vysídlení z Československa. Jedna ze sester povolení dostala, a tak z České Kamenice odešla. Na podzim

³⁵¹ Archiv SCB, Kronika Česká Kamenice, b. p.

³⁵² Tamtéž.

³⁵³ Tamtéž.

odešla také další sestra do Města Albrechtice, náhrada byla poskytnuta a do kamenického ústavu přišla sestra z jiné filiálky. Jedna ze sester musela být hospitalizována v nemocnici v Ústí nad Labem a řeholnic tak spíše ubývalo.³⁵⁴

V lednu 1968 se dvě sestry z kamenické komunity účastnily liturgického školení v Mariánských Lázních. V první polovině roku vyjely některé sestry na duchovní dovolenou do Města Albrechtice. V červnu tam odešly dvě sestry natrvalo, jako náhrada přišla jedna řeholnice a další civilní personál. V létě byly sestry z České Kamenice pozvány ke spolusestrám boromejkám do Zhořelce ve Východním Německu, místní přestavená Zita měla v srpnu oslavit 50. výročí od vstupu do Kongregace. Dne 19. srpna 1968 kamenické sestry vyjely do Zhořelce, cestou údajně potkaly 15 vojenských helikoptér a samozřejmě netušily proč. Ve středu 21. srpna se konala slavnostní bohoslužba k poctě představené Zity, ještě před zahájením mše se však sestry dozvěděly, že došlo k obsazení Československé republiky. Po mši bylo sestrám sděleno, že hranice jsou uzavřeny a nemohou se dostat zpátky do Československa. Netrvalo to ale dlouho a řeholnice se do České Kamenice vrátily. V září odešly dvě sestry do starobního důchodu. V prosinci se jedna sestra z kamenické komunity účastnila pětidenního katechetického kurzu v Hradišti u Znojma.³⁵⁵

Rok 1969 začal v kamenické komunitě opět duchovní dovolenou několika sester. V dubnu téhož roku se další dvě zúčastnily katechetického kurzu v Janských Lázních. V listopadu byly některé kamenické sestry přítomny na liturgických školeních v Mariánských Lázních a v Litoměřicích. Adventní čas byl v tomto roce poněkud jiný než v letech předchozích, v ústavní kapli se při mších používala nová liturgie.³⁵⁶

6. 4. 3. 70. léta

I rok 1970 začal odjezdem sester na duchovní dovolenou, kromě toho byly první měsíce tohoto roku ve znamení chřipkového onemocnění. V srpnu sestry prožívaly první část kapituly, na které proběhla volba nové generální představené, kterou se stala M. Vojtěcha Hasmandová. Během tohoto roku odešly dvě sestry do Města Albrechtice, ústavu byla poskytnuta náhradou jedna sestra, která do České Kamenice nejprve odjela pouze na dovolenou. Dne 15. prosince skončila oficiálně po šesti letech v úřadu filiální představené M. Ludmila, fakticky byla ovšem

³⁵⁴ Tamtéž.

³⁵⁵ Tamtéž.

³⁵⁶ Tamtéž.

vystřídána až v novém roce. Koncem roku 1970 se ve filiálce v České Kamenici nacházelo 8 řeholnic.³⁵⁷

Nová filiální představená M. Anatolie přijela do České Kamenice 1. ledna 1971 s provinciální představenou. Kamenický ústav opustila bývalá představená M. Ludmila, která odjela nejprve do Města Albrechtice a poté do filiálky ve Frýdku-Místku, odkud přijela do služby v České Kamenici sestra M. Anysie. V masopustním období se v ústavu uskutečnil maškarní ples a na Velikonoce děti hledaly po ústavní herně schovaná malovaná vajíčka. V červnu měli chovanci a někteří pracovníci ústavu vyjet na výlet do Úštěku, z důvodu povodní v této oblasti se ale nakonec vyrazilo na hrad Bezděz a na zpáteční cestě se výprava zastavila na pionýrském táboře v Mařenicích.³⁵⁸

Počátkem roku 1972 se v ústavu vyměňovalo elektrické vedení a následně se v budově malovalo. V březnu odešla další sestra do Města Albrechtice. V květnu onemocněla zápalom plic představená M. Anatolie a kvůli vážnému stavu musela být hospitalizovaná. Na začátku června odjelo několik dětí na tábor do Mařenic, doprovod chovancům dělala jedna řeholnice a civilní vychovatelka. Dne 1. července nastoupily do kamenického ústavu dvě řeholnice z Frýdku-Místku a z Hošťálkových. Během léta se sestry vydaly na duchovní dovolenou a několik dětí odjelo na prázdniny za svou rodinou. Začátkem října nastoupila do ústavu další řeholnice.³⁵⁹

V lednu 1973 zastihla ústav chřipka, jedna z dívek nemoci podlehla. Do ústavu přibylo nové děvče, které bylo podle sester velmi zanedbané, nicméně postupně se jeho stav zlepšoval, tato dívka dokonce začala docházet do zvláštní školy. V dubnu opustila Českou Kamenici sestra, která byla ústavní kuchařkou, do kuchyně tak musel být přijat civilní personál. Během letních měsíců navštívili chovanci čtyři hrady a blíže nespecifikovanou soutěž dětí ve Skalici. V průběhu prosince opět vážně onemocněla filiální představená M. Anatolie, prodělávala zápal plic, navíc u ní došlo ke zhoršení její srdeční choroby. Při nemoci musela připravovat převzetí ústavního skladu civilními zaměstnanci. Patrně právě z těchto důvodů se 31. prosince v České Kamenici objevila provinciální představená M. Alena s doprovodem, ve kterém byla i sestra M. Brigita Sikorová.³⁶⁰

³⁵⁷ Tamtéž.

³⁵⁸ Tamtéž.

³⁵⁹ Tamtéž.

³⁶⁰ Tamtéž.

Dne 1. ledna 1974 byla sestra M. Brigita představena jako nová představená filiálky. O tři dny později se delegace vrátila zpět do Města Albrechtice a tentokrát s nimi odjela již bývalá představená M. Anatolie. V průběhu ledna navštívily Českou Kamenici některé sestry z filiálky v Jiříkově. V únoru onemocnělo mnoho chovanců chřipkou a filiálku navštívila opět provinciální představená. V březnu odcestovaly některé sestry na duchovní dovolenou do Liptaně či do Hradiště, do refektáře sester byla zakoupena lednice a 25. března se ve fialiálce konala slavnostní mše u příležitosti 60. narozeniny generální představené Matky Vojtěchy. Netrvalo dlouho a generální představená do České Kamenice zavítala, přijela 3. dubna v doprovodu sestry vikářky a sestry ekonomky. Během dubna jeli chovanci na výlet do Jestřebí a sestry se dozvěděly zprávu o skonu litoměřického biskupa Štěpána Trochty, jehož pohřbu se však neúčastnily. V červnu se v kamenickém kulturním domě konala besídka některých ústavů sociální péče, ve fialiálce tak byly ubytovány například dominikánky z Měděnce či Školské sestry de Notre Dame z Kovářské. V červenci navštívila filiálku opět provinciální představená kvůli připravované úpravě ústavní kaple, která probíhala od září do prosince. V kapli byl například vyměněn oltář či lavice, během rekonstrukce sestry dojížděly na mše do Srbské Kamenice. V srpnu odjela jedna ze sester na čtrnáct dní do Západního Německa a sestry si mohly začít prát své oděvy v ústavní prádelně. V říjnu se dvě sestry v Městě Albrechtice účastnily pohřbu bývalé provinciální představené M. Čestmíry. V listopadu proběhla v kamenické fialiálce vizitace, jež byla vedena Matkou Alenou. Během roku 1974 bohužel zemřelo několik chovanců.³⁶¹

Svatý rok 1975 začal v České Kamenici návštěvou provinciální představené a sestry získaly automatickou pračku. Dne 21. ledna se sestra představená M. Brigita zúčastnila v Městě Albrechtice pohřbu sestry M. Vitalis, která byla dlouhou dobu představenou filiálky v České Kamenici. V únoru se některé sestry zúčastnily duchovní dovolené a v březnu se v ústavu konala každoroční oslava Mezinárodního dne žen. V květnu zemřel v nemocnici v Ústí nad Labem duchovní správce sester otec Peřina, jehož nahradil otec Stanislav Bečička z Kamenického Šenova, který sestrám již dříve vypomáhal v různých záležitostech. Do České Kamenice dojížděl každý den mimo neděle, kdy sestry chodily na bohoslužby do farního kostela ve městě. Rovněž v květnu 1975 odešel do důchodu vedoucí ústavu p. Černý, jeho funkci načas převzala dosavadní vedoucí výchovy v ústavu pí Hrubá. V červenci se šest sester vypravilo za boromejkami do Zhořelce, za pár týdnů naopak navštívilo Českou Kamenici několik zhořeleckých sester, v ústavu se také konala exkurze východoněmeckých studentek z

³⁶¹ Tamtéž.

Karl-Marx-Stadtu. Během letních měsíců došlo v ústavní budově na různé opravy a do klauzury sester se zakoupil nový nábytek. V listopadu vykonala v České Kamenici vizitaci generální představená Matka Vojtěcha, jedna ze sester odjela do lázní v Bechyni a novým vedoucím ústavu se stal p. Ladislav Janda. Dne 8. prosince zemřela v kamenické filiálce sestra M. Jarmila, pochována byla v Městě Albrechtice.³⁶²

Na začátku ledna 1976 se konaly v kamenické filiálce rekolekce a v ústavní budově probíhalo natírání dveří a oken. V únoru se v České Kamenici na cestě do Zhořelce zastavila provinciální představená. V březnu se konala tradiční oslava MDŽ, sestry dostaly darem látku na přikrývky. Mimo jiné došlo k výměně podlahy v klauzuře, z kamenické filiálky odešla sestra M. Bernardeta, která se stala představenou v Komorní Lhotce, a několik sester odjelo na duchovní dovolenou. V dubnu se sestry účastnily oslavy svátku Matky Vojtěchy v Hradišti, v květnu pak navštívily kamenickou filiálku berlínské spolusestry boromejky, které si při této příležitosti prohlédly i poutní kapli. V červnu jelo několik chovanců do Liberce na závody severočeských ústavů sociální péče, kam je doprovázely dvě sestry, a řeholnice se vydaly na pout' do Filipova. V červenci strávilo několik sester dovolenou u svých příbuzných a na začátku srpna do kamenického ústavu nastoupila sestra M. Jana, která dorazila z filiálky ve Šternberku. V říjnu proběhla v České Kamenici vizitace, kterou vedla provinciální představená, a komunitu navštívila zhořelecká představená M. Zita. Na konci listopadu se představená M. Brigita v Hradišti zúčastnila 80. narozenin bývalé generální představené M. Bohumily.³⁶³

Dne 31. ledna 1977 došlo k výměně sester mezi filiálkami, jedna řeholnice odjela do Moravských Budějovic, odkud do České Kamenice přijela sestra jiná. Během února navštívila komunitu generální představená i provinciální představená. Na začátku března onemocněli sestry a chovanci chřipkou, do poloviny měsíce se však uzdravili, následně dvě sestry vyjely na exercicie do Města Albrechtice. V květnu odjela jedna sestra z kamenické komunity do lázní Velichovky, sestra představená byla hospitalizována v děčínské nemocnici s oční vadou a některé sestry vyrazily do filiálky v Dolním Podluží, kde zhlédly výstavu ručních prací. V listopadu navštívila filiálku generální představená a také zde proběhla vizitace vedená opět provinciální představenou. V prosinci odešla z kamenického ústavu jedna sestra do filiálky v Žárech, Vánoce tak v České Kamenici oslavovalo již jen 7 sester.³⁶⁴

³⁶² Tamtéž.

³⁶³ Tamtéž.

³⁶⁴ Tamtéž.

V lednu 1978 sestry i chovanci onemocněli chřipkou. V únoru odešla jedna ze sester do starobního důchodu v Městě Albrechtice, v České Kamenici zůstalo tedy jen 6 řeholnic. V tomto měsíci jela kamenická komunita do Města Albrechtice na pohřeb sestry, která dříve v České Kamenici působila. V listopadu se někteří chovanci a některé sestry zúčastnily kulturního setkání ústavů sociální péče, které se konalo v Dolním Podluží. Osm kamenických dívek zde pod vedením sester předvedlo cvičení. Na Vánoce odjelo několik dětí za svou rodinou. Během roku sestry vyrazily na duchovní cvičení a Českou Kamenici opět navštívila Matka Vojtěcha i Matka Alena. Řeholnice během roku 1978 sledovaly smrt dvou papežů a volbu Jana Pavla II.³⁶⁵

Rok 1979 se nejen v komunitě v České Kamenici nesl ve znamení připomínek 300. výročí od prvního složení slibu milosrdenství sester. V únoru se v ústavu konal maskarní ples, v květnu se dvě sestry zúčastnily pohřbu bývalé generální představené M. Bohumily a jedna sestra odjela do lázní v Trenčianských Teplicích. V červnu se některé děti účastnily sportovních her v Chomutově. V srpnu se jeden z chovanců nakazil infekční žloutenkou, ústav proto načas podléhal karanténě, již na konci září ale vyjeli chovanci se sestrami na výlet do Liberce, kde navštívili zoologickou a botanickou zahradu, a k Máchovu jezeru. Během roku sestry opět vyrazily na duchovní dovolenou, sledovaly cesty Jana Pavla II. do zahraničí a komunitu, tak jako v předchozích letech, navštívila Matka Vojtěcha a Matka Alena. Prosincová návštěva provinciální představené byla však jednou z posledních, jelikož v příštím roce měly řeholnice Českou Kamenici opustit.³⁶⁶

6. 4. 4. Poslední rok v České Kamenici

Během prosince 1979 jednala Matka Alena s ředitelem Okresního ústavu sociálních služeb Děčín v Rumburku o skončení sester v kamenickém ústavu, se kterým se dohodla na následujícím řešení. Čtyři sestry odejdou do starobního důchodu a dvě mladší sestry budou přesunuty do jiných filiálek. Dne 21. ledna 1980 podaly všechny sestry výpověď a bylo dohodnuto, že poslední řeholnice opustí Českou Kamenici až na konci listopadu. Život v ústavu však běžel podobně jako v předchozích letech, v únoru se uskutečnil maskarní ples, na jaře chovanci onemocněli chřipkou (jedna z dívek nemoci podlehla), sestry se účastnily na Velikonoce v kamenickém kostele bohoslužeb, během roku jely na duchovní cvičení, v květnu poslouchaly zprávy Vatikánského rozhlasu o cestách Jana Pavla II. do Afriky a Francie a v červenci pak sledovaly papežskou cestu do Brazílie. V červnu chovanci vyrazili na sportovní

³⁶⁵ Tamtéž.

³⁶⁶ Tamtéž.

hry, které se konaly ve Varnsdorfu. V tomto měsíci byla sestrám zcela nečekaně předložena nová smlouva s termínem na dobu neurčitou, řeholnice proto odmítly podepsat. Návštěva Matky Vojtěchy vše vyřešila, dohodla, že všechny sestry ústav mohou opustit již na konci srpna.³⁶⁷

Nejmladší sestra M. Beata odešla 1. července do filiálky v Plavči.³⁶⁸ Na začátku srpna byla uskutečněna inventura klauzury a tímto sestry předaly veškeré zařízení, které patřilo ústavu, do rukou civilních pracovníků. Poslední službu v ústavu měly řeholnice 21. srpna, od této doby v ústavu pracovali již jen civilní zaměstnanci. O dva dny později se v ústavní kapli konala poslední bohoslužba, kterou celebroidl otec Bečička, přítomny byly i některé chovanky. Po skončení mše došlo k přenesení liturgických předmětů do nedaleké poutní kaple, ústavní kaple tak zanikla. Dne 25. srpna jely sestry do Rumburku, kde definitivně vyřídily odchod z České Kamenice. Dalšího dne jely dvě sestry do Zhořelce, kde navštívily místní komunitu, po jejich návratu se v ústavu konala schůze, na které se civilní pracovníci se sestrami rozloučili, řeholnice obdržely na památku knihu a krabičku mýdel.³⁶⁹

Den odchodu nastal 27. srpna 1980. Brzy ráno se sestry zúčastnily v blízké poutní kapli bohoslužby, kterou sloužil otec Bečička. O sedmé hodině ranní přijelo nákladní auto, na které byly naloženy osobní věci sester. Ještě během rána dorazila do České Kamenice Matka Alena, která okolo půl desáté odvezla představenou sestru M. Brigitu a jednu sestru do Města Albrechtic. Zbývající tři sestry dokončily úklid klauzury, odevzdaly klíče vedoucímu p. Jandovi a odjely rovněž do Města Albrechtic.³⁷⁰ Odchod sester z České Kamenice doprovázel pláč chovanců.³⁷¹

Tímto dnem skončila kamenická komunita, která byla na konci svého trvání již jen pětičlenná. Bývalá představená M. Brigita a sestry M. Anysie, M. Gerda, M. Stella zůstaly již jen jako sestry důchodkyně v albrechtickém charitním domově, sestra M. Jana zde začala působit jako pečovatelka.³⁷² Mimo vzpomínek zanechaly v České Kamenici i hroby několika sester, které zde zemřely. Hroby byly předplaceny do roku 1987.³⁷³ Ústav sociální péče v České Kamenici po odchodu řeholnic neskončil. Na místě, kam přišly boromejky v roce 1953, jej

³⁶⁷ Tamtéž.

³⁶⁸ Archiv SCB, Kronika Město Albrechtice 1978 - 1980, s. 3.

³⁶⁹ Archiv SCB, Kronika Česká Kamenice, b. p.

³⁷⁰ Tamtéž.

³⁷¹ Archiv SCB, Kronika Město Albrechtice 1978 - 1980, s. 3.

³⁷² Tamtéž.

³⁷³ Archiv SCB, Kronika Česká Kamenice, b. p.

nalezneme pod názvem „Domov pro osoby se zdravotním postižením Česká Kamenice“ dodnes.³⁷⁴

³⁷⁴ Domov pro osoby se zdravotním postižením Oleška - Kamenice, in: kamenice.dozp-oleska-kamenice.cz [online], ©2021 [cit. 2021-04-04], dostupné z: <http://kamenice.dozp-oleska-kamenice.cz/>.

7. Analýza a porovnání vývoje ve zkoumaných ústavech

Informace z předchozích popisných kapitol, budou v této analyzovány a vzájemně porovnávány, aby bylo možné dojít k nějakým závěrům. Tato kapitola je rozdělena do tří oddílů: počátky v jednotlivých ústavech, životy sester i chovanců v ústavech v průběhu let a ukončení působení sester v jednotlivých ústavech.

7. 1. Počátky zkoumaných ústavů

Začátky působení Milosrdných sester ve všech třech ústavech spadají do konce 40. a počátku 50. let. Toto období je obecně spojeno s největším útlakem katolické církve za celou dobu komunistického režimu. Ačkoliv to na první pohled vypadá, že všechny tři komunity si neprošly situacemi, které zažili řeholníci a řeholnice v internačních klášterech, a jejich život se až na změnu místa působení příliš nezměnil, situace sester byla daleko vážnější a složitější než se může zdát. Žádná ze tří zkoumaných komunit nezažila přímo Akci Ř, která proběhla v srpnu a září 1950, nicméně k tomu ani nemohlo dojít, jelikož sester, které pracovaly v nemocnicích, starobincích a ústavech, se tato událost netýkala. Stát si byl vědom, že tyto řeholnice nelze zcela nahradit.³⁷⁵ Státní aparát však rozhodně nebral na sestry žádné ohledy, což je na příkladu zkoumaných ústavů vidět.

Mnohdy časté stěhování komunit a následné umístění všech tří ústavů, kde sestry pracovaly, nebylo náhodné. Celkově se dbalo na to, aby sestry nebyly umisťovány do velkých měst a do míst s velkým počtem věřících.³⁷⁶ Z tohoto důvodu byla vnímána za zcela nevyhovující předchozí působiště zkoumaných komunit. Sestry v Českém Těšíně byly dokonce považovány za nepřátelské a jejich vliv nejen na věřící byl podle okresního církevního tajemníka velmi silný.³⁷⁷ Jedinou výjimku tvořil odchod Milosrdných sester a chovanců z pohraniční Vidnavy, jelikož místo začalo sloužit jako internační místo sester, do Opavy, kde byla velká koncentrace věřících. Úřady toto řešení neviděly jako zcela šťastné³⁷⁸, jiná možnost ovšem patrně nebyla. Teprve až konečná působiště všech tří komunit splňovala záměry státu s řeholnicemi.

Samotné příchody do nových a konečných působišť ústavů se však zcela lišily. Patrně nejklidnější příchod do nového působiště mělo několik sester z Řep u Prahy a z Českých

³⁷⁵ V. VAŠKO, *Dům na skále* 2, s. 143.

³⁷⁶ Tamtéž.

³⁷⁷ M. PACKA, *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v čs. Slezsku a na severní Moravě v letech 1948-1953*, s. 74.

³⁷⁸ Tamtéž, s. 75.

Budějovic. Tyto sestry začaly od listopadu 1949 tvořit komunitu v Hrabicích. Ačkoliv i zde nebyly počátky jednoduché, nové zázemí vcelku vyhovovalo.³⁷⁹ O něco složitější byl příchod sester do České Kamenice, ústav sídlil nejprve ve Vidnavě, později se přestěhoval do Opavy, kde sestry sdílely dům s jinými řeholnicemi, a následně se komunita i s celým ústavem dostala do České Kamenice, kde sestry sice nebyly přijaty zcela vlídně, ale budova však opět vcelku vyhovovala.³⁸⁰ Do třetího zkoumaného místa, které se nacházelo v Komorní Lhotce, přišly řeholnice v roce 1953. Komunita nejprve působila v Českém Těšíně, odkud byla násilně přesunuta roku 1951 do Kravař ve Slezsku, kde měla najít nové působiště. Provinciální představené se ještě podařilo vyjednat návrat sester zpět do Českého Těšína. O dva roky později komunita i s celým ústavem Český Těšín opustila a byla nuceně přesunuta do vily v Komorní Lhotce, která byla ve velmi špatném stavu, a počátky lhotecké komunity tak byly patrně nejtěžší.³⁸¹

V počátcích jednotlivých filiálek existoval také zjevný nezájem úřadů o život sester a chovanců, který se týkal materiálních stránek jejich žití, výjimku tvořila snad jen pomalá pomoc, bez které by sestry nemohly pracovat (např. vodovod v Komorní Lhotce³⁸²). Dohled nad konáním sester byl však přítomný. Ve filiálce v Hrabicích dokonce došlo v roce 1952, jak již víme, k zatčení sestry představené M. Placidie Gabrielové, která byla následujícího roku odsouzena v procesu s několika dalšími řeholnicemi a kněžími ke třem letům vězení, jelikož do Hrabic občas dojížděl františkán Rudolf Janča, který byl státním aparátem po Akci K hledán.³⁸³

Zřejmě nejpalčivějším primárním problémem, který se dotknul všech tří komunit, byl problém s vodou a často se vyskytnul i problém se zásobováním ústavů. U každé filiálky se však našli lidé, kteří sestrám pomáhali v různých záležitostech.

Počet sester i chovanců se v počátcích v jednotlivých ústavech lišil. Do Hrabic přijelo v listopadu 1949 šest sester, na začátku 50. let zde bylo již 9 řeholnic na zhruba 48 chovanců. V Komorní Lhotce se v roce 1953 nacházelo 8 řeholnic na 36 chovanců. Do České Kamenice z Opavy patrně odjelo 17 sester a 56 chovanců, jejichž počet se zakrátko zvýšil na 75. Ve všech zkoumaných filiálkách tak v první polovině 50. let připadala 1 řeholnice na zhruba 4 až 5 chovanců.

³⁷⁹ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

³⁸⁰ Archiv SCB, Kronika Česká Kamenice, b. p.; Archiv SCB, Kronika Vidnava, s. 10.

³⁸¹ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

³⁸² Tamtéž.

³⁸³ V. VLČEK, *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*, s. 389.

Celkově lze napsat, že počátky všech tří zkoumaných ústavů byly ve znamení někdy přímého, častěji nepřímého, útlaku státního aparátu. Útlak se však nedotýkal pouze sester, na které bylo jednání cíleno, ale rovněž také chovanců, kteří zažívali často velmi těžké a nepříjemné chvíle při stěhování a zvykání si na nové prostředí atd., což si úřady pravděpodobně neuvědomovaly, ba na to cynicky nebraly ohled. Ve snaze znepríjemňovat řeholnicím život se tak útlak státního aparátu dotýkal i chovanců. Sestry však musely péči v jakýchkoli podmínkách zvládat, což se jim zřejmě přese všechno poměrně dařilo.

7. 2. Život sester a chovanců v ústavech

7. 2. 1. Duchovní život sester

Obecně lze soudit, že duchovní život řeholnic nebyl od 50. do 80. let zcela jednoduchý. Ovšem v žádné z filiálních kronik se nedochovala jediná detailní zpráva o duchovním životě sester v ústavech. Proč se tomuto tématu sestry kronikářky vyhýbaly, ač o jiných tématech napsaly mnoho řádků? Možná svůj duchovní život nepovažovaly za něco důležitého, o čem by se mělo psát, či možná o něm nepsaly ze strachu z postihů, to již nelze zjistit. Víme však jistě, že část budovy v každém ústavu sloužila jako klauzura, do které neměli mít přístup chovanci ani civilní pracovníci. Z žádného zkoumaného ústavu se ale nedochovaly informace o přesném umístění klauzury či o její velikost. Z České Kamenice se z poloviny šedesátých let dochoval záznam o porušování pravidla klauzury, kdy civilní pracovníci procházeli klauzurou sester, což se i záhy řešilo s vedením Kongregace.³⁸⁴ V každé filiálce byla již na počátku zřízena kaple, ve které probíhaly většinou každý den bohoslužby, existovaly i výjimky v některých časových obdobích, kdy sestry musely na mše docházet do blízkých kostelů, nebylo to však pravidlem. Vybavenost ústavní kaple byla většinou jednoduchá, ovšem účelná, jak lze vidět například na fotografii kaple z filiálky v Komorní Lhotce.³⁸⁵ Taktéž z filiálky v Komorní Lhotce je dochován záznam o duchovní četbě sester.³⁸⁶

V čele každé z komunit byla sestra představená, která filiálku vedla a starala se o ni. V Hrabicích se za necelých 40 let vystříдалo osm představených, v Komorní Lhotce se vystříдалo za 30 let pět představených a v České Kamenice se jednalo o čtyři představené za 27 let. Změna představených byla tudíž vcelku běžná, některé byly přesunuty do jiných filiálek, některé ze zdravotních důvodů či důvodu věku odešly do charitních domovů, pouze jedna, jak

³⁸⁴ Archiv SCB, Kronika Česká Kamenice, b. p.

³⁸⁵ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 2, b. p.

³⁸⁶ Tamtéž.

již víme, skončila ve své funkci násilím při zatčení. Podle Konstitucí měla být představená filiálky jmenována generální představenou na 3 roky. Období mohlo být prodlouženo o další 3 roky, následně měla být do funkce jmenována jiná sestra.³⁸⁷ Ve zkoumaných ústavech však toto pravidlo nebylo vždy dodržováno.

Zhruba od 60. let existují ve všech zkoumaných filiálkách záznamy o každoroční vizitaci generální představené či provinciální představené, z Komorní Lhotky máme ve filiální kronice dochováno patrně ústní doporučení pro řeholnice od provinciální představené, podle kterého neměl duchovní život sester trpět pod náporům těžké práce.³⁸⁸ Od 60. let jsou v kronikách také k dispozici záznamy o každoroční duchovní dovolené či duchovním cvičení sester, které většinou probíhaly v Hradišti u Znojma či v Městě Albrechtice. Nebylo samozřejmě možné, aby vyjely všechny sestry na duchovní dovolenou hromadně, zřejmě se tak postupně střídaly. Několik sester z filiálek v Hrabicích a České Kamenici se v roce 1968 a 1969 zúčastnilo katechetického kurzu či liturgického školení. Sestry se také účastnily poutí v blízkých poutních místech či slavnostních bohoslužeb, oslavy katolických svátků ve filiálkách byly samozřejmostí. Celkově je patrné, že duchovní život se napříč filiálkami prakticky nelišil, zároveň byl duchovní život sester ve všech filiálkách zřejmě omezen s ohledem na práci, kterou řeholnice vykonávaly, nikdy však nedošlo k jeho úplné likvidaci.

7. 2. 2. Práce v ústavech

Napříč filiálkami byl patrně velmi podobný i pracovní život sester, který opět není detailně popisován, ale péči si lze vcelku dobře představit. V záznamech z kronik je dochováno také další vzdělávání či školení sester, například sanitární kurzy.³⁸⁹ Od 50. let dostávaly sestry za svou práci plat³⁹⁰, často však jejich pracovní vytížení bylo daleko větší, než předepisovala smlouva. Kupříkladu sestry důchodkyně, které v Hrabicích měly jen poloviční úvazek, pracovaly údajně i 8 hodin denně.³⁹¹

Řeholnice samozřejmě nebyly v ústavech s chovanci samy. Od počátku se v každé zkoumané filiálce staral o duchovní záležitosti sester kněz, který nejenže v ústavní kapli sloužil bohoslužby, ale také mnohdy vypomáhal s různou prací. V Hrabicích se v průběhu 50. let vystřídalo několik duchovních, až otec Květoslav Bukovský zůstal ve filiálce do roku 1989.

³⁸⁷ K. AMBROŽOVÁ, *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Českých Budějovicích*, s. 16.

³⁸⁸ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 2, b. p.

³⁸⁹ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

³⁹⁰ P. TESAR, *Ženské řehole v období totality*, s. 30.

³⁹¹ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

V Komorní Lhotce se na počátku jednalo o otce Josefa Weichta, následoval otec Antonín Duda, který byl v padesátých letech odsouzen v jednom z politických procesů, ale nakonec znovu získal státní souhlas k výkonu duchovního. Posledním duchovním v Komorní Lhotce byl otec Bohumil Jedovnický, který byl v ústavu z neznámých důvodů zaměstnán jako údržbář a později se stal i duchovním správcem. V České Kamenici se také během let vystříдалo několik duchovních správců. Ze zjištěných informací lze soudit, že funkci duchovního správce vykonávali ve zkoumaných filiálkách často bývalí řeholníci, pronásledovaní kněží v 50. letech či místní faráři. Zajímavou osobností zkoumaných ústavů byli jejich vedoucí či správci, žádná z kronik je nehodnotí záporně, naopak se objevují i zápisy o pomoci sestrám ze strany vedoucího ústavu. Pouze v hrabické kronice je zaznamenán jediný konflikt mezi vedoucím a jednou sestrou, která po této neshodě filiálku opustila, konfrontace však není specifikována.³⁹² Ještě v 50. letech bylo možné, aby tuto funkci zastávala představená filiálky, jak tomu bylo například v Komorní Lhotce.³⁹³ Patrně od 60. let, vzhledem ke změně správního orgánu ústavů, to již možné nebylo. V ústavech byli rovněž od 50. let přítomni údržbáři a topiči, často v jedné osobě. Z Komorní Lhotky máme dochován případ, kdy sestry nemohly koncem 50. let nikoho do této funkce sehnat, jelikož se jednalo o odlehlé místo.³⁹⁴ Do všech filiálek od počátku docházel také lékař, který se staral o zdraví chovanců i sester.

V průběhu 50. i 60. let přicházely do zkoumaných ústavů sestry ze zrušených filiálek a nemocnic. Nejvíce sester přibýlo do filiálky v Hrabicích, kde na konci roku 1959 pracovalo 25 řeholnic,³⁹⁵ v Komorní Lhotce a v České Kamenici se počet sester příliš nezvýšil. Nebylo výjimkou ani v jednom ústavu, že některá sestra odešla do jiné filiálky, odkud za ni byla poskytnuta náhradou jiná sestra. Řeholnice postupem času stárly a začaly odcházet na důchod do charitních domovů. Z filiálky v Hrabicích odcházely do Hradiště u Znojma, do Města Albrechtice či do Vidnavy, z filiálky v Komorní Lhotce nejčastěji do Města Albrechtice a z České Kamenice nejvíce rovněž do Města Albrechtice. Především v 70. a 80. letech ale začalo být pravidlem, že za odchozí sestry do charitních domovů nebyla náhrada z řad řeholnic, komunity se začaly zmenšovat, a proto se u chovanců začínali objevovat i civilní pracovníci. V České Kamenici se civilní pečovatelé vedle sester objevili zřejmě již v první polovině 60. let. Ze zápisů v kronice filiálky v Komorní Lhotce víme, že civilní pracovnice se u chovanců

³⁹² Tamtéž.

³⁹³ I. TŮMOVÁ, *Dějiny České katolické charity do roku 1960*, Příloha práce, s. 14.

³⁹⁴ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

³⁹⁵ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

objevily poprvé v roce 1968.³⁹⁶ Naopak do Hrabic přišla první civilní sestra až v roce 1987, civilní pracovníci v kanceláři hrabického ústavu se ovšem objevili již v 60. letech.³⁹⁷

7. 2. 3. Chovanci

Spojujícím prvkem všech filiálek byla samozřejmě péče o chovance s mentálním, mnohdy i fyzickým, postižením. V Hrabicích se jednalo od počátku o muže rozličného věku, v České Kamenici o děti, v Komorní Lhotce se nacházely na počátku stařenky zřejmě bez vrozeného postižení, záhy byli do ústavu umisťováni mentálně postižení senioři a později i mladší postižení lidé. Stupeň postižení se často u každého jedince lišil, zatímco někteří chovanci sestrám rozličně pomáhali, například v Hrabicích pásli dobytek, v Komorní Lhotce dokonce odklízeli sněh či pomáhali řemeslníkům, s jinými chovanci byla práce velmi těžká, což sestry v kronikách občas připustily. Ve zkoumaných filiálkách se objevují i případy, kdy museli být někteří chovanci, na které sestry a civilní pracovníci nestačili, přemístěni do psychiatrických léčeben. V kronikách sestry zmiňují i některé excesy, kdy se chovanci například ztratili. Pro všechny tři filiálky byla také typická zimní nákaza většiny osazenstva ústavu chřipkou, na kterou někteří chovanci i zemřeli. V Hrabicích a v České Kamenici došlo také několikrát k nákaze infekční žloutenkou, kvůli čemuž ústavy načas podléhaly karanténě.

7. 2. 4. Zařízení ústavů

Od druhé poloviny 50. let se pomalu a postupně začal život chovanců i sester materiálně zlepšovat. Začaly se uvolňovat peníze na opravy budov jednotlivých ústavů, každý rok proběhlo v našich zkoumaných filiálkách například malování, natírání oken atd. Filiálky také získávaly nové vybavení, v 60. letech ústavy v Hrabicích (dokonce již v roce 1962) a v Komorní Lhotce dostaly k dispozici televizor, všechny zkoumané filiálky získaly pračku na prádlo chovanců atd. Ukazatelem určitého zlepšení podmínek byl i zisk automobilů pro dané filiálky. V Hrabicích získaly sestry pro potřeby ústavu automobil již v roce 1957, později jim bylo dáno k dispozici i malé nákladní auto s řidičem.³⁹⁸ V Komorní Lhotce získaly sestry automobil v 70. letech. Z filiálky v České Kamenici sice přímý zápis o novém automobilu není, ale z různých zápisů vyplývá, že auto sestry využívaly od 60. let. Osobní automobily však sestry nezískávaly od státní správy, nýbrž od Kongregace, která zařídila i celkem častou obměnu aut.

³⁹⁶ Archiv SCB, Kronika Komorní Lhotka 1, b. p.

³⁹⁷ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

³⁹⁸ Tamtéž.

7. 2. 5. Kultura, výlety a dovolené

Život sester nespočíval pouze v modlitbě a péči a život chovance nebyl jen o bezmyšlenkovitém setrávání v budově ústavu. Životy sester a chovanců nebyly zcela strohé, existovala i snaha zpříjemnit chovancům existenci v jednotlivých ústavech. V každém z ústavů probíhaly každoročně tradiční slavnosti a události. V Hrabicích, v Komorní Lhotce i v České Kamenici se snad každým rokem uskutečnil v období masopustu maškarní ples, na jaře došlo k oslavě Velikonoc (například děti v České Kamenici hledaly po zahradě schovanou nadílku³⁹⁹), 5. prosince navštívil chovance a sestry svatý Mikuláš, jehož návštěva byla spojena s besídkou, vánoční svátky byly samozřejmostí. Filiálky v Hrabicích a v Komorní Lhotce pak měly své specifické kulturní akce. V Hrabicích se například jednalo o srpnové či zářijové dožínky a v Komorní Lhotce pak o letní venkovní smažení vajec či besedu s rodiči a příbuznými chovanců.

Ze zjištěných informací je také vidět, že tradiční a často očekávanou akcí byly jarní a letní výlety chovanců a sester. První zápis o výletu je doložen z filiálky v České Kamenici z roku 1954, chovanci a sestry navštívili skalní hrad ve Sloupu v Čechách a křížovou cestu Modlivý Důl.⁴⁰⁰ Výlety a zájezdy se podnikaly do blízkého i vzdálenějšího okolí. Z Hrabic se často vyráželo na cesty po jižních Čechách, chovanci i sestry navštívili například zámek Hluboká, Třeboň či nedalekou Šumavu, z Komorní Lhotky se jezdilo například do Luhačovic či do Gottwaldova, tradičním cílem výletů z České Kamenice se stal Liberec a jeho zajímavosti. Ačkoliv převažovaly především výlety do blízkého a širšího okolí, nezřídka se ústav vydal i ke vzdálenějším cílům. Z Komorní Lhotky tak vyjeli sestry s chovanci například do Brna, Bratislavy či do Vysokých Tater, sestry a chovanci z Hrabic navštívili například Karlštejn, Svatou Horu, Kutnou Horu, Lidice či dokonce Prahu.

Samotné řeholnice pak kromě duchovních dovolených vyrážely na návštěvy do jiných filiálek, komunita z České Kamenice dokonce navštěvovala spolusestry boromejky ve Zhořelci ve Východním Německu. Výjimkou nebyly ani soukromé cesty sester, řeholnice například odjížděly na léčení do lázní či k příbuzným, v roce 1974 dokonce odjela jedna z řeholnic z České Kamenice na čtrnáct dní do Západního Německa.⁴⁰¹

³⁹⁹ Archiv SCB, Kronika Česká Kamenice, b. p.

⁴⁰⁰ Tamtéž.

⁴⁰¹ Tamtéž.

7. 2. 6. Život sester a chovanců v průběhu let

Celkově lze napsat, že životy sester a chovanců ve třech zkoumaných filiálkách se příliš nelišily. Po útlaku počátku 50. let přicházelo do všech zkoumaných filiálek postupné zlepšení života řeholnic i chovanců, což by bylo patrně možné sledovat napříč všemi ženskými řády a kongregacemi.⁴⁰² Nikdo už sestry nestěhoval z místa na místo, nikdo nepřišel sestry zatknout, o zcela svobodném jednání si však sestry mohly stále nechat jen zdát. Útlak 50. let se postupně přetransformoval na řízenou byrokracii, která sestry akceptovala, mnohdy i chválila za odvedenou práci (např. při kontrole hrabického ústavu delegací z Ministerstva zdravotnictví v roce 1974⁴⁰³), ale zároveň řeholnice stále pokrytecky skrývala a jejich veřejné projevy víry netolerovala. Příkladem může být návštěva Hrabice delegací z Japonska v roce 1966, před kterou byly schovány všechny náboženské předměty i samotné sestry.⁴⁰⁴ Dalším příkladem je zákaz ze strany Ministerstva kultury a informací účasti chovanců na mších v ústavních kaplích ze začátku roku 1974. Věřící chovanci měli podle úředníků docházet na mše do farních kostelů,⁴⁰⁵ což pro většinu míst znamenalo několik kilometrů chůze. V hrabické filiálce však sestry chovancům účast na bohoslužbách v ústavní kapli nezakazovaly.⁴⁰⁶

7. 3. Porovnání ukončení působení sester v jednotlivých ústavech

Osmdesátá léta se nesla ve znamení pomalého rozkladu režimu a mimo jiné došlo také k ukončení působení Milosrdných sester ve zkoumaných filiálkách. Podobně jako příchod, tak ani odchod řeholnic ze zkoumaných ústavů nebyl dílem náhody. Jak již bylo několikrát napsáno, pracujících řeholnic postupně ubývalo, což byla patrně jedna z hlavních příčin konce působení sester ve zkoumaných ústavech. Zbývající sestry odešly do charitních domovů či do stále fungujících filiálek. Filiálka v České Kamenici byla zrušena v roce 1980, v posledním roce se zde nacházelo jen šest sester z původních sedmnácti, ústav v České Kamenici však s odchodem sester nezanikl, naopak funguje dodnes. V roce 1983 zanikla filiálka v Komorní Lhotce, odchod sester v tomto případě znamenal i ukončení provozu ústavu, nakonec i zánik budovy vily, která byla před nedávnem zbourána z důvodu neutěšeného stavu. Z hrabického ústavu odešly Milosrdné sestry v září 1989 a tento ústav, podobně jako v České Kamenici, fungoval dál.

⁴⁰² P. TESAR, *Ženské řehole v období totality*, s. 42.

⁴⁰³ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

⁴⁰⁴ Tamtéž.

⁴⁰⁵ Archiv SCB, Kronika MSBK díl XIV.1973 - 1977, s. 49.

⁴⁰⁶ Archiv SCB, Kronika Hrabice, b. p.

Společnými znaky konce všech tří filiálek bylo ukončení provozu ústavních kaplí, liturgické předměty byly většinou přesunuty do okolních kostelů, vždy také došlo k nějaké formě oficiálního rozloučení se sestrami, v České Kamenici sestry obdržely na památku knihu a krabičku mýdel.⁴⁰⁷ Loučení sester a chovanců doprovázel v každém zkoumaném ústavu smutek a často i pláč. Jestliže řeholnice přicházely do míst, kde nacházely nové domovy, nuceně, odcházely patrně se stejným pocitem. Ovšem tentokrát byla situace jiná, lze napsat, že o něco lepší, ačkoliv si to ještě nikdo nedovedl představit, blížil se 17. listopad 1989 a s ním Sametová revoluce.

⁴⁰⁷ Archiv SCB, Kronika Česká Kamenice, b. p.

Závěr

Pár posledních slov

Co lze napsat na úplný závěr, když zevrubná analýza byla již napsána na předchozích řádcích. Každý, kdo se věnuje náročné práci s mentálně postiženými lidmi, by neměl postrádat velkou dávku trpělivost a odhodlání. Boromejkám ve zkoumaných filiálkách tyto vlastnosti nechyběly a co víc, sestry se snažily vytvářet chovancům za často nepříznivých okolností příjemný život. Vzhledem k tomu, že po celou dobu komunistického režimu byly sestry nuceny respektovat různé omezující příkazy a zákazy ze strany státního aparátu, je toto úsilí o to více obdivuhodné.

Proto je škoda, že o životě řeholnic, které v období komunistického režimu pracovaly oficiálně v řeholním hábitu v ústavech pro mentálně postižené, bylo zatím napsáno tak málo. Diplomová práce *Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského na příkladu vybraných ústavů sociální péče v letech 1948-1989* částečně rozkryla toto téma, které bylo řadu let opomíjeno. Text znovu odkryl zapomenuté osudy sester a chovanců v ústavech v Hrabicích, v Komorní Lhotce a v České Kamenici. Životy řeholnic a chovanců šlo sledovat po celé období komunistického režimu s různými proměnami v průběhu let. V některých částech práce se jednalo o detailní popis každodennosti života ústavů, v jiných částech by si čtenář zase přál, aby text dále pokračoval, prameny však mlčí. Metoda srovnání tří filiálních domů však umožnila chybějící mezery v mozaice z části zacelit a tím dát celé práci ucelenější formu.

Do jaké míry se podařilo autorův záměr naplnit, musí posoudit čtenáři. Lze si však snad dovolit napsat, že dluh, který zůstal v rámci odborného diskurzu k tomuto tématu, byl alespoň zčásti touto diplomovou prací splacen.

Seznam použitých informačních zdrojů

Prameny

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Album Česká Kamenice.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Album Komorní Lhotka.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Denní pořádek ústavu: Slezský domov sv. Karla Boromejského pro slabomyslné a duševně choré děti ve Vidnavě.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Dopis přijatý od Moravskoslezského zemského národního výboru z 20. 3. 1947.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Dopis přijatý od Moravskoslezského zemského národního výboru z 2. 4. 1947.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Česká Kamenice.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Hrabice.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Hrabice, Dopis přijatý od Biskupského ordinariátu v Českých Budějovicích ze 4. 11. 1949.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Hrabice, Dopis adresovaný Ústředí České katolické charity z 10. 11. 1949.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Hrabice, Dopis adresovaný Ústředí České katolické charity z 28. 11. 1949.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Hrabice, Dopis přijatý od Státního úřadu pro věci církevní z 31. 3. 1950.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Hrabice, Dopis přijatý od Krajského národního výboru z 18. 4. 1950.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Hrabice, Dopis přijatý od České katolické charity z 24. 4. 1950.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Hrabice, Parte Matky M. Bohumily Langrové.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Hrabice, Parte sestry M. Marky Švestkové.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Hrabice, Pohled přijatý od Matky Vojtěchy z 8. 10. 1971.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Hrabice, Pohled přijatý od Matky Vojtěchy z 28. 9. 1984.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Hrabice, Posmrtná vzpomínka na sestru Marii Marku – Annu Švestkovou z Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Hrabice, Výroční zprava za rok 1949.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika filiálky Milosrdných sester sv. Karla Boromejského albrechtické provincie v Českém Těšíně a od 9. 9. 1953 v Komorní Lhotce 1.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika filiálky Milosrdných sester sv. Karla Boromejského albrechtické provincie v Českém Těšíně a od 9. 9. 1953 v Komorní Lhotce 1, Dopis přijatý od Apoštolské administratury v Českém Těšíně z 10. 4. 1964.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika filiálky Milosrdných sester sv. Karla Boromejského albrechtické provincie v Českém Těšíně a od 9. 9. 1953 v Komorní Lhotce 1, Dopis přijatý od Apoštolské administratury v Českém Těšíně z 5. 6. 1964.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika filiálky Milosrdných sester sv. Karla Boromejského albrechtické provincie v Českém Těšíně a od 9. 9. 1953 v Komorní Lhotce 1, Dopis přijatý od Apoštolské administratury v Českém Těšíně z 1. 12. 1967.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika filiálky Milosrdných sester sv. Karla Boromejského albrechtické provincie v Českém Těšíně a od 9. 9. 1953 v Komorní Lhotce 1, Pohled přijatý od Matky Vojtěchy z 8. října 1971.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika filiálky Milosrdných sester sv. Karla Boromejského albrechtické provincie v Českém Těšíně a od 9. 9. 1953 v Komorní Lhotce 2.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika filiálky: Vidnava – Slezský domov sv. Karla Boromejského pro slabé a choromyslné děti.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Město Albrechtice 1978 - 1980.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika MSBK díl XIV. 1973 - 1977.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika MSBK díl XVI. 1981 - 1983.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika MSKB díl XVIII. 1987 – 1989.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Seznam personálu ústavu: Slezský domov sv. Karla Boromejského pro slabomyslné a duševně choré děti ve Vidnavě.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Seznam zemřelých sester ve Vidnavě.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Stanovy ústavu Slezský domov sv. Karla Boromejského pro slabomyslné a duševně choré děti ve Vidnavě.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Věnovací listina ve věci Slezský domov sv. Karla Boromejského pro slabomyslné a duševně choré děti ve Vidnavě z 28. 10. 1946.

Státní okresní archiv Frýdek-Místek, Kronika Komorní Lhotka - 1. díl, [online], [cit. 2021-03-01], dostupné

z:

<https://digi.archives.cz/da/Zoomify.action?xid=FC242BAEDDD44E1D815C8DAD4D6B77E5&entityType=10048&entityRef=%28%5En%29%28%28%28localArchiv%2C%5En%2Chot%29%28unidata%29%29%28910627%29%29&scanIndex=0>.

Slabomyslná zmizela ze světa, in: Osvobozený našinec, r. 81, č. 16, Olomouc 1948, s. 4.

Státní okresní archiv Prachatice, Pamětní kniha Místního národního výboru Hrabice, [online], [cit. 2021-03-18], dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/172/1>.

Životní jubileum statečné řeholnice S. M. B. Langrové, in: Lidová demokracie, r. 2, č. 275, Praha 1946, s. 4.

Literatura

Stanislav BALÍK – Jiří HANUŠ, *Katolická církev v Československu 1945-1989*, Brno 2012.

Josef BARTOŠ – Jindřich SCHULZ – Miloš TRAPL, *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Sv. 15. Okresy: Frýdek-Místek, Český Těšín*, Olomouc 2000.

Petr BEZRUČ, *Slezské písně*, Brno 2003.

Zdeněk BOHÁČ, *Atlas církevních dějin českých zemí 1918-1999*, Kostelní Vydří 1999.

Mečislav BORÁK – Jan GAWRECKI, *Nástin dějin Těšínska*, Praha 1992.

Irena CICHÁ, *Beskydské gruně za Olzou a Vislou*, Bystřice 2011.

František CVRK, *Pod prapory socialismu*, in: Česká Kamenice, Praha 2002, s. 347 - 372.

Zdeněk DEMEL, *Pod dohledem církevních tajemníků. Omezování činnosti katolické církve v Československu 1945-1989 na příkladu jihočeského regionu*, Brno 2008.

Dušan FOLTÝN a kolektiv, *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005.

Dušan FOLTÝN – Petr SOMMER – Pavel VLČEK, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997.

Jiří HANUŠ, *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*, Brno 2005.

Kateřina Ludmila HAVLOVÁ, *Českomoravská provincie Římské unie řádu sv. Voršily*, in: Ženské řehole za komunismu (1948-1989), Olomouc 2005, s. 407 - 418.

Václav HRÁCH, *Tiskárna ve Vimperku*, in: Šumava. Příroda, historie, život, Praha 2003, s. 639 - 644.

Mirjam HRUDNÍKOVÁ, *Řeholní život v českých zemích. Řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice*, Kostelní Vydří 1997.

Luděk JIRASKO, *Církevní řády a kongregace v zemích českých*, Praha 1991.

Petr JOZA, *Rychlá cesta k průmyslovému městu*, in: Česká Kamenice, Praha 2002, s. 243 - 286.

Jaroslav KADLEC, *Českobudějovická diecéze*, České Budějovice 1995.

Karel KAPLAN, *Stát a církev v Československu v letech 1948–1953*, Brno 1993.

Kolektiv, *Kamínky. Drobná svědectví o pronásledování křesťanů v době komunistické totality i o jejich snahách o svobodu a blaho vlasti*, Hradec Králové 2001.

Kolektiv, *Sčítání lidu v republice Československé ze dne 1. prosince 1930. Díl I. Růst, koncentrace a hustota obyvatelstva, pohlaví, věkové rozvrstvení, rodinný stav, státní příslušnost, národnost, náboženské vyznání*, Praha 1934.

Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl I. A-G*, Praha 1996.

Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VIII. díl: V-Ž*, Praha 2011.

Jacques LE GOFF, *Svatý František z Assisi*, Praha 2004.

Jaroslav MACEK, *950 let litoměřické kapituly*, Kostelní Vydří 2007.

Anna MACOURKOVÁ, *Ve jménu zákona otevřete klauzuru. Pronásledování Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v 50. letech 20. století*, Paměť a dějiny 6, 2012, č. 3, s. 55 - 64.

Milan MYŠKA, *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny XX. století*, Ostrava 2003.

Zdeněk R. NEŠPOR, *S čím se evangelíci nechlubí. Neprobádané stránky dějin českých protestantských církví v 19. a na počátku 20. století*, in: Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii, Brno 2010, s. 59 - 74.

Martin PACKA, *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v čs. Slezsku a na severní Moravě v letech 1948-1953*, Časopis Slezského zemského muzea 55, 2006, č. 1, s. 71 – 91.

Emanuel POCHE a kolektiv, *Umělecké Památky Čech I*, Praha 1977.

Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. Díl I. A-H*, Praha 1954.

Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. Díl II. CH-L*, Praha 1949.

Růžena RŮŽKOVÁ – Josef ŠKRÁBAL, *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005*, Praha 2006.

Zdeňka ŘEZNÍČKOVÁ – Přemysl ŘEZNÍČEK, *Místopis*, in: Šumava. Příroda, historie, život, Praha 2003, s. 45-102.

Bohumil SAMEK a kolektiv, *Umělecké památky Moravy a Slezska*, Praha 1999.

Vera SCHAUBER - Hanns Michael SCHINDLER, *Rok se svatými*, Kostelní Vydří 1997.

Assumpta SCHILDBERGEROVÁ, *Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského*, in: *Ženské řehole za komunismu (1948-1989)*, Olomouc 2005, s. 215 - 231.

Hana SLAVÍČKOVÁ, *Dvě století zásadních přeměn společnosti*, in: Česká Kamenice, Praha 2002, s. 153 - 242.

Hana SLAVÍČKOVÁ, *Od mírového stýkání k válečnému řešení*, in: Česká Kamenice, Praha 2002, s. 77 - 152.

Johann STEINBRENER, *J. Steinbrener ve Vimperku 75 let. 1855-1930 : památné listy*, Vimperk 1930.

Lenka SVOBODOVÁ, *Akce „ŽK“. Nucené migrace řeholnic z moci světské*, in: *Nucené migrace v českých zemích ve 20. století*, Praha 2018, s. 263 – 296.

Josef Vítězslav ŠIMÁK, *České dějiny. Díl I. Část 5. Středověká kolonisace v zemích českých*, Praha 1938.

Pavel ŠOPÁK a kolektiv, *Znamení vertikál. Církevní a náboženský život českého Slezska od středověku po první světovou válku*, Opava 2013.

Bohumil ŠTĚPÁN, *Přehled růstu péče o přestárlé osoby v ústavech sociální péče ve Frýdku Místku za léta 1945 až 1965*, Těšínsko. Vlastivědný časopis 9, 1966, č. 2, s. 37 - 38.

Petr TESAŘ, *Ženské řehole v období totality*, in: *Ženské řehole za komunismu (1948-1989)*, Olomouc 2005, s. 19 - 58.

Michal VALENČÍK, *Poškozené a zničené památky na Šumavě*, in: Šumava. Příroda, historie, život, Praha 2003, s. 457 - 482.

Václav VAŠKO, *Dům na skále 1. Církev zkoušená : 1945 - začátek 1950*, Kostelní Vydří 2004.

Václav VAŠKO, *Dům na skále 2. Církev bojující : 1950 - květen 1960*, Kostelní Vydří 2007.

Václav VAŠKO, *Neumlčená: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*, Praha 1990.

Václav VAŠKO, *Přehled a charakteristika církevních procesů padesátých let*, in: *Církevní procesy padesátých let*, Kostelní Vydří 2002, s. 9 - 36.

Vojtěch VLČEK, *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*, Olomouc 2004.

Vojtěch VLČEK, *Procesy s řeholnicemi v 50. letech*, in: *Ženské řehole za komunismu (1948-1989)*, Olomouc 2005, s. 59 - 91.

Kvalifikační práce

Kristýna AMBROŽOVÁ, *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Českých Budějovicích. Příběh černobílého květu města*, diplomová práce obhájená na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, Praha 2014.

Tomáš FOLDYNA, *Kampanologický průzkum horských oblastí děkanátu Frýdek pomocí moderních technologií*, diplomová práce obhájená na Filozofické fakultě Univerzity Hradec Králové, Hradec Králové 2015.

Ilona KAFTANOVÁ, *Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v období 1945 - 1989 s přihlédnutím k Praze*, diplomová práce obhájená na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy, Praha 2013.

Eliška KRÁTKÁ, *Ženské řády a kongregace 20. a 21. století v českých zemích. Správa a fungování ženských řádů na příkladu Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského*, disertační práce obhájená na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, Brno 2008.

Lucie PITELKOVÁ, *Charitativní působení pražské Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Čechách do roku 1950*, diplomová práce obhájená na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy, Praha 2008.

Kateřina ŠTROFOVÁ, *Nemocnice jako místo vztahu komunistického režimu a římskokatolické církve po únoru 1948. Zdravotnická péče a duchovní činnost Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v nemocnici v Českém Brodě a zásahy okresního církevního tajemníka do jejich činnosti (1948-1959)*, bakalářská práce obhájená na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, Praha 2020.

Ilona TŮMOVÁ, *Dějiny České katolické charity do roku 1960*, bakalářská práce obhájená na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, Praha 2016.

Hana VLASÁKOVÁ, *Charitativní, sociální a zdravotní činnost řeholnic v době komunismu na příkladu Kongregace Školských sester III. řeholního řádů sv. Františka*, diplomová práce obhájená na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 2008.

Ivana ZAVADILOVÁ, *První světová válka a péče o sirotky v Jihočeském regionu*, bakalářská práce obhájená na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 2017.

Internetové zdroje

Aplikace MVČR, in: aplikace.mvcr.cz [online], ©2021 [cit. 2021-06-02], dostupné z:

<https://aplikace.mvcr.cz/archivni-fondy-cr/VysledkyHLEDANI.aspx?stranka=1&id=2221050101307#2221050101307>.

Bohumín. Pamětní deska Antonínu Dudovi, in: pametnimista.usd.cas.cz [online], ©2021 [cit. 2021-03-02], dostupné z:

<http://www.pametnimista.usd.cas.cz/bohumin-pametni-deska-p-antoninu-dudovi/>.

Český statistický úřad, in: czso.cz [online], ©2021 [cit. 2021-06-10], dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20548149/4032130118.pdf/e161cf74-4650-424c-b276-154bdcd6ec31?version=1.0>.

Domov pro osoby se zdravotním postižením Oleška - Kamenice, in: kamenice.dozp-oleska-kamenice.cz [online], ©2021 [cit. 2021-04-04], dostupné z:

<http://kamenice.dozp-oleska-kamenice.cz/>.

Procházková vila, in: <https://prazdnedomy.cz> [online], ©2021 [cit. 2021-03-02], dostupné z:

<https://prazdnedomy.cz/domy/objekty/detail/865-prochazkova-vila?galleryType=1&do=galleryType>.

Ústav sociální péče v Hrabcích opustili jeho obyvatelé, in: prachaticky.denik.cz [online], ©2021 [cit. 2021-03-21], dostupné z:

https://prachaticky.denik.cz/zpravy_region/pt_ustav_socialni_pece20070823.html.

Videa

Zasvěcení. Boromejky, in: ceskatelevize.cz/porady [online], ©1996-2021 [cit. 2021-06-14], dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10213629490-zasveceni/209562213000004-boromejky/>.

Seznam textových příloh

Příloha 1: Seznam představených v Hrabicích

Příloha 2: Seznam představených v Komorní Lhotce

Příloha 3: Seznam představených v České Kamenici

Textové přílohy

Příloha 1: Seznam představených v Hrabicích

Sestra asistentka M. Běla Gojová - 2. listopadu 1949 – první polovina listopadu 1949

Sestra M. Placidie Gabrielová - první polovina listopadu 1949 – 31. října 1952 (zatčena ve funkci představené)

Sestra M. Vojtěška - 31. října 1952 – 1956

Sestra M. Trankvilla - 1956 – léto 1957

Sestra M. Dagmar Lorencová - srpen 1957 – 19. duben 1968

Sestra M. Anuntiata Pokorná - 19. dubna 1968 – 1. července 1971

Sestra M. Jitka Kolářová - 1. července 1971 – 1. října 1980

Sestra M. Petra Šillerová - 1. října 1980 – 4. září 1989

Příloha 2: Seznam představených v Komorní Lhotce

Sestra M. Fides Dvorská - 9. září 1953 – 2. července 1963 (zemřela ve funkci představené)

Sestra M. Zdeňka Tošanovská - červenec 1963 – 5. května 1968

Sestra M. Andresie Hečková - 5. května 1968 – srpen 1971

Sestra M. Damasie Hlisnikovská - 15. srpna 1971 – 1. dubna 1976

Sestra M. Bernardeta Šimíková - 1. dubna 1976 – 1. října 1983

Příloha 3: Seznam představených v České Kamenici

Sestra M. Vitalis Petrová - 10. července 1953 – 15. prosince 1964 (pravděpodobně)

Sestra M. Ludmila Knotková - 15. prosince 1964 – 15. prosince 1970 (fakticky až k 1. lednu 1971)

Sestra M. Anatolie - 1. ledna 1971 – 1. ledna 1974

Sestra M. Brigita Sikorová - 1. ledna 1974 – 27. srpna 1980

Seznam obrazových příloh

Obrázek 1: Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika Hrabice, b. p.

Obrázek 2: Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Album Hrabice, b. p.

Obrázek 3: Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Album Komorní Lhotka, b. p.

Obrázek 4: Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Kronika filiálky Milosrdných sester sv. Karla Boromejského albrechtické provincie v Českém Těšíně a od 9. 9. 1953 v Komorní Lhotce 2, b. p.

Obrázek 5: Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Album Komorní Lhotka, b. p.

Obrázek 6: Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Album Komorní Lhotka, b. p.

Obrázek 7: Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Album Česká Kamenice, b. p.

Obrázek 8: Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Album Česká Kamenice, b. p.

Obrázek 9: Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Album Česká Kamenice, b. p.

Obrázek 10: Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, Album Česká Kamenice, b. p.

Obrazové přílohy

Obrázek 1: Budova ústavu v Hrabcích – pravděpodobně 50. léta

Obrázek 2: Komunita v Hrabcích – pravděpodobně 80. léta – na fotografii uprostřed duchovní správce otec Květoslav Bukovský, na fotografii se patrně nachází i představená fialičky M. Petra Šillerová či sestra M. Brigita Čechová

Obrázek 3: Budova ústavu v Komorní Lhotce – pravděpodobně 70. léta

Obrázek 4: Ústavní kaple v Komorní Lhotce – pravděpodobně 80. léta

Obrázek 5: Některé řeholnice, chovanci a civilní sestry v Komorní Lhotce – patrně první polovina 70. let – na fotografii uprostřed pravděpodobně představená filiálky M. Damasie Hlisnikovská

Obrázek 6: Chovanci a sestry na výletě u kaštieľu Betliar u Rožňavy – rok 1982

Obrázek 7: Budova ústavu v České Kamenici - rok 1958

Obrázek 8: Komunita v České Kamenici - rok 1958 – na fotografii uprostřed v brýlích představená fialiálky M. Vitalis Petrová

Obrázek 9: Nástup sester a chovanců do lanovky na Ještěd – rok 1958

Obrázek 10: Návštěva hrobu svaté Zdislavy z Lemberka v Jablonném v Podještědí – rok 1958

